STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02769

IN KAMF FAR BODN

Gershon Gershoni

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ג. גרשוני

אין קאמף פאר באדן

באדן־פאליטיק און קאלאניזאציע אין
ארץ־ישראל און דער יידישער ארבעטער

פארלאג „נייע קולטור"

1940 תל־אביב

דפוס „ליגא", רמת־גן
Printed in Palestine

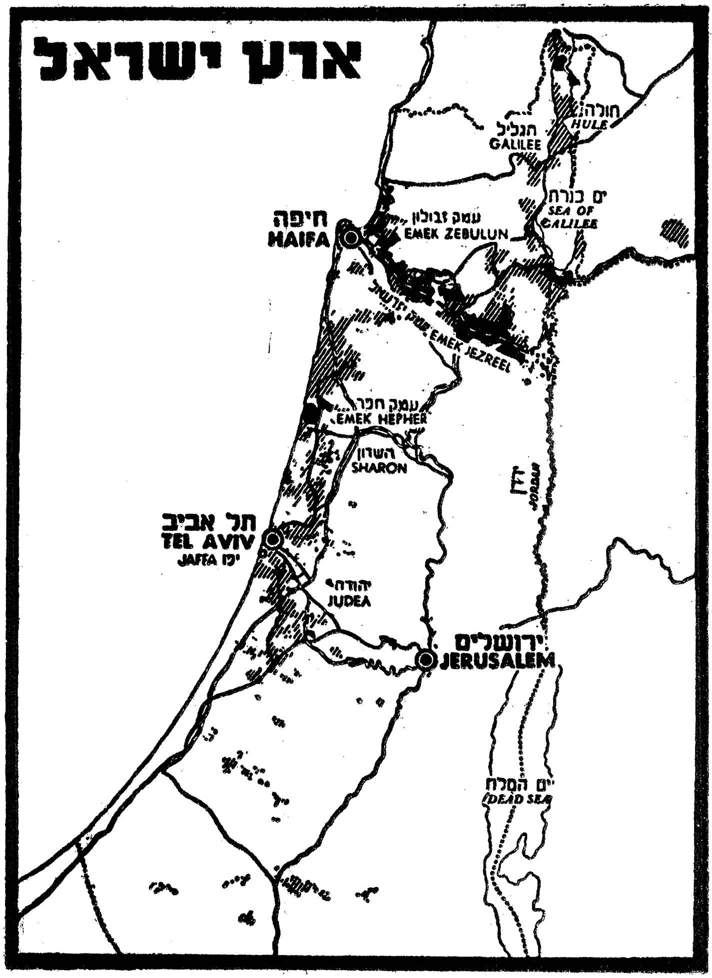

אין שטריכן — פריוואַטער יידישער באַדן

אין שוואַרץ — באַדן פונעם נאַציאָ־נאַל־פאָנד

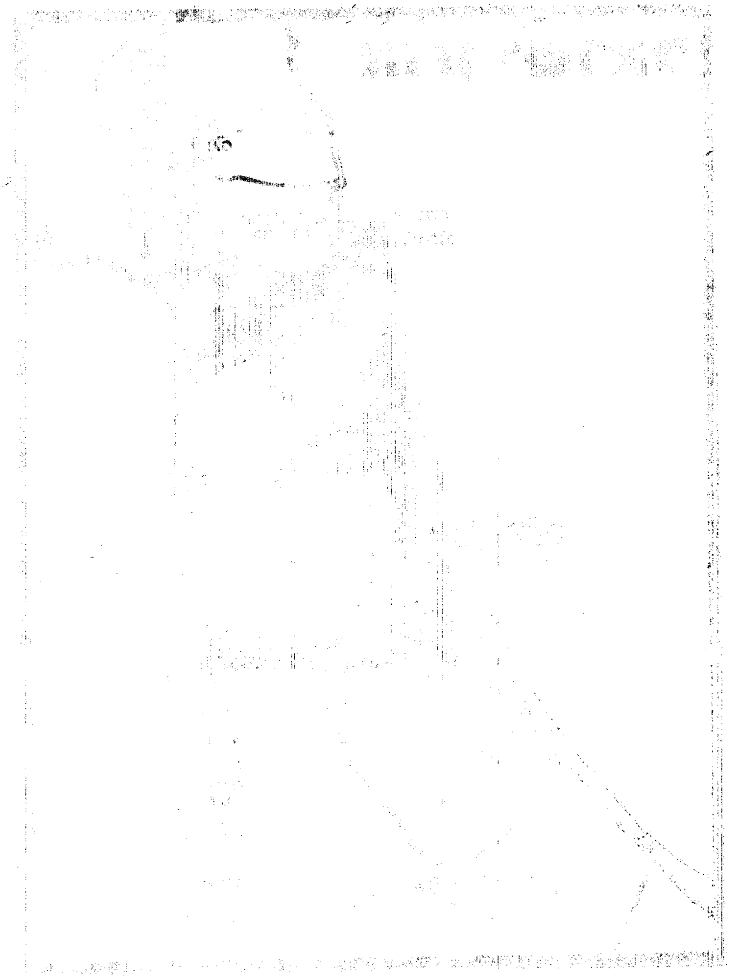

אַרײַנפֿיר

דער אַרײַנטריט פֿון דעם אַלוועלטלעכן פֿאַרבאַנד לינקע פּועלי־ציון אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז פֿאָרגעקומען גראָד אין א תקופה, ווען ס'האָט זיך אויסגעדוכט, אַז די יידישע טראַגעדיע איז דערגאַנגען צו איר טיפסטן פונקט. מיליאָנען יידן זענען אַוועקגעשטעלט געוואָרן פֿאַרן תהום פֿון פּשוטן פיזישן אומקום. אין דייטשלאַנד, עסטרייך און טשעכיע איז דער נאַציזם צוגעטרעטן צו דער פֿולשטענדיקער אויסראָטונג פֿון דער יידישער באַפעלקערונג. אין איטאַליע, אונגאַרן און רומעניע זענען אַרויס אַנטי־יידישע געזעצן, לויט היטלערס שטייגער. אין פּוילן האָט זיך אַלץ שטאַרקער צע־הוליעט דער פֿאַשיסטיש־אַנטיסעמיטישער שדים־־טאַנץ מיט דער ברכה פֿון דער פּוילישער רעגירונג. אַן אימה איז באַפֿאַלן אַלע יידישע ישובים אין די לענדער פֿון אייראָפּע. די פּאָליטיק פֿון מינכן האָט אַרויפֿגעלייגט איר שטעמפּל אויפֿן גאַנצן לעבן פֿון די יידישע מאַסן און באַדראָט זייער עצם קיום אומעטום אין דער וועלט. אין דער אייגענער צייט איז ארץ־ישראל געשטאַנען אונטערן צייכן פֿון די בלוטיקע געשעענישן און איבערן קאָפּ האָבן געפּאָכעט וויסטע גזירות, וואָס האָבן געזאָלט אַ תל מאַכן פֿון די דורותדיקע פֿאָלקס־שטרעבונגען און לאַנגיאָריקע וווּנדערלעכע אויפֿטוען פֿון דער אַקטיוו־שאַפֿנדיקער יידישער אַרבעטערשאַפֿט דאָ אין לאַנד גופא.

אין מאַי 1939 איז דערשינען דאָס באַרימטע „ווייסבוך" פֿון דער בריטישער רעגירונג וועגן דעם גורל פֿון ארץ ישראל און שוין דאַן איז די יידישע וועלט אויפֿגעציטערט געוואָרן צוליב די צוויי הויפּט־גזירות: אָפּשטעלן די יידישע אײַנוואַנדערונג אין ארץ־ישראל און פֿאַרווערן ווײַטערדיקע יידישע באָדן־קניות דאָ אין לאַנד.

שוין דעמאָלט איז קלאָר געווען, אַז מיר גייען אַנטקעגן אַ תקופה, אין וועלכער די באַדײַטונג פֿון ארץ־ישראל פֿאַר דער לייזונג פֿונעם יידישן פּראָבלעם וועט שטייגן ביז צום העכסטן שפּיץ און די פֿראַגע וועגן דעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד אין דעם ליכט האָט זיך גע־מוזט אַרויסרוקן אויבן־אָן. עס איז קלאָר געווען, אַז פּונקט ווי בנוגע דער אײַנוואַנדערונגס־גזירה, אַזוי אויך בנוגע דער גזירה פֿון באָדן

וועלן די יידישע מאַסן מוזן מאָביליזירט ווערן צו דער גרעסטער אָנשטרענגונג און אַחריותדיקער אַקטיוויטעט.

מיר זענען אָבער נישט געבליבן שטיין אויף איין „טויטן" פונקט. די יידישע מאַסן־טראַגעדיע האָט זינט דאַן באַקומען אַזאַ פאַרנעם, וועלכן קיינער פון אונז האָט זיך נישט געמאָלט אין די ערגסטע צייטן. דער חורבן פוילן מיט זיין גרויסן פאָלקסטימלעכן יידישן קיבוץ איז גענוג, כדי צו כאַראַקטעריזירן די מאוימדיקע תקופה, וועלכע מיר לעבן אַדורך. די יידישע איינוואַנדערונגס־נויט שטויסט זיך אָן אומעטום אָן אייזערנע מויערן. הונדערטער טויזנטער יידישע פליטים ווערן צעשטויבט איבער דער גאָרער וועלט, מאַנענדיק ביי דער גאַנצער מענטשהייט פאַרשטענדעניש און אינטערעס צום גורל־פּראָבלעם פון דעם פ אָ ל ק ־ פליט. אינעם שטורעם פון חורבן און גירושים, הוראַגאַן פון היטלערס פאַרניכטונגס־מלחמה קעגן יידישן פאָלק האָט אויפגעשיינט דאָס ווערק פון ארץ ישראל, ווי דאָס איינציקע לאַנד פון אויפקומענדיקן יידישן פאָלקס־שאַפן און אַרבעטס־לעבן אויף נייע, פּראָדוקטיווע יסודות, אין ביז איצט נישט געפּרוווטע ט ע ר י ט אָ ר י אַ ל ע ראַמען.

זענען גראַד איצט געקומען די פאַרעפנטלעכטע באַדן־גזירות, און מיט זיך געבראַכט די איוב־בשורות, אַז די קעגנערישע כוחות מיינען ערנסט צו טאָן אַלץ מיט זייערע מעגלעכקייטן, כדי צו לי־קווידירן דעם אויפטו און די אויפגעוואַקסטע קראַפט פון די יידישע אַרבעטנדיקע מאַסן אין ארץ־ישראל.

עס איז אָן ספק, אַז אויך אין די ציוניסטישע רייען באַנעמען נאָך נישט אַלע דעם קאַטאַסטראָפאַלן פאַרניכטונגס־זין, וואָס שטעקט אין דער באַדן־גזירה, אויב זי זאָל טאַקע דורכגעפירט ווערן אין לעבן. צוליב דעם, וואָס עס בלייבט נאָך אויך איצט אַ טייל באָדן, וועלכן יידן ווערט יאָ דערלויבט צו קויפן, גלויבט מען, אַז מען קען פ אָ ר ט ז ע צ ן די גאַנצע אַרבעט, פונקט ווי עס וואָלט גאָרנישט געשען. דערביי נעמט מען, גאַטירלעך, אין חשבון די ביזאַהעריקע לייסטונגען פון די יידישע מאַסן אויפן געביט פון ג. פ. מיט אַזאַ מאָסשטאַב קאָן מען נאָך לאַנגע יאָרן אַרבעטן און נישט זיין געשטערט דורך די באָדן־פאַראָרדנונגען.

פּועלי־ציון זענען אַנטשידן קעגן אַזעלכע אילוזיעס און טרייסטונגען. די באַדן־גזירה מוז אויפגענומען און אָפּגעשאַצט ווערן און איר פּאָליטישן אויסבליק. זי צילט גאַנץ בייזוויליק צו פאַרניכטן די פּערספּעקטיוו פון דעם יידישן קאָלאָניזאַציע־ווערק אין ארץ־ישראל און אָפּהאַקן יעטוועדע אויסזיכט צו פולער נאָרמאַלער אומשיכטונג און איבערבויונג פון יידישן מאַסן־לעבן דאָ.

מוז דעריבער אויפגענומען ווערן קעגן איר אַ פּאָליטישער קאַמף. אָבער צוליב אָט דעם פּאָליטישן קאַמף און אַלס זיין נאָטירלעכע באַזע דאַרף קאָנצענטרירט ווערן די ענערגיע אויף דער פאַרטיידיקונג פון דעם דירעקט באַדראָטן געביט. די דערוואַרבונג פון באָדן און די קאָלאָניזאַציע אויפן באָדן מוזן געשטעלט ווערן אין צענטער פון פּראַקטישער פּאָליטיק און כסדר באַהאַנדלט ווערן ווי איינער פון די ווירקזאַמסטע כלי־זיין אינעם פּאָליטישן קאַמף, וואָס האָט אַלס ציל: שאַפן רעכט און מעגלעכקייטן סיי פאַר דער טאָג־טעגלעכער אַרבעט און סיי פאַר אַ זיכערער פּערספּעקטיוו פון ניצחון פון דעם ארץ־ישראל־ווערק.

ס'איז אַ צייט, ווען עס מוזן צעמענטירט ווערן צו אַ ברייט פאַרמאָסטענער פּאָליטישער אַרבעט אַלע באַוווּסטזיניקע און צו קרבנות גרייטע עלעמענטן אין די יידישע פאָלקס־מאַסן; אָבער מער ווי ווען עס איז מוז אויך זיין קלאָר, די דעציזירנדיקע באַדייטונג, וואָס אין אָט דעם פּאָליטישן קאַמף דאַרף און וועט האָבן די קאָלאָניזאַציע און בפרט די יידישע אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע. מוז דער יידישער אַרבעטער טאָן אַלץ אין זיינע כוחות, כדי מיטצוהעלפן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד צו דערפילן זיין שליחות אין איצטיקן מאָמענט און זאָרגן דערפאַר, אַז דער אַרבעטער־קלאַס זאָל דורכזעצן זיין אייגענע שליחות אין דער אַרבעט פון נאַציאָנאַל־פאָנד אין איינקלאַנג מיט די צילן פון זיין העכערן באַפרייונגס־קאַמף.

אין דער שריפט פון ח' יוסף ראָזען וועגן „פּועלי־ציון און דער ציוניסטישער קאָנגרעס", וועלכע איז דערשינען זומער 1938, איז געגעבן געוואָרן די אַלגעמיינע טעאָרעטישע באַגרינדונג און

פּאָליטישע אויפקלערונג פון די מאָטיוון, וואָס האָבן די פּועלי־ציון־באַוועגונג געפירט צום אַריינטריט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע גראָד אין אַזאַ שווערער צייט פאַרן ציוניזם און פאַר ארץ־ישראל, ווי פאַרן יידישן לעבן בכלל.

ס׳איז אָבער נויטיק געווען באַקענען די ברייטע יידישע מאַסן,— אין ערשטער ריי די אייגענע מיטגלידערשאַפט און אונזערע טויזנטער סימפּאַטיקער אין דער גאַרער וועלט — מיט אונזער בליק אויף די קאָנקרעטע אַקטועלע פראַגן פון אויפבוי און קאַמף אין ארץ־ישראל, מיט די פּראָבלעמען, איבער וועלכע עס ראַנגלען זיך טאָג־טעגלעך די יידישע אַרבעטער אין זייערע באַמיאונגען און פּראַקטישע שריט צו אויפריכטן פאַר זיך קאָלאָניזיר־ און קאַמף־פּאָזיציעס אין ארץ־ישראל.

אונזער באַוועגונג, וועלכע איז געשטאַנען מחוץ דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און ממילא געווען דערווייטערט פון דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד, האָט זיך געניויטיקט אין אַ מער אויספירלעכער אויפקלער־שריפט, און די בראָשור פון ח׳ ג ר ש ו נ י קומט אויספילן אָט דעם בלויז אין דער פּועלי־ציון ליטעראַטור. זי איז אין גרעסטן טייל געווידמעט דער פראַגע פון באָדן און באָדן־פּאָליטיק אין ענגען צוזאַמענהאַנג מיט די פּראָבלעמען פון יידישער קאָלאָניזאַציע. אין אירע ערשטע קאַפּיטלעך ווערט געגעבן אַ היסטאָרישער איבערבליק סיי איבער דער יידישער קאָלאָניזאַציע בכלל, סיי איבער די ערשטע שטאַפּלען פון דער קאָלאָניזאַציע־פּאָליטיק פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און אירע אינסטיטוציעס. אגב, דערמעגלעכט דער דאָזיקער מעטאָד צו זען, ווי אַזוי די פּראָבלעמען פון באָדן זענען נישט אָפּגעריסן פון די פאָרמען און מעטאָדן פון קאָלאָניזאַציע, נאָר זענען ענג געקניפּט און געפלאָכטן מיט זיי.

די בראָשור וועט דינען דער יידישער אַרבעטערשאַפט און יוגנט און יידישע פאָלקס־מאַסן צו אָריענטירן זיך אין די פאַרוויקלטע פּראָבלעמען פון יידישער קאָלאָניזאַציע אין א״י און העלפן זיי געפינען דעם ריכטיקן וועג צו זיכערן זייער השפעה אויפן גאַנג און גייסט פונעם גרויסן אויפבוי־ווערק פונעם אַרבעטנדיקן ארץ־ישראל.

אַפּריל, 1940 — פּ. ב.

קאַפּיטל איינס

אין אָנהייב פון יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל

אין אָנפאַנגס־פּעריאָד פון דער ציוניסטישער באַוועגונג, וואָס איז ענג פאַרבונדן מיט דער פּערזאָן פון ד״ר טעאָדאָר הערצל, דעם גרינדער פון פּאָליטישן ציוניזם (1897—1904), איז די ציוניס־טישע אָרגאַניזאַציע נישט געווען ביכולת אויפצונעמען, און אַ פשיטא שוין צו פאַרווירקלעכן, קאָנקרעטע פּלענער פון פּראַקטישער טעטי־קייט אין ארץ־ישראל. די באַוועגונג, וואָס האָט זיך געשטעלט פאַר איר ציל צו שאַפן אַ נאַציאָנאַלע היים פאַרן יידישן פאָלק אין ארץ־ישראל, האָט נאָך נישט אַוועקגעשטעלט פאַר זיך אַלע קאָנקרעטע נויטן און באַדערפענישן פונעם לאַנד גופא, די פאָרמען פון יידישער קאָלאָניזאַציע דאָרט, די פראַגן פון באָדן־איינקויף און פינאַנסירונג — בקיצור, אַלץ, מיט וואָס עס איז פאַרבונדן יעדע פּראַקטישע קאָלאָ־ניזאַציע־אַרבעט. פּאָליטישער ציוניזם האָט באַדייט צו יענער צייט וואָס שטאַרקער און קלאָרער פּראָקלאַמירן די פאָדערונג פון די גע־רודפטע, פון אומעטום אַרויסגעשטויסענע און צעזייטע יידישע מאַסן, אויפן רעכט פון אַן אינטערנאַציאָנאַל געזיכערטער היים פאַרן יידישן פאָלק אין ארץ־ישראל.

ביים סוף פון ניינצענטן און אָנפאַנג צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, מיט 40—50 יאָר צוריק, האָט מען אוודאי נישט געקאָנט פאָרויסזען, אַז די יידישע לאַגע וועט אַמאָל קאָנען ווערן אַזאַ, ווי זי איז היינטיקן טאָג. אין דער תקופה פון פּאָשיזם און פונאַנדערגעבליטן ראַסן־האַס, ווען נישט נאָר יידישע רעכט ווערן באַגרענעצט און יידישע מאַסן ווערן אַרויסגעשטויסן פון זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס. שטייט אין דירעקטער געפאַר זייער עצם פיזישע עקזיסטענץ אין די לענדער פון ברוטאַלן פאַשיזם, ביי דער דראָונג, אַז אויך אין אַנדערע לענדער פון איראָפּע זאָל פאָרקומען אַ צוגעאײלטער פּראָצעס פון אַרויסשטויסונג, מיט דער איינציק־פאַרבליבענער מעגלעכקייט — צו אַנטלויפן, איבערלאָזנדיק האָב און גוטס, וווהין די אויגן וועלן טראָגן.

עס האָט זיך געדוכט, אַז שוין דעמאָלט האָבן די ליידן פון די יידישע מאַסן דערגרייכט זייער העכסטן, לעצטן גראַד.

דער גרויסער זעקס-מיליאָניקער יידישער קיבוץ אין צאַרישן רוסלאַנד איז נאָך נישט געקומען צו זיך נאָך דער פּאָגראָם-כוואַליע פון די 80-ער יאָרן און דעם שאַרפן אַנטיסעמיטישן קורס, וואָס האָט פון זיי אָוועקגערויבט אַ ריי עקאָנאָמישע פּאָזיציעס און דערפירט צום גירוש פון די דערפער. די יידישע מאַסן אין אַמאָליקן עסטרייך, בפרט אין גאַליציע און בוקאָווינע, זענען געשטאַנען אונטערן שטאַרקסטן דרוק פונעם נאַציאָנאַלן קאָנקורענץ-קאַמף אין יענע לענדער, וואָס האָט געצילט און פאַרשטאַרקט די אַרויסשטויסונג פון דעם יידישן עלעמענט פון זיינע אַלטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס. דער יידישער קיבוץ אין פּאָליטיש און קולטורעל אָפּגעשטאַנענער רומעניע, האָט געלעבט כמעט אין אַ פּערמאַנענטער פּאָגראָם-אַטמאָספער. בכלל, איז אין די אָפּגעשטאַנענע אַגראַר-לענדער פון גאַנץ מזרח-איירָאָפּע אין יענער צייט פאָרגעקומען דער ערשטער, און דעריבער אזוי שאַרפער און פּיינלעכער, עטאַפּ פון אַ בהדרגהדיקן קאַפּיטאַליזירונגס-פּראָצעס. מיט דער אַנטשטייונג פון אַ מאָדערנער אינדוסטריע, פון גרויסע פאַבריקן און אונטערנעמונגען, האָט זיך די פאַראָרעמטע יידישע מאַסע אָנגעשטויסן אויף דער קאָנקורענץ פון אַ נייער, דאָרפישער, אַרבעטס-קראַפט, וועלכע איז געווען אי ביליקער אי פיזיש שטאַרקער, און דערצו איז זי נאָך געשטיצט געוואָרן דורך דער אַנטיסעמיטישער און רעאַקציאָנערער געזעצגעבונג. אין רעזולטאַט פון דעם דאָזיקן צוזאַמענשטויס האָט דער שוואַכער יידישער צד געמוזט זוכן נייע וועגן און אויסוועגן.

אָבער אויך אין די לענדער פון מערב-איירָאָפּע, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס די דעמאָקראַטיזירונג פונעם פּאָליטישן סיסטעם האָט באַשענקט יידן מיט בירגערלעכער גלייכבאַרעכטיקונג, האָבן זיך באַוויזן די ערשטע שטויסן פון אַנטיסעמיטישער רעאַקציע: דער דרייפוס-פּראָצעס אין פראַנקרייך, די אַנטיסעמיטישע כוואַליע אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך. די טרעגער פון אַנטיסעמיטיזם זענען געווען פאַרשידענע: די קליינבירגערלעכע שיכטן, וועלכע ווערן צעריבן אין גאַנג פון דער גרויס-קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג,

און די רעשטלעך פון דעם אַלט־פּריצישן שיכט, וועלכע האָבן אין דעם יידישן קאַפּיטאַליסט און סוחר אין מערב־אייראָפּע געזען דעם סימבאָל פון מאָדערנעם קאַפּיטאַליזם, וואָס צעשמעטערט די לעצטע פעסטונגען פון דער פעאָדאַלער אָרדנונג.

די דאָזיקע דערשיינונגען האָבן געמוזט אויפטרייסלען די אַסימילירטע יידישע באַפעלקערונג אין מערב־אייראָפּע. צוערשט רופט זיך אָפּ דער עמפּינדלעכסטער טייל אירער — די אינטעליגענץ. דערצויגן אויף גלייכבאַרעכטיקונג און אייראָפּעישער קולטור, האָבן זיי גראָד אויפן סאַמע שפּיץ פון זיכערקייט, עקאָנאָמישער קראַפט און השפעה אין דער פּאָליטיק, ליטעראַטור און קונסט, אינסטינקטיוו דערשפּירט די ערשטע, אַז די גרויסע הערלעכע געביידע פון ביר־גערלעכער גלייכבאַרעכטיקונג, אַלס בירגער און מענטשן, אָבער דערפאַר מיט אַ פאַרווישטן נאַציאָנאַלן פּרצוף — שטייט אין סכנה אומצופאַלן. ד״ר הערצל איז געווען דער בולטסטער פאַרטרעטער פון די שטימונגען, וועלכע האָבן צו יענער צייט אַרומגעכאַפּט קליינע, אָבער דערפאַר די פילבאַרסטע, טיילן פון דער אַסימילירטער מערב־אייראָפּעישער יידישער אינטעליגענץ.

די ברענענדיקע נויט, באַזונדערס פון די אַרויסגעשטויסענע יידישע מאַסן אין מזרח־אייראָפּע, האָט פאַרלאַנגט אַ תיכּפדיקן ענטפער. דער ענטפער איז טאַקע באַלד געקומען, ווי פון זיך אַליין, אין דער געשטאַלט פון אַ גרויסער, סטיכישער עמיגראַציע פון הונדערטער טויזנטער יידן קיין אַמעריקע. טעראָריזירט דורך פּאָגראָמען און אַנטיסעמיטישע געזעצן, אַרויסגעוואָרפן פון אַלט־איינגעפונדעוועטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, הילפלאָז און מאכטלאָז פאַר די געפאַרן פון דעם מאָרגן אין דער אַלטער היים, האָבן גרויסע יידישע מאַסן פון מזרח־אייראָפּע אינסטינקטיוו זיך גענומען צום וואַנדער־שטעקן און אָנגעהויבן מאסנווייז, בהלהדיק, נישט אָרגאַניזירט, אויסצוּוואַנדערן אין דער נייער וועלט, דער עיקר קיין צפון־אַמעריקע, און אין אַ באַדייטנד קלענערער מאָס אויך קיין אַרגענטינע — אין געביטן, וווּ דער יונגער קאַפּיטאַליזם האָט זיך גענויטיקט אין ביליקע אַרבעטס־הענט, וואָס די אויסגעוואָרצלטע מאַסן פון מזרח־אייראָפּע האָבן געליפערט בשפע.

אין דער זעלבער צייט האָט אין מזרח־אייראָפּע זיך אָפּגעשפּילט אַ גרויסער פּאָליטישער פּראָצעס, וואָס האָט געהאַט גאָר אַ טיפע ווירקונג אויף דעם יידישן מאַסן־לעבן. אייראָפּע האָט דעמאָלט אי־בערגעלעבט די בלי־צייט פון נאַציאָנאַלער באַפרייונגס־באַוועגונג פון קליינע אונטערדריקטע פעלקער. ווי יעדע געזעלשאַפטלעכע באַ־וועגונג, וואָס גייט אַרויס פון די טיפע סאָציאַל־עקאָנאָמישע סיבות, האָט אויך די נאַציאָנאַלע באַפרייונגס־באַוועגונג פון די אונטערדריק־טע פעלקער צו יענער צייט געטראָגן אַ דעמאָקראַטישן און צוגלייך רעוואָלוציאָניזירנדיקן כאַראַקטער. אַזעלכע פעלקער ווי די פּאָליאַקן, טשעכן, קראָאַטן, אוקראַינער און אַנדערע, זענען צו יענער צייט מיט זייערע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען עלול געווען צו צעטרייסלען אַזעלכע גרויסע מאָנאַרכיעס, ווי רוסלאַנד און עסטרייך־אונגאַרן. אַלע רעוואָ־לוציאָנערע און פּראָגרעסיווע כוחות אין יענער צייט, און אין דער ערשטער ריי די אינטערנאַציאָנאַלע אַרבעטער־באַוועגונג, האָבן אויס־געשטרעקט די האַנט צו הילף די דאָזיקע שטרעבונגען פון די אונ־טערדריקטע פעלקער. די אידיי פון נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע האָט זיך אַנטוויקלט פּאַראַלעל, און אין אַ סך פאַלן צונויפגעפלאָכטן מיט די סאָציאַלע קאַמפן פון דעם צומייסטן געדריקטן קלאַס אין דער בירגערלעכער געזעלשאַפט — דעם פּראָלעטאַריאַט. די דאָזיקע נאַ־ציאָנאַלע באַוועגונגען האָבן נישט אין אַ קליינער מאָס באַאיינפלוסט די ציוניסטישע באַוועגונג. שוין ד״ר פּינסקער, דער פאָרגייער פון פּאָליטישן ציוניזם, אין זיין „אויטאָעמאַנסיפּאַציע" (1882), ווי שפּע־טער ד״ר הערצל אין זיינע ווערק, ווי „יודענשטאַאַט" און „אַלט־ניי־לאַנד", און אין זיין פּאָליטישער טעטיקייט נאָך דער גרינדונג פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע (1897), זענען גלייכצייטיק אַרויסגעגאַנגען פון דעם אַנאַליז פון דער יידישער ווירקלעכקייט צו יענער צייט. זיי זענען דערביי ניט ווייניקער דערמונטערט געוואָרן דורך די נאַציאָנאַל־רעוואָלוציאָנערע באַוועגונגען אין דעם דעמאָל־סטיקן פּאָליטיש־געזעלשאַפטלעכן לעבן אין אייראָפּע.

די פּאָליטישע קאָנצעפּציע הערצלס און צוגלייך פון דער ציו־ניסטישער באַוועגונג אַלס גאַנצער, איז באַשטאַנען אין דער שטרעבונג צו שאַפן צוערשט די פּאָליטישע באַדינגונגען פאַר אַ

יידישער מאַסן־איבערוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל.
די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט פון יענעם פעריאָד איז געלייגט געוואָרן אויף דיפּלאָמאַטישע אַקציעס ביי פאַרשידענע אייראָפּעישע רעגי־רונגען, כדי צו דערגרייכן וואָס געשווינדער דעם „טשאַרטער“, ד. ה. אַ קאָנצעסיע פון טערקיי, די דעמאָלטיקע באַהערשערין פון ארץ־ישראל, וואָס זאָל דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע געבן גרויסע רעכט אויף באַדן, קאָלאָניזאַציע און פרייער איינוואַנדערונג אין לאַנד. אַלע אינסטיטוציעס פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, דער קאָלאָ־ניאַל־באַנק און שפּעטער דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָבן דערפאַר לכתּ־חילה געטראָגן דעם כאַראַקטער פון אַ צוגרייטונג. קיין ברייטע פּראַקטישע טעטיקייט אין ארץ־ישראל גופא איז נישט אונטערגענו־מען געוואָרן, כל זמן עס וועלן נישט זיין דערגרייכט די פּאָליטישע רעכט פאַר אַ גרויס פאַרמאַסטענער און אינטערנאַציאָנאַל געזיכער־טער קאָלאָניזאַציע.

דער שווערער קריזיס אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, וואָס האָט געפירט צו דעם פּראָיעקט פון א ו ג אַ נ ד אַ (1903), וואָס ענג־לאַנד האָט פאָרגעלייגט הערצלען אַלס טעריטאָריע פאַר יידישער קאָלאָניזאַציע, האָט געבראַכט צו גרויסע קאָנפליקטן און אַרויסטריט פון די אַזוי גערופענע טעריטאָריאַליסטן, אַנהענגער פונעם אוגאַנדאַ־פּראָיעקט (7־טער קאָנגרעס, 1905). דאָס איז געווען דער דירעקטער רעזולטאַט פון די דורכגעפאַלענע דיפּלאָמאַטישע אַקציעס, פון דער אוממעגלעכקייט צו דערהאַלטן פון סולטאַן דעם „טשאַרטער“ אויף ארץ־ישראל. דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געמוזט זוכן אַ מאָמענ־טאַלן ענטפער אויף דער פאַרשאַרפטער יידישער נויט און בהלה, נאָך דעם קישינעווער פּאָגראָם (1903) און דער דורכגעפאַלענער ערשטער רוסישער רעוואָלוציע (1905־6). די ביז גאָר אויסגעוואַקסענע יידישע מאַסן־עמיגראַציע קיין אַמעריקע האָט נישט אין מינדסטן געפירט צום גרויסן ציל פון דעם הערצלישן ציוניזם: צו שאַפן אַ טעריטאָריעלן יידישן צענטער, וועלכער זאָל אין לויף פון זיין אַנטוויקלונג זיין בכוח צו ענדערן די ריכטונגען פון דער כאַאָטישער עמיגראַציע, און אַרי־בערפירן זי אויף די וועגן פון טעריטאָריעלער קאָנצענטראַציע. די שוועריקייטן ביים זיכערן די פּאָליטישע פאַרבאַדינגונגען

פאר אַ ברייטער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל, האָבן דערפירט הערצלען און אַ טייל פון דער באַוועגונג צו זוכן אַן אַנדערע טערי־טאָריע פאר אַ צייטווייליקן „נאַכט־אַזיל".

אין רעזולטאַט פון דעם דאָזיקן געראַנגל צווישן דעם פּאָליטישן ציוניזם מיט דער באַוועגונג פון די רוסישע „חובבי־ציון", אַזוי גע־רופענע „פּראַקטישע ציוניסטן", וועמענס ציל איז געווען באַזעצן יידישע מאַסן אויסשליסלעך אין א"י און וועלכע האָט שוין געהאַט הינטער זיך אַ היפּש ביסל יאָרן פון פּראַקטישער קאָלאָניזאַ־ציע־טעטיקייט אין לאַנד, — האָט דער פּאָליטישער ציוניזם, אַלס שיטה, אויף אַ סאַך יאָרן פאַרלוירן זיין אַקטועלע באַדייטונג. דעם אויבן־אָן פאַרנעמט די שטרעבונג צו טאָן ממשותדיקע אַרבעט אין ארץ־ישראל, ביי אַלע אומשטענדן און די גרעסטע שוועריקייטן.

דער קאַמף צווישן טעריטאָריאַליזם, אַלס דירעקטן יורש פון הערצלישן פּאָליטישן ציוניזם און דעם פּראַקטישן און פּרינציפּיעלן פּאַלעסטיניזם (ציוני־ציון), האָט אויך געפונען דעם שטאַרקסטן אָפּ־קלאַנג אין דער דעמאָלט נאָך יונגער און נישט קאָנסאָלידירטער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער באַוועגונג אויף דער יידישער אַרבע־טער־גאַס—פּועלי־ציון. דער אוגאַנדאַ־פּראָיעקט און בכלל די טעריטאָריאַליסטישע קאָנצעפּציע האָט געפונען אָנהענגער ביי אַ גרעסערן טייל פון דער יונגער באוועגונג. אין יאָר 1905, נאָכן 7־טן ציוניסטישן קאָנגרעס, בילדעט זיך די פּאַרטיי ס.־ס. („ציוניסטן־סאָציאַליסטן", אונטער דער אָנפירונג פון ד"ר נחמן סירקין), וועלכע פאַרלאָזט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע און שליסט זיך אָן אָן זאַנג־ווילס נייער טעריטאָריאַליסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע (יט"אָ). עס ווערט טיפער דער תהום צווישן די טעריטאָריאַליסטישע און ארץ־ישראל־טרייע טיילן פון דער פּועלי־ציון־באַוועגונג. און אין אָנהויב 1906, אויף דער גרינדונגס־קאָנפערענץ אין פּאָלטאַווע, ווערט קאָנ־סטיטואירט די י. ס. ד. אַרבעטער־פּאַרטיי פּועלי־ציון אין רוסלאַנד. בער באָראָכאָוו, דער טעאָרעטיקער און גרינדער פון דער פּאַרטיי, איז געווען דער, וואָס האָט צו יענער צייט אויסגעטראָגן דעם שווערסטן קאַמף קעגן די סתם־טעריטאָריאַליסטישע טענדענצן פון ס.־ס. און פון דער אַזוי גערופענער גרופּע „סיימיסטן" (י. ס.), וועל־

כע האָבן די טעריטאָריאַליזירונג אָפּגעשטופּט אין דער ווייטער צוקונפט. אין זיין גרויסער אידייאישער צוגרייטונגס־אַרבעט האָט באָראָכאָוו מיט דער גרעסטער עקשנות, איבערצייגונגס־קראַפט און היסטאָרישער וויטזיכטיקייט פאַרלייגט די יסודות פון דער פּועלי־ציוניסטישער אידעאָלאָגיע, ד. ה. : „ארץ־ישראל—אַלס די קאָנקרעטע טעריטאָריע פון דעם טעריטאָריאַליזירונגס־פּראָצעס אין דעם יידישן לעבן". אין זיין בראשור „וואָס ווילן די פּועלי־ציון ?", האָט באָראָכאָוו אַמשאַרפסטן אויסגעדריקט די דאָזיקע פּרינציפּיעלע איינשטעלונג מיט די ווערטער :

„אָט די טעריטאָריע איז — פּאַלעסטינע און אויף איר קומט טאַקע סטיכיש פאַר אַן עקאָנאָמישע אויטאָנאָמיזירונג פון דעם יידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן. אויף אַזאַ אופן ווערט דער טעריטאָריאַליזם, אַלס די עקאָנאָמישע רעוואָלוציע אין דעם יידישן לעבן, פאַרווירקלעכט סטיכיש ; און אויב אָט די דאָזיקע גראַנדיעזע איבערקערעניש וואָלט זיך געגויטיקט אין קינסטלעכע פאַרבאַדינגונגען, וואָלט דער טעריטאָריאַליזם געווען די גרעסטע אוטאָפּיע, ווי ער בלייבט טאַקע אין דער וועלט־אַנשויונג פון די ס.ס. און די סיימיסטן. אין אונזער פּראָגראַם ווערט דער טעריטאָריאַליזם אַרויסגעשטעלט נישט בלויז אַלס אַ היסטאָרישער פאַרלאַנג, נאָר אויך אַלס אַ היסטאָרישער מוז, וועלכער וועט דורך זיך גופא פאַרווירקלעכט ווערן. פאַר אונז איז עס נישט בלויז אַ פאָדערונג, נאָר אויך אַ וויסנשאַפטלעכער פּראָגנאָז פון דער יידישער צוקונפט. כל־זמן ביי אונז איז נישט געווען קיין קאָנקרעטע טעריטאָריע, כל־זמן מיר האָבן געהאַט צו טאָן מיט אַן אַבסטראַקטער טעריטאָריע, וועלכע שוועבט אין לופטן צווישן הימל און ערד, אַזוי לאַנג איז דער טעריטאָריאַליזם געבליבן בלויז אַ סובּיעקטיווער פאַרלאַנג, און זיין פאַרווירקלעכונג איז געווען פאַרבונדן מיט אוואַנטורעס און מיט פּראָיעקטן־מאַכעריי. דער טעריטאָריאַליזם ווערט אַ היסטאָרישע נויטווענדיקייט נאָר פון יענעם מאָמענט אָן, ווען דער געגויער אַנאַליז פון די אָביעקטיווע טענדענצן פון דער יידישער עמיגראַציע ווייזט אונז אָן אויף יענער קאָנקרעטער טעריטאָריע, וווּ די יידישע איינוואַנדערונג וועט זיך סטיכיש קאָנצענטרירן".*)

*) ב. באָראָכאָוו, שריפטן, באַנד 1, ז.ז. 2—101.

דער באַראָכאָוויסטישער פּועלי־ציוניזם האָט אויפגעשטעלט און פאַרפעסטיקט די פאַרבינדונג פון גרויסע טיילן פונעם יידישן פּראָלעטאַריאַט מיטן ציוניזם און מיטן אויפבוי־פּראָצעס אין ארץ־ישראל. ער האָט אריינגעפירט אין דעם פּראָצעס דעם געדאַנק פון קלאַסן־קאַמף און זעלבשטענדיקער אַרבעטער־טעטיקייט אין לאַנד, און משפּיע געווען מיטן כוח פון זיינע אָרגאַניזאַציעס אין דער גאָרער וועלט —(1907—די גרינדונג פונעם יידישן סאָציאַליסטישן וועלט־פאַרבאַנד פּועלי־ציון)—אויף דער אַנטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע פאַרהעלטענישן און אויף דער אַנטשטייונג און פאַרוואָרצלונג פון דעם יידישן אַרבעטער אין דעם יונגן ישוב אין לאַנד. און שוין די ערשטע שפּראָצונגען פון אַ יידישער אַרבעטערשאַפט אין לאַנד ווערן איינער פון די אַנטשיידנדיקע סטימולן אין דער פּראַקטישער קאָלאָניזאַציע־טעטיקייט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, וועלכע הויבט זיך אָן באַלד נאָכן געשווינדן אָפּלויף פונעם אוגאַנדאַ־שטורעם.

אין דער דאָזיקער נייער אַנטוויקלונג איז דער יידישער נאַציאָנאַל־פאָנד („הקרן הקיימת לישראל”) איינער פון די וויכטיקסטע פאַקטאָרן.

די גרינדונג פון דעם נאַציאָנאַל־פאָנד איז פאָרגעקומען אין יאָר 1901 אויפן פינפטן ציוניסטישן קאָנגרעס אין באַזעל (שווייץ). דער פּראָיעקט וועגן אַ פאָלקס־פאָנד, וועמענס אויפגאַבע עס זאָל זיין, צו קויפן באָדן אין ארץ־ישראל אַלס אייביק אייגנטום פון גאַנצן יידישן פאָלק, אָן דעם רעכט צו פאַרקויפן עס ווען עס איז, שטאַמט פון הערמאַן שאַפּיראָ, פּראָפעסאָר פון מאַטעמאַטיק אין היידלבערג (דייטשלאַנד). שוין צום ערשטן קאָנגרעס פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין באַזעל אין יאָר 1897 איז ער געקומען מיט זיין פאָרשלאַג וועגן דער גרינדונג פון אזאַ פאָלקס־פאָנד, אָבער דער דאָזיקער דרייסטער פּלאַן איז אָנגענומען און באַשטעטיקט געוואָרן ערשט אין עטלעכע יאָר אַרום, אויפן פינפטן ציוניסטישן קאָנגרעס. צו דער פּראַקטישער אַרבעט אין ארץ־ישראל איז ער צוגעטראָטן מיט נאָך עטלעכע יאָר שפּעטער, ווען די ליניע פון דער ציוניסטישער טעטיקייט איז גרינטלעך געביטן געוואָרן.

קאַפּיטל צוויי

פּריוואַטע און פילאַנטראָפּישע קאָלאָניזאַציע

אין דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג זענען אידייען די וועגוויַיזער פאר דער צוקונפט. זיי ווערן אָבער קיינמאָל נישט געבוירן אין אַן אַבסטראַקטן רוים, אָן אַ פאַרבינדונג מיט דער ממשותדיקייט פון דער סביבה און פון דער צייט, אין וועלכער זיי אַנטשטייען. זיי פאַרלייכטערן דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג נאָר אויף אַזויפיל, אויף וויפיל זיי ווייזן אָן גאָך מיט א צייט פריער, איידער די אַנטשפּרעכנדע כוחות ווערן רייף פאַר אַן ענדערונג, די ריכטונג, אין וועלכער עס דאַרף זיך אַדורכרייסן דאָס נייע און פּראָגרעסיווע אין לעבן. אַזוי איז אויך די אידיי פון אַ יידישן פאָלקספאַנד אין ארץ־ישראל, וועלכער זאָל זיין דאָס אייגנטום פון גאַנצן פאָלק און האָבן אַלס ציל אויפקויפן באָדן און אריבערפירן אים אין רשות פון כלל. זי איז געקומען אין רעזולטאַט פון קאָנקרעטע פאַרהעלטענישן, וואָס האָבן זיך צונויפגעלייגט באַלד ביים אָנהויב פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל אויף אַ זייער אייגנאַרטיקן אופן.

בעת דער פּאָליטישער ציוניזם איז אַרויס אין דער עפנטלעכקייט מיט זיין פּראָגראַם וועגן דער שאַפונג פון אַ יידישער נאַציאָנאַלער היים אין ארץ־ישראל, איז שוין אין לאַנד גופא אַ צייט לאַנג פאָרגעקומען אַ קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס אין, אמת, אַ קליינעם פאַרנעם. די גרויסע באַדייטונג פון דער דאָזיקער קאָלאָניזאַציע איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס דאָס איז געווען דער ערשטער פּרווו צו באַזעצן יידישע איינוואַנדערער אין אַ לאַנד ווי ארץ־ישראל, וועמענס נאַטירלעכע, עקאָנאָמישע און סאָציאַלע באַדינגונגען זענען געווען לחלוטין אַנדערע ווי אין דעם רוב לענדער, פון וואַנען די ערשטע קאָלאָניסטן זענען געקומען: רוסלאַנד, רומעניע, עסטרייך א. א. וו.

אין די 80־90־ער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט, בעת דער

גרינדונג פון די ערשטע קאָלאָניעס אין ארץ־ישראל, איז דער יידי־שער ישוב אין לאַנד געווען קליין, אָרעם און אָפּגעשטאַנען. דער גרעסטער טייל פון דער יידישער באַפעלקערונג איז געווען דער אַזוי גערופענער אַלטער ישוב, ד. ה. רעליגיעזע יידן (חלוקה־יידן), וואָס האָבן געלעבט פון רעגלמעסיקע נדבות, פון פרומע יידן אין דער וועלט. זיי האָבן זיך קאָנצענטרירט אין די אַלטע הייליקע שטעט, ירושלים, טבריה, צפת און חברון, און האָבן געלעבט פון דער חלוקה (פון די נדבות), און קליינעם האַנדל. אַ ביסל בעלי־מלאכות צווישן די ספרדישע און אַנדערע מזרח־יידן האָבן דערגענצט דאָס דאָזיקע געַנוג טרויעריקע בילד. ארץ־ישראל אין יענע יאָרן האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט סאָציאַל און עקאָנאָמיש פונקט אַזאַ גלות, ווי די איבע־ריקע לענדער מיט יידישע קיבוצים, מיט דעם איינציקן אונטערשיד, וואָס „גלות" אין הייליקן לאַנד איז געווען נאָך אָרעמער, הילפלאָזער און אָפּגעשטאַנענער ווי אַלע „גלותן" צוזאַמענגענומען.

די גאַנצע יידישע באַפעלקערונג אין ארץ־ישראל האָט דעמאָלט געציילט אַרום 30.000 נפשות, כמעט גלייך אויף גלייך: אַשכנזישע און ספרדישע יידן. דער קליינער יידישער ישוב איז מיט זיין עקאָנאָ־מישן פּרצוף און לעבנס־שטייגער אינגאַנצן געווען צוגעפּאַסט צו דער אַרומיקער אָפּגעשטאַנענער סביבה.

די אַראַבישע באַפעלקערונג אין לאַנד איז באַשטאַנען פון אַ דינעם שיכט רייכע באַדן־באַזיצער (עפענדים), סוחרים, מיט אַ קליינער צאָל האַנטווערקער, אין די געציילטע פּאָר שטעט, אַנטקעגן אַ גרויסער מאַסע פעלאַכן און וואַנדערנדיקע בעדואינער אויף די ראַנדן פון מדבר. איבערן לאַנד איז געלעגן דער שטעמפּל פון אַן אָריענטאַליש־ער, פעאָדאַלער אין דורות־לאַנגן שלאָף פאַרזונקענער אָפּגעשטאַ־נענקייט. דער גרעסטער טייל באָדן איז געלעגן וויסט. אַמאָליקע פרוכטבאַרע טאָלן און בערג זענען געוואָרן באַדעקט מיט בלאָטעס און זאַמדן. דער אַראַבישער פויער — דער פעלאַך, איז אַ דאַנק דער באָדן־אָרדנונג, דעם שטייער־סיסטעם און דער ברוטאַלער טערקישער אַדמיניסטראַציע, געווען פאַרשקלאַפט דעם עפענדי, וועמענס ערד ער האָט באַאַרבעט אַלס אַרענדאַר. אָפטמאָל האָט ער נישט געקאָנט אַפילו צונויפברענגען דעם אַרענדע־אָפּצאָל פון זיין אָפּגעלאָזענער,

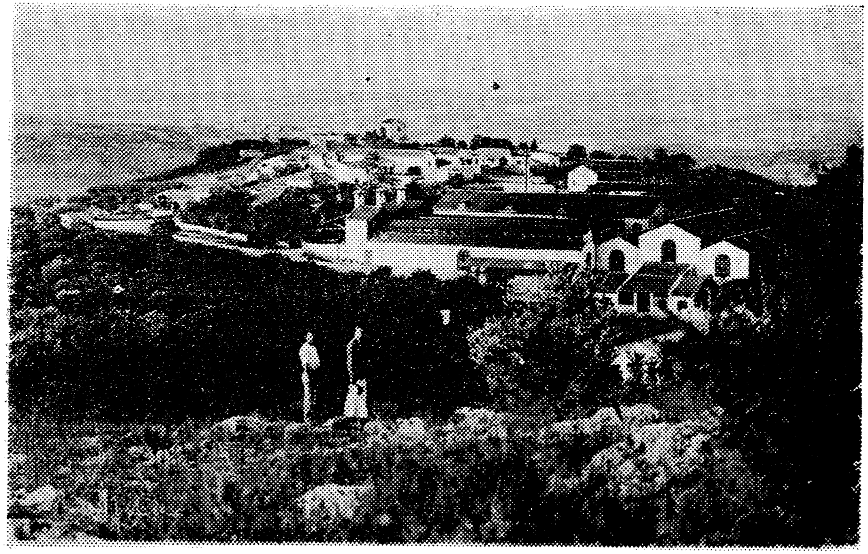

זכרון ־ יעקב — פון די עלטסטע יידישע פּריוואַטע קאָלאָניעס אין לאַנד

אָרעמער באַלעבאַטישקייט. דורכדעם איז ער נאָך מער פאַרשולדיקט געוואָרן דעם עפענדי, וועלכער האָט צו די פּאַכט־חובות צוגערעכנט גרויסע ציגזן. אויך דער פויער, וואָס האָט יאָ פאַרמאָגט אַן אייגן שטיקל ערד, האָט עס אָפטמאָל פאַרלוירן צום עפענדי־וווּכערער, ווען ער האָט נישט געקאָנט באַצאָלן די אויסגעוואַקסענע חובות.

אין משך פון יאָרהונדערטער האָט געוועלטיקט די דאָזיקע אָרדנונג און ביסלעכווייז האָט זיך אויסגעבילדעט אין לאַנד אַ שיכט פון עט־לעכע צענדליק רייכע משפּחות, ווען עס האָט געהערט דער גרע־סטער טייל פון באַארבעטונגס־פעיקן באָדן אין ארץ־ישראל. און אָט אין אַזאַ סביבה זענען עס אַריינגעפאַלן די ערשטע קאָלאָניסטן, אַנט־לאָפענע פון די באַרימטע פּאָגראָמען פון 1881 אין צאַרישן רוסלאנד; מייסטנס סטודענטן און אינטעליגענטן, האָבן זיי זייער פאַרבינדונג אַ נאָמען געגעבן „ב י ל ו" („בית יעקב לכו ונלכה"). אין יאָר 1882 האָבן זיי געגרינדעט די ערשטע קאָלאָניע — ר א ש ו ן ל צ י ו ן. באַלד נאָכדעם האָבן רומענישע יידן, אויך אַנטלאָפענע פון רדיפות, געגרינדעט די קאָלאָניעס ז כ ר ו ן י ע ק ב אין שומרון און ר א ש פּ י נ ה אין גליל. אין יאָר 1883 האָבן עקזיסטירט 6 קאָלאָניעס מיט אַ באַפעלקערונג פון 200 משפּחות. איצט איז שווער זיך פאָרצושטעלן די גרויסע מאטעריעלע און ליידן פון די דאָזיקע ערשטע קאָלאָניסטן אין דער לחלוטין פרעמדער סביבה, נאַטור און אַנדערן קלימאַט, וואָס מוז, ספּעציעל ביים אייראָפּעישן איינוואַנדערער, שווערער און קרענקלעכער מאַכן דעם פּראָצעס פון צופּאַסונג. אָבער אויך די אַלע שוועריקייטן וואָלט מען געקאָנט גובר זיין. די עיקר שוועריקייט איז אָבער באַשטאַנען אין דעם, וואָס דער בילוישער עלעמענט, אָדער די זעלבע רומענישע יידן זענען דורכאויס ווייט געווען פון לאַנדווירט־שאַפט, סיי דורך זייער אָפּשטאַמונג און סיי דורך דערציאונג און לעבנס־שטייגער אין די לענדער, פון וואַנען זיי זענען געקומען. אין זייערע היימלענדער זענען זיי געווען דאָס רוב סוחרים, סטודענטן, קליינשטעטלדיקע יידן, אָן יעטוועדער קענטעניש פון לאַנד־ארבעט. און דאָס האָט אויך באַשטימט זייער גורל. די ערשטע עליה איז באַלד פון אָנהויב געווען אַ דורכפאַל. די קאָלאָניעס האָבן זיך באַין אופן נישט געקענט שטעלן אויף אייגענע פיס. דער אידעאליסטישער

עלעמענט פון די בילויצעס און די קליינשטעטלדיקע יידן, אַנטלאָפענע פון פּאָגראָמען און פאַרפאָלגונגען האָבן זיך אַרויסגעוויזן, נישט געקוקט אויף די גרעסטע קרבנות און ליידן, ווי שלעכטע פויערים אין ארץ־ישראל. זיי האָבן אויך נישט געהאַט פון וועמען צו לערנען. אַ חוץ דער לאַנדווירטשאַפט־שול אין מ ק ו ה ־ י ש ר א ל, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן דורך דער פראַנצויזיש־יידישער „אַ ל י אַ נ ס״ („כל ישראל חברים״) אין יאָר 1878 — זענען קיין לאַנדווירטן־יידן נאָך נישט בנמצא געווען. אראָפּלאָזן זיך צו דער מדרגה פון דעם אַראַבישן פעלאַך האָבן די קאָלאָניסטן נישט געקאָנט, אַזוי נידעריק איז דער פעלאַך געשטאַנען צו יענער צייט מיט זיין לעבנס־שטייגער און אַרבעטס־מעטאָדן. זיכער וואָלט דער דאָזיקער ערשטער פּרווו בכלל געווען אונטערגעגאַנגען, ווען כוחות פון דרויסן, פון אידייאישן אָדער פילאַנטראָפּישן כאַראַקטער, וואָלטן נישט געהאַט אונטערגעשטעלט אַ פּלייצע. פון איין זייט זענען עס געווען די „ח ו ב ב י־צ י ו ן״־געזעלשאַפטן אין אַמאָליקן רוסלאַנד, רומעניע און גאַליציע (שפּעטער באַקאַנט אַלס „אָדעסער קאָמיטעט״), וואָס זענען געווען די פאָרלויפער פון דער פּראַקטישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל. די חובבי־ציון־באַוועגונג אין רוסלאַנד איז אויפגעקומען נאָך די פּאָגראָמען פון די 80־ער יאָרן און דער וואַקסנדיקער נויט פון דער יידישער באַפעלקערונג. אַ טיפּישע באַוועגונג פון יידישן מיטל־קלאַס און אינטעליגענץ, האָט זי זיך אַוועקגעשטעלט אַלס ציל איבערצופירן קלענערע גרופּן יידן פון רוסלאַנד און אַנדערע מזרח־אייראָפּעישע לענדער קיין ארץ־ישראל און באַזעצן זיי דער עיקר אויף ערד־אַרבעט. די דאָזיקע געזעלשאַפט האָט אָבער געאַרבעט מיט קליינע מיטלען, אָן יעטוועדער דערפאַרונג און קענטענישן אויפן געביט פון קאָלאָניזאַציע און לאַנדווירטשאַפט, בפרט אין אַזאַ לאַנד, ווי ארץ־ישראל. ווײַבאַלד אָבער עס איז געקומען דער ערשטער קריזיס אין די ניי־געגרינדעטע יידישע קאָלאָניעס, האָט דער „אָדעסער קאָמיטעט״ צוזאַמען מיט די קאָלאָניסטן גופא זיך געמוזט ווענדן נאָך הילף צו פילאַנטראָפּן, יידישע נגידים אין דער וועלט. אַלס ערשטער און אויף אַ לאַנגער צייט אַלס איינציקער, האָט זיך אָפּגערופן דער באַראָן ע ד מ אָ נ ד ד ע ר אָ ט ש י ל ד אין פּאַריז, וועלכער האָט דורך

אַ גרעסערער סובסידיע תיכף געהאָלפן ראַטעווען די קאָלאָניסטן, און פון דאַן אָן, אין משך פון לאַנגע יאָרן, אויסגעגעבן שווערע מיליאָנען פראַנקן אויף איינצוהאַלטן דאָס פּאַראַנענע און אויסברייטערן די יידישע קאָלאָניזאַציע אין לאַנד.

די פאַראינטערעסירונג פון באַראָן ראָטשילד מיט דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל, איז זיכער נישט אַרויסגעגאַנגען פון אַן ענגן קלאַסן־אינטערעס פון דער גרויס־בורזשואַזיע, וועמענס טיפּישער רעפּרעזענטאַנט ער איז געווען. זי איז אָבער געווען באַ־דינגט דורך דעם כאַראַקטעריסטישן קלאַסן־צוגאַנג אירן. דער ריין פילאַנטראָפּישער צוגאַנג האָט כמעט אויסשליסלעך באַשטימט און אינספּירירט די דאָזיקע הילפס־ און אויפבוי־אַרבעט, וועלכע איז דורכגעפירט געוואָרן מיט גרויסע קאַפּיטאַלן און אַ ספּעציעלער אַדמיניסטראַציע, וועלכע איז געשיקט געוואָרן קיין ארץ־ישראל, צו פאַרוואַלטן און אינסטרואירן די דאָרטיקע יידישע קאָלאָניעס.

די שוין עקזיסטירנדע קאָלאָניעס זענען רעאָרגאַניזירט געוואָרן. אויב פריער האָבן זיך די ערשטע קאָלאָניסטן געוואָרפן, לויטן מוסטער פון די היימלענדער, אויף תבואה־ווירטשאַפט, נישט נע־מענדיק אין אכט, צי דער באָדן פּאַסט צו דעם, איז די שיטה פון באַראָנס אַדמיניסטראַציע געווען אַ לחלוטין אַנדערע, לויטן מוסטער פון דער פראַנצויזישער לאַנדווירטשאַפט. דער באַראָן איז אויסן געווען מער צופּאַסן די לאַנדווירטשאַפט צו דעם כאַראַקטער פון דעם קאָלאָניסט, צו זיין סוחריש־באַלעבאַטישער אָפּשטאַמונג, און האָט באַ־פוילן צו פאַרלאָזן די תבואה־ווירטשאַפט, וועלכע האָט סיי־ווי גע־בראַכט די קאָלאָניסטן צום ראַנד פון אונטערגאַנג, און פאַרפלאַנצן וויינגערטנער, וועמענס גערעטעניש די אַדמיניסטראַציע האָט אָפּ־געקויפט פון די קאָלאָניסטן פאַר אַ קינסטלעך העכערן פּרייז און גע־לאָזט באַאַרבעטן אויף וויין אין אייגענע קעלערייען, אין ראשון־לציון און אין זכרון־יעקב. אויף דעם יסוד האָט די אַדמיניסטראַציע פונעם באַראָן איינגעקויפט גרויסע שטחים ערד און געגרינדעט עטלעכע נייע קאָלאָניעס. אָבער די סובסידירטע ווירטשאַפט מיט קינסטלעך גע־האַלטענע פּרייזן האָט געבראַכט צו אַ ראַדיקאַלער ענדערונג אין דער לאַגע און אינעם כאַראַקטער פון די קאָלאָניסטן. בלויז דער פאַקט

אַליין, וואָס די אַדמיניסטראַציע האָט געצאָלט גוטע פּרייזן, נישט האָבנדיק אין זינען קיין סוחרישע קאַלקולאַציע, האָט גורם געווען, אַז כמעט אַלע יידישע קאָלאָניעס האָבן זיך שנעל איבערגעוואָרפן אויף וויין־קולטור און אָפּגעלאָזן אַלע איבעריקע צווייגן פון לאַנדווירטשאַפט.

די דאָזיקע ענדערונג האָט גלייך געשטעלט די יידישע קאָלאָניסטן אין אַ פּאַטאַלער אָפּהענגיקייט פון דער אַדמיניסטראַציע, וועלכע איז דורכדעם געוואָרן דער גאַנצער באַלעבאָס און דעה־זאָגער איבער די קאָלאָניסטן. דער קאָלאָניסט, ווידער, האָט פאַרלוירן יעטווועדע איניציאַטיוו און ענערגיע. זיין וווילשטאַנד איז נישט געוואַקסן אָרגאַניש מיטן וווּקס פון זיין ווירטשאַפט און מיטן סכום אַרבעט, וואָס ער האָט אין איר אַריינגעלייגט. דער אָפּזאַץ פון זיין סחורה איז געווען פון פאָרויס געזיכערט, די פּרייזן זענען געשטאַנען הויך. איז, אָנשטאָט צו באַאַרבעטן אַליין די ווירטשאַפט, האָט דער קאָלאָניסט זי געלאָזט באַאַרבעטן דורך ביליקער אַרבעטס־קראַפט פון די אַרומיקע אַראַבישע פעלאַכן, און פאַר זיך אַליין האָט ער איבערגעלאָזט די פונקציע פון אַן אויפזעער און פאַרקויפער פון דעם פּראָדוקט. פון דעם אידעאַל פון אַ געזונטן פּויערים־שטאַנד, וואָס לעבט פון אייגענער פּראַצע, האָט זיך אויסגעבילדעט אין די יידישע קאָלאָניעס אַ גאָר אַנדערער טיפּ: ביי זיך — אַ קליינער פּלאַנטאַטאָר, וואָס אַרבעט מיט פרעמדער ביליקער אַרבעטס־קראַפט; דרויסן, פאַר דער וועלט — אַ קעסט־קינד פון באַראָן־ראָטשילד און זיינע מיליאָנען.

דער דאָזיקער טיפּ קאָלאָניסט האָט זיך אָוועקגעשטעלט ווי די שרייענדיקסטע סתירה צו דעם אלעם, וואָס מען האָט דערוואַרט פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל. די קאָלאָניעס זוערן אויסגעהוילט פון זייער לכתחילהדיקן אינהאַלט און ציל. עס האָט געהאַלטן אין אויפקומען אַ נייער קלאַס פּריצים, וואָס לעבט פון די רווחים פון זיין ווירטשאַפט, וועלכע איז גיכער אַן אונטערנעמונג אָדער אַ מסחר, איידער לאַנדווירטשאַפט! די בולטסטע דורכויס פּעסימיסטישע שילדערונג פון דעם דאָזיקן צושטאַנד האָט געגעבן נישט קיין אַנדערער, ווי אַ ח ד ה ע ם, דער באַדייטנדיקסטער פאַר־

שטייער פון חובבי ציון, און שאַרפסטער קריטיקער פון דעם באַראָנס קאָלאָניזאַציע־מעטאָדן אין לאַנד.

פּאַראַלעל איז געגאַנגען אַ פּראָצעס פון אויסברייטערן דעם יידישן באָדן־איינקויף און דאָס גרינדן פון נייע קאָלאָניעס. צוגלייך מיטן באַראָן האָבן איינגעקויפט באָדן די חובבי־ציון־געזעלשאַפטן פון רוסלאַנד, רומעניע, גאַליציע און אַנדערע חברות, וואָס האָבן זיך געגרינדעט אין אַ גרויסער צאָל אין יענע יאָרן. אין יאָר 1900 זענען שוין געווען 22 קאָלאָניעס מיט אַ באַפעלקערונג פון 5000 נפשות, 10% פון דער גאַנצער יידישער באַפעלקערונג אין לאַנד, מיט אַ באָדן־באַזיץ פון 218.000 דונאַם. ביי דער דאָזיקער סיטואַציע און אין דעם זעלבן יאָר 1900 איז פאָרגעקומען אין די יידישע קאָלאָניעס אַ נייע גרויסע ענדערונג: דער באַראָן ראָטשילד האָט זיך צוריק־געצויגן פון דער דירעקטער פאַרוואַלטונג און אויסהאַלטונג פון די דורך אים געשאַפענע קאָלאָניעס. די אָנפירונג ווערט איבערגעגעבן דער ייק״א (יידישע קאָלאָניזאַציע־געזעלשאַפט), וואָס האָט פריער געאַרבעט בלויז אין אַרגענטינע און וועלכע פירט אַריין נייע קאָלאָניזאַציע־מעטאָדן. אַ טייל פון די פאַרפלאַנצטע ווייַנגאָרטנער ווערן אַראָפּגעריסן. דעם באַראָנס ווייַנקעלערס צאָלן שוין נישט מער די הויכע פרייזן פון אַמאָל. די קאָלאָניסטן פרוּוון מיט אַ געוויסער הילף פון דעם זעלבן באַראָן צו אָרגאַניזירן אייגענע פאַרקויף־קאָאָפּעראַטיוון. ייק״א אַנטוויקלט נישט ווייטער די אַלטע פאָרם פון ווייַנגערטנעריי. להיפּוך, זי אונטערשטיצט דעם איבערגאַנג צו אַנדערע פרוכט־קולטורן, ווי מאַנדלען און אָליוון. די נייע קאָלאָניעס ווערן שוין געגרינדעט אויף אַן אַנדער יסוד, דער קאָלאָניסט באַקומט דעם באָדן און די אויסשטאַטונג פון זיין באַלעבאַטישקייט, אָבער ער באַאַרבעט אים אַלס פּאַכטער און צאָלט־אויס ביסלעכוויַיז דער ייק״א דעם ווערט פון באָדן און איינוועסטירטן קאַפּיטאַל. די קאָלאָניעס אין צפון פון לאַנד אין גליל, זענען גלייך באַזירט געוואָרן אויף תבואה־ווירטשאַפט, ווייל דער באָדן האָט נישט געפּאַסט פאַר אַנדערע קולטורן. אָבער אויך אין די דאָזיקע נייע פונקטן זענען די קאָלאָניסטן געשטיצט געוואָרן דורכן באַראָן. די ערד־חלקים פון די קאָלאָניסטן זענען געווען אַזוי גרויס, אַז זיי האָבן עס נישט געקאָנט אַליין באַ־

אַרבעטן*)· פלעגן טאָקע יידישע קאָלאָניסטן אָפּט אָפּגעבן אין אַרענדע שטחים ערד די אַרומיקע אַראַבישע פעלאַכן, פאַר אַ באַשטימטן פאַכט־צינז.

אָנהויב פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, נאָכדעם ווען די יידישע קאָלאָניזאַציע האָט געהאַט הינטער זיך אַ דערפאַרונג פון צוויי צענדליק יאָרן, איז שוין מעגלעך געווען אונטערצופירן אַ סך־הכל, וואָס זאָל קאָנען געבן אַן ענטפער אויף דער פראַגע וועגן דער צוקונפט פון דעם קאָלאָניזאַציע־ווערק בכלל. די אידעאַליסטישע „בילו״־קאָלאָניזאַציע איז גאָר שנעל פאַרשוואונדן געוואָרן, נישט געקוקט אויף דער מסירת־נפש פון די דאָזיקע ליידנספולע און קרבנות־גרייטע פיאָנערן אויף דעם הייסן באָדן פון ארץ־ישראל. די תקופה פון באַראָן ראָטשילדס אַדמיניסטראַציע האָט פון די קאָלאָניסטן געמאַכט קליינע באַלעבאַטים, וואָס אַרבעטן מיט ביליקער אַרבעטס־קראַפט און ווערן אויסגעהאַלטן אויפן חשבון פון גביר. יידישע קאָלאָניעס זענען געוואָרן טיפּיש יידישע קליין־שטעטלעך. אויך די תקופה פון ייק״א (שפּעטער אומגעוואַנדלט אין פּיק״א — פּאַלעסטינער יידישע קאָלאָניזאַציע־געזעלשאַפט), האָט, נישט קוקנדיק אויף די גרויסע שטחים באָדן און געלט־אינוועסטיציעס, נישט אויפגעשטעלט קיין געזונטן יידישן פּ ו י ע ר ים־קלאַס אין לאַנד. דער צוגעקליבענער עלעמענט איז דאַמאָלס שוין רעקרוטירט געוואָרן פון מענטשן מיט אַ געוויסער לאַנדווירטשאַפטלעכער דערפאַרונג, ער איז אָבער נישט געווען בכוח אַליין צו באַאַרבעטן דעם באָדן. גרויסע שטחים אין גליל האָבן געפּוסטעוועט. ביידע אויבנדערמאָנטע פאָרמען פון קאָלאָניזאַציע האָבן נישט געלייזט דאָס פּראָבלעם, וואָס איז דער עיקר באַשטאַנען אין דער אַ ל י י ן ־ אַ ר ב ע ט פון קאָלאָניסט. בעת די ציוניסטישע באַוועגונג האָט אָנגעהויבן שטעלן די ערשטע טריט פון

---

*) אין יבנאל אין גליל, דורכשניטלעך צו 300 דונאָם באָדן, אין יסוד־המעלה פון 600 ביז 900 דונאם (באַריכט פון דער פועלי־ציון פּאַלעסטינע־קאָמיסיע, יפו 1920).

פראַקטישער אַרבעט אויפן האָרטן באָדן פון ארץ־ישראל, איז דאָס פּראָבלעם קרענקלעך אויסגעוואַקסן צו דער מדרגה פון ד ע ר עיקר־פראַגע פונעם גאַנצן קאָלאָניזאַציע־ווערק אין לאַנד.

די קאָלאָניזאַציע האָט נאָך אַלץ נישט געפונען די פּאַסנדע פאָרם אין דער לאַנדווירטשאַפט, צו פאַרוואָרצלען יידישע לופט־מענטשן אין ערד־אַרבעט, נאָר, פאַרקערט גאָר, אויסגעהאָדעוועט אַ שיכט פון נייע באַלעבאַטים, וואָס עקספּלואַטירן פרעמדע אַרבעטס־קראַפט און זעען אין דער ווירטשאַפט אַן ענין פון מסחר, וואָס מען קען מאָרגן פאַרקויפן, אויב עס וועט זיך לוינען. דער נאָכוווּקס פון די קאָלאָניסטן, דער יונגער דור, האָט זיך נישט געהאַלטן אין די קאָ־לאָניעס און אין דער גרעסטער מערהייט עמיגרירט פון לאַנד, אין אַנדערע קאָלאָניזאַציע־לענדער.

יידישע אַרבעטער, וועלכע האָבן זיך צום ערשטן מאָל באַוויזן אין לאַנד, אין אָנהויב פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, האָבן אומ־זיסט געזוכט אַן אַרבעטס־פּלאַץ אין די אַלטע קאָלאָניעס. זיי זענען פאַר זיי, אויסער איינציקע אויסנאַמען, געווען פאַרמאַכט אויף זיבן שלעסער. די שטעט זענען נאָך דעמאָלט געווען ווייניק אַנט־וויקלט און נישט געקענט געבן קיין אַנשפּאַר די אַנקומענדיקע אַרבעטער־עלעמענטן. עס האָט זיך געשטעלט די הארבע פראַגע: וווּהין? ווּהין פירט דער דאָזיקער וועג? צו וואָס טויגן די אַלע קרבנות און גרויסע מיטלען, ווען זיי ברענגען נישט צום אָוועק־געשטעלטן ציל: צו פראָדוקטיוויזירן יידישע מאַסן אין ארץ־ישראל דורך לאַנדווירטשאַפטלעכער אַרבעט און דאָס אַריינדרינגען פון יידישער אַרבעט אין אַלע צווייגן פון דער לאַנדווירטשאַפט. עס האָט געהאַלטן דערביי, אַז די אָנגעהויבענע קליינע יידישע איינוואַנדערונג זאָל אינ־גאַנצן אָפּגעשטעלט ווערן. דער יידישער פאָלקס־מענטש, דער יידי־שער אַרבעטער האָט ביי אַזאַ אופן פון קאָלאָניזאַציע, נישט געהאַט קיין פּלאַץ פאַר זיך. די קליינע גרופּע אַמאָליקע קעסט־קינדער, וואָס האָבן מיט גביריש געלט און ביליקער אַרבעט געשאַפן פאַרמעגנס פאַר זיך, ווי נאָר זיי האָבן זיך געשטעלט אויף די פיס — איז זייער ערשטע אַרבעט געווען צו פאַריאָגן דעם יידישן אַרבעטער פון דער

קאָלאָניע, נישט דערלאָזן אים זיך צו פּאַרפּעסטיקן. אויף אַלע זיינע באַמיאונגען באַקומט דער אַרבעטער נאָר איין „פּראַקטישן" ענטפער: אַראָפּלאָזן דעם אַרבעטס־לוין ביז צו דער מדרגה פון אַראַבישן פּעלאַך. אָבער דער אמתער באַטייט דערפון וואָלט געווען פאַר דעם אָנקומענדיקן יידישן אַרבעטער פּשוט פּערמאַנענטער הונגער, פיזישע דעגענעראַציע.

אַזוי איז אַ גרויסע אידעאַליסטישע התחלה, צוליב פאַלשע מעטאָדן און צוגאַנג, געוואָרן דער היפּוך פון דעם, צו וואָס מען האָט לכתחילה געשטרעבט.

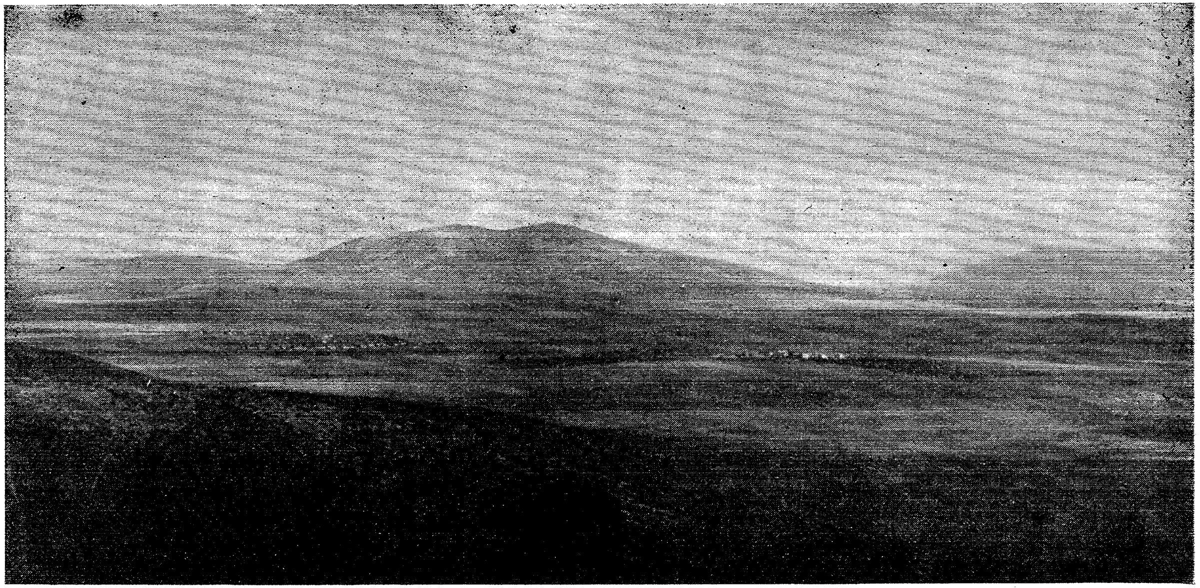

לאַנדשאַפט פון עמק יזרעאל

קאַפּיטל דריי

ערשטע שריט פון דער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע און דער נאַציאָנאַל־פאָנד ביז איבער דער וועלט־מלחמה

דער פּראָצעס פון יידישער אימיגראַציע קיין ארץ־ישראל איז צוליב די באַזונדערע באַדינגונגען פון לאַנד געוועזן מסוגל צום ערשטן מאָל אין דער געשיכטע פון יידישע וואַנדערונגען, צו פירן צו דער אויסבילדונג פון אן עקאָנאָמיש־גאַנצן, טעריטאָריאַל־קאָנצענטרירטן ישוב. צום ערשטן מאָל זענען יידישע אַרבעטס־מענטשן און פאָלקס־איינוואַנדערער אָנגעקומען אין אַ לאַנד, וווּ מ'האָט נישט באַדאַרפט זיך צופּאַסן צו אַ שוין עקזיסטירנדיקער אָרדנונג און צו אַ ווירטשאַפט, וואָס איז כמעט אינגאַנצן אויסגעפילט דורך אַנדערע: נאָר פאַרקערט, ווו יעדער צווייג און יעדע עקאָנאָמישע פונקציע האָט געמוזט פון דאָס ניי באַשאַפן ווערן.*) אויב אין אַמעריקע אָדער

*) ב. באָראָכאָוו זאָגט וועגן דעם: „די ווירטשאַפט פון יענעם לאַנד, וווהין די יידן וועלן אימיגרירן, איז נישט קיין גרויס־קאַפּיטאַליסטישע און נישט קיין ברייט־לאַנדווירטשאַפטלעכע, נאָר אַ האַלב־לאַנדווירטשאַפטלעכע, אַן איבערגאַנג־ווירטשאַפט. אַהין וועלן די יידן עמיגרירן אַליין, אָפּגעזונדערט פונעם אַלגעמיינעם עמיגראַציע־שטראָם. דאָס וועט זיין אַ לאַנד, וווּ פאַר אנדערע פעלקער וועלן די עקאָנאָמישע מעלות אָפּגעשוואַכט ווערן דורך פאַרשידענע אומבאַקוועמלעכקייטן. דאָס דאָזיקע לאַנד וועט זיין דאָס איינציקע צוגענגלעכע פאַר יידן, און פון אַלע לענדער, וואָס זענען צוגענגלעך פאַר די אימיגראַנטן פון אַנדערע פעלקער, וועט עס ליגן אויף דער ליניע פון גרעסטן ווידערשטאַנד; דאָס וועט זיין אַ לאַנד מיט אַ נידעריקער קולטורעל־פּאָליטישער אַנטוויקלונגס־שטופע; דאָס וועט זיין אַ לאַנד, וווּ גרויס־קאַפּיטאַל וועט, צוליב דער הינטערשטעליקייט פונעם פּאָליטישן לעבן, שווערלעך געפינען פאַר זיך אַ פאַרווענדונג, און דער קליינער און מיטעלער קאַפּיטאַל וועלן געפי־

אַרגענטינע איז די יידישע אימיגראַציע געווען ביכולת בלויז אַריינצודרינגען אין פאַרבליבענע שפּאַלטן פון האַנטווערק, פאַבריקאַציע, האַנדל, פאַרמיטלעריי און פעדלעריי, אַנטוויקלענדיק בלויז אויף אַ טעכניש העכערן שטאַפּל די זעלבע באַשעפטיקונגען, וואָס זיי האָבן געהאַט אין די אַלטע היימען. האָט די יידישע איינוואַנדערונג קיין ארץ־ישראל געטראָגן אין זיך די קראַפט, דעם ווילן און די אָביעקטיווע מעגלעכקייטן אויסצובייטערן און איבערצוואַנדערשן די עקאָנאָמישע סטרוקטור פון די איינגעוואַנדערטע. יידישע אימיגראַנטן זענען געוואָרן פּיאָנערן פון אינדוסטריע און מאָדערנעם האַנטווערק. זיי האָבן אַנטוויקלט נייע, פאַרפולקאָמטע פ אָ ר מ ע ן פון האַנדל — אָבער אַלץ נאָר אין צווייגן, וואָס האָבן געהאַט אַ טראַדיציע אין די יידישע פרנסות אין די אַלטע היימען. בנוגע לאַנדווירטשאַפט האָט געמוזט פאָרקומען ממש אַ רעוואָלוציאָניזירנדיקער פּראָצעס, כדי פון אַ נישט־צוגעפּאַסטן שטאָטישן עלעמענט, מענטשן אָן אַ פאַך איבערהויפּט, פון אַן אינטעליגענטיש־באַלעבאַטישער יוגנט — זאָלן ווערן יידישע לאַנדווירטן.

אויך לגבי ארץ־ישראל האָבן די פּערספּעקטיוון לכתחילה, נאָך די שווערע ערשטע דערפאַרונגען אין דער לאַנדווירטשאַפט, אין פלוג אויסגעזען זייער שוואַרץ. אַ ריי פראַגן האָט זיך געשטעלט פון זיך אַליין: וואָס פאַר אַ ווערט האָבן די פאָר טויזנט יידישע פּריוואַטע קאָלאָניסטן, וואָס באַאַרבעטן נישט אַליין דעם באָדן, נאָר האַנדלען בלויז מיט זיין גערעטעניש? צי קענען די דאָזיקע קאָלאָניעס דינען פאַר אַ שטיץ־פּונקט דעם אָנקומענדיקן אַרבעטער און אומבאַמיטלטן פאָלקס־מענטש? צי דראָט נישט די געפאַר, אַז דער באָדן, וואָס געפינט זיך אין די הענט פון די דאָזיקע קאָלאָניסטן, זאָל מיט דער צייט ווערן פּונקט אַזאַ אָביעקט פון מסחר, ווי דער ווייַן, די מאַראַנצן,

---

נען אַ מאַרק פאַר זייערע פּראָדוקטן אי אין לאַנד גופא, אי אין די שכנותדיקע געגנטן.

דאָס לאַנד פון דער זיך סטיכיש קאָנצענטרירנדער יידישער אימיגראַציע וועט זיין פּאַלעסטינע". („אונזער פּלאַטפאָרם", שריפטן ב. 1, זייט 266־7).

אָדער די מאַנדלען; אפשר וועט עס גאָר לוינען דעם קאָלאָניסט צו פאַרקויפן פאַר אַ העכערן פּרייז? צו וואָס קען פירן א קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס, וועלכער בילדעט אויס אַ דינעם שיכט פּלאַנטאַטאָרס, וואָס אַרבעט מיט ביליקער אַרבעטס־קראַפט פון די אַרומיקע פעלאַכן? לגבי ארץ־ישראל מוז דאָך גילטן, פּונקט ווי פאַר יעדן אַנדער לאַנד, דער כלל, אַז דער נאַציאָנאַלער כאַראַקטער פון א לאַנד ווערט אומעטום באַשטימט פון *יענעם* פאָלק, וואָס ארבעט ממשותדיק אויפן באָדן, אַפילו דאַן, ווען די אויבערשטע שיכט באָדן־באַזיצער געהערט צו אַן אַנדער נאַציאָנאַליטעט! אויף די אַלע פראַגן האָט געקענט קומען נאָר איין ענטפער: אָט דער וועג פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע איז א פאַלשער דורך און דורך! עס מוזן געפונען ווערן נייע וועגן און מיטלען, צו פאַרמיידן די דאָזיקע געפאַרן. דער פּריוואַטער קאַפּיטאַל, אָדער דער פילאַנטראָפּישער, וואָס איז אַריבער אין פּריוואטע הענט, איז נישט מסוגל צו אַנטוויקלען קיין ברייטע קאָלאָניזאַציע, אַ פארוואָרצלטע אין באָדן און געבויטע אויף אייגענער אַרבעט.

די דאָזיקע פראַגע האָט זיך אַוועקגעשטעלט פאַר דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע באַלד ווי זי האָט נאָר אָנגעהויבן שטעלן די ערשטע טריט אויפן געביט פון קאָלאָניזאַציע. פונעם טיפן עקאָנאָמישן און געזעלשאַפטלעכן קריזיס, אין וועלכן די יידישע קאָלאָניזאַציע אין לאַנד צו יענער צייט, איז געזונקען, האָט געקאָנט פירן בלויז איין וועג: אַז די געזעלשאַפטלעכע איניציאַטיוו און אַרבעט זאָל גובר זיין דעם פּריוואַט־קאַפּיטאַליסטישן אינטערעס. עס האָט זיך געפאָדערט אַ נייער צוגאַנג צו דער פראַגע פון *אייגנטום אויפן באָדן און פון יידישער אַרבעט אין דער לאַנדווירטשאַפט*, איינעם פון די עיקרדיקסטע געביטן אינעם יידישן קאָלאָניזאַציע־ווערק אין ארץ־ישראל.

אין יאָר 1908, בעת די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט געגרינדעט איר ערשטן פּאַלעסטינע־אַמט אין לאַנד און צוגעטראָטן צו דער פּראַקטישער אַרבעט, האָט זי געהאַט פאַר זיך אַלס פאָרבילד די יידישע קאָלאָניזאַציע אין משך פון קרוב דרייסיק יאָר. נישט געקוקט אויף אַלע אויסגערעכנטע נעגאַטיווע זייטן פון דער פריער־

דיקער קאָלאָניזאַציע, האָט זי פונדעסטוועגן מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ גרויסן פּאָזיטיוון פאַרמעגן פון דערפאַרונג און אַ לערע פאַר דער ווייטערדיקער אַרבעט.

אין לאַנד גופא איז צוגעקומען אַ נייער עלעמענט. דאָס איז געווען די צווייטע עליה. אַן איינוואַנדערונג, וועלכע איז אָנגעקומען אין לאַנד נאָך דעם דורכפאַל פון דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציע אין די יאָרן 1904-5, און נאָך די שוידערלעכע פּאָגראָמען אויף דער יידישער באַפעלקערונג, וואָס זענען פאָרגעקומען מיט דעם נצחון פון דער צאַרישער רעאַקציע.

יונגע מענטשן, סטודענטן און אַרבעטער, באַטייליקטע אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג פון די יידישע אַרבעטער אין רוסלאַנד, קעמפער אין דער יידישער זעלבסט־שוץ, יוגנט, וואָס האָט געזוכט נייע וועגן — האָבן געבראַכט מיט זיך גרויסן אידעאַליזם און דעם סאָציאַליסטישן פּאַטאָס פון דער אַלטער היים. די ערשטע אָרגאַני־זירטע גרופּע, מיט וועלכער עס עפנט זיך די צווייטע עליה, איז באַשטאַנען פון פּועלי־ציון פון האָמעל. זי איז אָנגעקומען אין לאַנד נאָך אין יאָר 1904. זייער ציל איז געווען — ווערן יידישע אַרבעטער אין ארץ־ישראל, פּיאָנירן פונעם יידישן אַרבעטער־קלאַס. צוגלייך דערמיט האָט זיך אָנגעהויבן די איינוואַנדערונג פון אַן אידע־ליסטישער, נישט סאָציאַליסטישער, אָבער צו ארבעט שטרעבנדיקער יוגנט, וואָס האָט געפונען איר אויסדרוק אין דער אַרבעטס־פּאַרטיי „הפּועל הצעיר”. מיט גרויס התלהבות און גלויבן האָבן זיך די נייע איינוואַנדערער געוואָרפן צו אַרבעט אין די קאָלאָניעס, פאַר־ווירקלעכן זייער אידעאַל און אַריינדרינגען אין דער לאַנדווירטשאַפט. עס איז נישט געווען דער קרבן, אויף וועלכן זיי זאָלן נישט זיין גרייט. אָבער די יידישע קאָלאָניסטן, מיט קליינע אויסנאַמען, האָבן זיי באַגעגנט מיט פאַרדרוס, שנאה און קעגנערשאַפט. נאָר אַ קליינער טייל פון דער דאָזיקער עליה האָט געפונען פּלאַץ אַלס אַרבעטער אין די פּריוואַטע קאָלאָניעס, און אויך דאָס בײַ די שווערסטע באַדינגונגען און נידעריקסטע לוינען. פאַר דעם יידישן קאָלאָניסט זענען זיי בכלל געווען אַ מין אַנשיקעניש און ביי דער ערשטער געלעגנהייט האָבן זיי זיך באַמיט ווידער צו פאַרבייטן זיי מיט

דעם אַראַבישן פעלאַך, וועלכער האָט געהאַט פאַרשידענע „מעלות“: ראשית, האָט ער געקענט לעבן פאַר פּרוטות, האָבנדיקן אין דער נאָענט זיין דאָרף מיט דעם ביסל ווירטשאַפט, און וואָס איז נישט ווייניקער חשוב: זיי האָבן נישט געוווּסט פון דעם מין קלאַסן־קאַמף, שטרייקן, פאָדערן העכערע לוינען און אויך נישט געפאָדערט קיין מענטשלעכע באַציאונג און באַהאַנדלונג, אַלץ זאַכן, פאַר וועלכע די קאָלאָניסטן האָבן געהאַט גרויס פּחד.

עס איז געווען די גרינדונגס־צייט פון דער פּועלי־ציון־פּאַרטיי אין לאַנד (1907), וועלכע האָט זיך, אַלס ערשטע געשטעלט די אויפגאַבע צו פירן דעם קאַמף מיט די קאָלאָניסטן פאַר מענטשלעכע אַרבעטס־באַדינגונגען. די ביז אַהער צעוואָרפענע און נישט־אָרגאַניזירטע יחידים־אַרבעטער האָבן צובאַקומען דאָס וויכטיקסטע געווער אין זייער קאַמף — די פּאָליטישע פּאַרטיי, וועלכע האָט זיך באַמיט פון די ערשטע טריט אירע צו אָרגאַניזירן דעם ווידערשטאַנד קעגן דעם באָיקאָט פון יידישן אַרבעטער און זיין אַרויסשטויסונג פון די קאָלאָניעס. אָבער עס האָבן זיך אויך געשטעלט ווייטערע פראַגן. דער יידישער אַרבעטער האָט לאַנג נישט געקענט פאַרבלייבן אין דער קאָלאָניע, ווען ער האָט אַפילו יאָ באַקומען אַרבעט. דער נידעריקער לוין און דער סעזאָן־כאַראַקטער פון דער אַרבעט, וואָס האָט געצווונגען אַ האַלב יאָר אַרומצוגיין אַרבעטסלאָז, האָט בכלל פאַר אים פאַרשטעלט יעטוועדע פּערספּעקטיוו אויף אַנטוויקלונג, איינוואָרצלונג אין דער קאָלאָניע, אויף אַ פאַמיליע־לעבן א. א. וו. אויסערגעוויינלעך שאַרף איז אויך געשטאַנען די וווינונגס־פראַגע אין די קאָלאָניעס. צוליב דעם פּריוואַטן באָדן־באַזיץ און געוואַלדיקער שטייגערונג פון באָדן־פּרייזן, ביי די אָנגעצויגענע באַציאונגען מיט די קאָלאָניסטן, האָט דער יידישער אַרבעטער אין די קאָלאָניעס נישט געהאַט פּשוט קיין מעגלעכקייט צו דינגען פאַר זיך אַ ווינקל.*)

---

*) געווען פאַלן, ווו די קאָלאָניסטן האָבן פאַרבאָטן יידישע אַרבעטער צו דינגען וווינונגען אין דער קאָלאָניע און געצווונגען זיי צו וווינען אין אוממענטשלעכסטע באַדינגונגען מחוץ דער קאָלאָניע.

די דאָזיקע דערשיינונגען האָבן זיך געלייגט ווי אַ שווערע משא אויף די נייע אַרבעטער און זייער לעבנס־שטייגער. עס האָט זיך געשטעלט די פראַגע, וואָס צו טאָן מיט הונדערטער פרישע אַרבעטער־כוחות, וואָס זענען צוגעקומען אין לאַנד? ווי אַזוי פאַרבינדט מען זיי מיטן באָדן, בעת די עקזיסטירנדיקע פריוואַטע קאָלאָניזאַציע וויל זיי נישט אויפנעמען אָדער נעמט זיי אויף דעמאָלט, ווען זיי זענען מסכים זיך אַראָפּצולאָזן צום נידעריקן לעבנס־שטייגער פון אַן אַראַבישן פעלאַך?

דער ניי־געגרינדעטער פּאַלעסטינע־אַמט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, וועלכער האָט דעמאָלט רעפּרעזענטירט אויך דעם נאַציאָנאַל־פאָנד, האָט באַלד פון זיינע ערשטע טריט זיך אָנגעשטויסן אויף דער דאָזיקער פראַגע. די ציוניסטישע באַוועגונג האָט זיך שוין ביסלעכווייז דערנענטערט צום געדאַנק פון פּראַקטישער אַר־בעט אין ארץ־ישראל, נישט וואַרטנדיק, אַז די פּאָליטישע פאַרבאַ־דינגונגען זאָלן געזיכערט ווערן אין פאָראויס. דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט ביז יאָר 1908, אין משך פון זיין 6־יעריקער עקזיסטענץ, זיך פאַר־נומען בלויז מיט זאַמלען געלט צווישן די יידישע קבוצים אין דער וועלט. אָנשטאָט די פּראָיעקטירטע 200.000 פונט, וועלכע מען האָט געדאַרפט דערגרייכן לויטן באַשלוס פון קאָנגרעס, איידער מען טרעט צו איינצוקויפן באָדן, האָט מען זיך געמוזט באַנוגענען מיט אַ פּיל באַשיידענערער סומע פון 70.000 פונט.

אַלס אויפגאַבע פון נאַציאָנאַל פאָנד איז לכתחילה געווען באַ־שטימט בלויז איינצוקויפן באָדן פאַרן אייגנטום פון פאָלק און איבערגעבן אים צו יידישע לאַנדווירטן אויפן יסוד פון ירושה־פּאַכט. אָבער דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט דאָן נישט געקאָנט זיך האַלטן אין די גרענעצן פון זיין אייגנטלעכער אויפגאַבע. דער ציוניסטישער אָרגאַ־ניזאַציע האָבן געפעלט די נויטיקע אָרגאַנען פאַר פּראַקטישער קאָ־לאָניזאַציע־אַרבעט. עס זענען אויך נישט געווען בנמצא קיין ספּע־ציעלע פאָנדן צו פינאַנסירן דאָס באַזעצן לאַנדווירטן אויפן באָדן, אויסשטאַטן זיי מיט מכשירים, געביידעס, לעבעדיקן אינווענטאַר, גראָבן ברונימער א. א. וו. דערפאַר האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד אין דעם ערשטן פעריאָד פון זיין אַרבעט, וואָס האָט, אַגב, געדויערט

ביז איבער דער וועלט־מלחמה (1920), געמוזט אָנגיין אַלס דער איינציקער אָרגאַן, וואָס פֿאַרנעמט זיך אַ חוץ מיטן באָדן־איינקויף אויך מיט פּראַקטישער קאָלאָניזאַציע־טעטיקייט. זיינע ערשטע אויפֿטוען זענען באַשטאַנען אין איינקויפֿן קלענערע שטחים אין פֿאַרשיידענע טיילן פֿון לאַנד. צוליב אומדערפֿאַרנקייט און מאַנגל אין מיטלען זענען די קניות געווען צופֿעליקע און ווייניק געלונגענע. אָבער אַפֿילו פֿאַר די דאָזיקע שטחים האָט דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד נישט געקענט געפֿינען קיין בעלנים, וואָס זאָלן מסכים זיין, זיך צו באַזעצן אַלס יחידים־לאַנדווירטן. שוין דעמאָלט האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז עס איז ווייניק אויסצוטיילן אַ שטיק ערד פֿאַר אַ קאָלאָניסט, בפֿרט נאָך אין ארץ־ישראל, ווו יעדעס שטיק לאַנד האָט געמוזט צוערשט גוט צוגעגרייט ווערן, ביז עס האָט געקאָנט איבערגעגעבן ווערן דעם קאָלאָניסט. דער באָדן האָט געמוזט אָפֿט אויסגעטריקנט ווערן פֿון זומפּן, אַנדערע באָדנס האָבן געמוזט קינסטלעך באַוואָסערט ווערן, אָפּגערייניקט פֿון שטיינער, פֿאַרצעלירט, באַמיסטיקט א. א. וו. צום געקויפֿטן שטח האָט מען באַדאַרפֿט פֿאַרלייגן וועגן. אויסערדעם האָט דער באָדן אין לאַנד פֿאַרמאָגט נאָך איין גרויסע פּלאָג — ער איז געווען אומבאַשיצט און נאַקעט, ד. ה., עס האָבן געפֿעלט וועלדער, אויף צו פֿאַרהאַלטן דאָס דורכדרינגען פֿון זאַמד־דיונעס פֿונעם ים צו, אָדער דאָס אַראָפּשווענקען פֿון דער ערד־שיכט דורך ווינטן און רעגנס אין בערג־געגנטן. אַזעלכע אַרבעטן פֿירט אַדורך אומעטום די מלוכה. די יידישע קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל האָט אָבער די דאָזיקע שטיצע מצד דער טערקישער מלוכה נישט געקאָנט האָבן. די ערשטע קאָלאָניסטן, וואָס זענען באַזעצט געוואָרן אויף אַ נישט־צוגעגרייטן באָדן האָבן דערפֿאַר באַצאָלט זייער טייער. אַ סאַך קרבנות פֿון לעבן און געזונט האָט געקאָסט די מאַלאַריע אַליין, אַ קראַנהייט, וואָס קומט פֿון זומפּיקן באָדן.

דאָס צווייטע גרויסע פּראָבלעם איז געווען די צוגרייטונג פֿון פּאַסיקן מענטש־מאַטעריאַל פֿאַר לאַנדווירטשאַפֿט, אויסבילדן נייע ווירטשאַפֿטס־פֿאָרמען און פּרוּוון איינפֿירן נייע באָדן־קולטורן. די דערפֿאַרונג פֿון דער אַלטער קאָלאָניזאַציע האָט באַוויזן בולט

די געפאַר פון אַ לאַנדווירטשאַפט, וואָס איז געבויט בלויז אויף איין קולטור, תבואה, צי וויינגערטנער אָדער פּרדסים אַליין. די אלטע קאָלאָניעס האָבן נישט געקענט דערציען אַ נייעם לאַנד־ווירטשאַפטלעך־אַקטיוון דור, מחמת די עצם אַרבעט פון דעם קאָלאָניסט איז גאָר געווען אויפגעעריי און האַנדל. פאַר דער יוגנט איז נישט געבליבן וואָס צו טאָן אין די קאָלאָניעס. עס זענען געבליבן בלויז די עלטערע קאָלאָניסטן און טויזנטער אראַבישע פעלאַכן, אַלס געדונגענע אַרבעטער, וואָס פלעגן באַאַרבעטן די פּרדסים אין די תבואה־פעלדער. די צאָל יידישע אַרבעטער אין די קאָלאָניעס האָט ערשט אין יאָר 1911 דערגרייכט אינגאַנצן ביז אַ 600 מאַן. די צאָל אַראַבישע אַרבעטער איז דערגאנגען ביז עטלעכע טויזנט.

דער נאַציאָנאַל־פאָנד, צוזאַמען מיט דעם פּאַלעסטינע־אַמט, האָבן דעם זעלבן יאָר 1908 געעפנט אַ לאַנדווירטשאַפטלעכע פערמע אין כנרת אין עמק הירדן. דער הויפּט־ציל פון דער דאָזיקער פערמע איז געווען צוגרייטן און אויסבילדן אַרבעטער און אינסטרוק־טאָרן, וועלכע זאָלן זיין פעיק אָנצופירן מיט א לאַנדווירטשאַפטלעכער אונטערנעמונג.

באַלד דערויף איז געגרינדעט געוואָרן די פערמע אין בן־שמן אויף צוגרייטן די אַרבעטער פאַר וואַלד־פלאַנצונגען, אין שייכות מיטן פּראָיעקטירטן הערצל־וואַלד. צוליב דעם זעלבן צוועק איז אויך געגרינדעט געוואָרן (1909) די לאַנדווירטשאַפטלעכע פערמע אין חולדה — ביידע אין יהודה. אַ חוץ לאַנדווירטשאַפטלעכער אויסבילדונג האָבן די דאָזיקע פערמעס אויך געהאַט דעם ציל אויס־צופּרוון נייע פאָרמען אין דער לאַנדווירטשאַפט. נאָכן דורכפאַל פון דער אויסשליסלעכער פלאַנצונגס־ווירטשאַפט אין די אַלטע קאָלאָ־ניעס און פון דער תבואה־ווירטשאַפט אין גליל — איז מען צוגעטראָטן צום ערשטן מאָל בויען אַ געמישטע ווירטשאַפט פון גרינסן, פלאַנצונגען, תבואה און מילך־ווירטשאַפט אינאיינעם. דאָס איז דאָן נאָך געווען אַ פּרוּוו. די שפּעטערדיקע אַנטוויקלונג פון דער ארץ־ישראלדיקער לאַנדווירטשאַפט האָט באַוויזן, אַז די דאָזיקע געמישטע פאָרם איז צום מייסטנס צוגעפּאַסט צו די באַדינגונגען פונעם לאַנד.

די דאָזיקע פֿערמעס זענען, אמת, געווען מער לער־אַנשטאַלטן איידער ווירטשאַפֿטלעכע אונטערנעמונגען. און דערפֿאַר האָבן זיי געמוזט אויסגעהאַלטן ווערן דורך די ציוניסטישע אינסטיטוציעס און קודם כל דורך דעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד. מיט דער צייט האָבן זיי אַרויסגעגעבן גוטע פֿאַכלייט, וואָס אַ טייל פֿון זיי האָט געפֿונען אַרבעט ביי פּלאַנצונגען אין די פּריוואַטע קאָלאָניעס; דער גרעסטער טייל אָבער האָט געשאַפֿן דעם קערן פֿאַר דער שפּעטער פֿונאַנדערגעוואַקסענער לאַנדווירטשאַפֿטלעכער קאָאָפּעראַציע אין דער פֿאָרם פֿון אַרבעטער־קאָלעקטיוון, באַקאַנט אונטערן נאָמען קבוצות.

דגניה ביים ים כנרת (1909) איז געווען די ערשטע קבוצה. שפּעטער איז צוגעקומען מרחביה אין עמק־יזרעאל, אַ קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע לויטן פּלאַן פֿון פּראָפֿ. אָפּענהיימער, מיט אַ באַשטימטן אדמיניסטראַטאָר. אָפּענהיימערס פּלאַן איז אָבער דורכגעפֿאַלן און די אַרבעטער האָבן אַליין איבערגענומען די פֿירונג פֿון דער ווירטשאַפֿט. אויך די ייק״א־פֿערמע סעדזשעראַ אין גליל האָט מיטגעמאַכט די דאָזיקע אַנטוויקלונג. די קבוצות האָבן שוין געבילדעט אַ העכערן שטאַפּל אין דער אַנטוויקלונג פֿון דעם לאַנדאַרבעטער. נישט מער שילער, וואָס לערנען זיך און ווערן אויסגעהאַלטן דורכן נאַציאָנאַל־פֿאָנד, נאָר אַ קבוצה, אַ קאָלעקטיוו פֿון אַרבעטער, וועלכע נעמען־איבער דעם באָדן מיט דעם נויטיקן אינווענטאַר און פֿירן די ווירטשאַפֿט זעלבשטענדיק, ביי דער פֿולער גלייכקייט אין דער פֿאַרטיילונג פֿונעם ריווח פֿאַר אַלע חברים אין דער קבוצה. דאָס לעבן איז אַוועקגעשטעלט אויף יסודות פֿון אַ קאָמונע. דער נישט־אויסגעגעבענער טייל פֿון די רווחים גייט אויף צו פֿאַרגרעסערן און פֿאַרבעסערן די ווירטשאַפֿט. די דאָזיקע קאָאָפּעראַטיווער פֿאָרם האָט זיך אַרויסגעוויזן צומייסטן צוגעפּאַסט פֿאַר דעם פּיאָניר־פּעריאָד פֿון דער יידישער קאָלאָניזאַציע, און פֿאַר דער הויכער קולטור־מדרגה און אידייאישער איינשטעלונג פֿון דער נייער אַרבעטער־איינוואַנדערונג. די זעלבשטענדיקייט פֿון דער אַרבעט, די אייגענע אַחריות פֿאַר דער ווירטשאַפֿט, די אומאָפּהענגיקייט אין אינערלעכער לעבנס־איינאָרדנונג — דאָס זענען געווען די צוציאונגסמאָמענטן, וואָס האָבן געלאָקט דעם ניי־איינגעוואַנדערטן יידישן

אינטעליגענט און אַרבעטער זיך צו אָרגאַניזירן אין דער פאָרם פון אַ קבוצה און איינוואָרצלען זיך אין דער לאַנדווירטשאַפט.

דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט אין דעם דאָזיקן פּראָצעס געשפּילט אַ ביז גאָר וויכטיקע און אַנטשיידנדע ראָל. צום ערשטן מאָל אין דער געשיכטע פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד איז געלונגען צובינדן מענטשן צום באָדן אַלס געזונטע ערד־אַרבעטער און זיי אויסבילדן צו דער לאַנדווירטשאַפטלעכער אַרבעט. מיט דער גרינ־דונג פון די לער־פערמעס און נאָכדעם די קבוצות האָט זיך אויך אויסגעברייטערט די יידישע קאָלאָניזאַציע איבער נייע, ביז אַהער נישט־קאָלאָניזירטע שטחים. די נייע ארבעטס־פאָרם האָט אויך דערמעגלעכט צו מאַכן פּרווון מיט נייע צווייגן און פאַרמען אין דער לאַנדווירטשאַפט. שוין אין דעם דאָזיקן אָנפאַנג איז געלעגן פאַרבאָרגן דאָס קערנדל פון אַ באַשטימטער רעגולירטער קאָלאָניזאַציע, וואָס האָט אין זינען אינטערעסן פון כלל און נישט בלויז פריוואַטע רווחים ווי ביי די אַלטע קאָלאָניסטן.

די אייגנטלעכע אַרבעט פון נאַציאָנאַל־פאָנד — דאָס איינקויפן און צוגרייטן דעם באָדן פאַר קאָלאָניזאַציע האָט, צוליב די אויבנ־דערמאָנטע סיבות, נאָך נישט געקאָנט זיין די איינציקע. פון אָנהויב פון זיין טעטיקייט אין יאָר 1908, ביזן אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה אין יאָר 1914, האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד איינגעקויפט אינ־גאַנצן 16.380 דונאַם באָדן, וואָס האָט דעמאָלט אויסגעמאַכט בלויז 4 פּראָצענט פון גאַנצן יידישן באָדן־באַזיץ (418.000 דונאַם).

דער נאַציאָנאַל־פאָנד איז געווען געצוווּנגען איבערצונעמען די אויפגאַבן פון אַ קאָלאָניזאַציע־געזעלשאַפט און פירן אַ פאַרשידנ־אַרטיקע טעטיקייט. אַ חוץ די לער־פערמעס און די אַרבעטער־קבוצות האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד געשאַפן אַ ספּעציעלן הייזער־בוי־פאָנד, מיט דעם ציל אויסצובויען ספּעציעלע קוואַרטאַלן פאַר לאַנדווירטשאַפטלעכע אַרבעטער ביי די קאָלאָניעס. אַ באַזונדערע אויפגאַבע איז אויך געווען — גרינדן ספּעציעלע שכונות פאַר די תימנער יידן, וועלכע זענען אין די יאָרן 1911—1914, אין אַ צאָל ביז 1500, געבראַכט געוואָרן פון וויטן תימן מיט דער באַזונדערער כוונה, צו שאַפן פון זיי אַ מער צוגעפּאַסטן אַרבעטער־עלעמענט

פאַר די פּריוואַטע קאָלאָניעס. אונטער דעם איינפלוס פון פּועלי־ציון איז אויך געשאַפן געוואָרן אַ ספּעציעלער קאָאָפּעראַטיווער פאָנד (1909), וועמענס פאַרוואַלטונג איז געווען געטיילט צווישן פאַרטרע־טער פון נ. פ. און פון די אַרבעטער, מיטן צוועק צו געבן קרעדיטן די אַרבעטער־קאָאָפּעראַטיוון. אומעטום, אין די אַלע ארבעטן, איז אָפּגעהיט געוואָרן דער עיקר־פּרינציפּ פון נאַציאָנאַל־פאָנד, אַז דער באָדן בלייבט דאָס אייגנטום פונעם כלל און קען נאָר געגעבן ווערן אין דער פאָרם פון ירושה־פּאַכט.

א גרויסן שטורעם האָט, דעריבער צו יענער צייט אַרויסגערופן דער פאַקט, וואָס דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט געגעבן א פערטל מיליאָן פראַנק אַ הלוואָה פאַר אַ גרופּע יפוער יידן, אויף איינצוקויפן באָדן פאַר אַ נייעם קוואַרטאַל ביי יפו — דאָס היינטיקע תל־אָביב (1909), דורכאויס אויף יסודות פון פּריוואַט־אייגנטום. דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט בלויז באַקומען עטלעכע קליינע פּלעצער אין דעם פּראָיעקטירטן נייעם קוואַרטאַל. אויף איינעם פון די פּלעצער איז אויסגעבויט געוואָרן די געביידע פון דער ער־שטער יידישער גימנאַזיע „הרצליה״. דאָס זעלבע איז געשען אין חיפה, ווו דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט געגעבן אַ הלוואָה אויף איינ־צוקויפן באָדן פאַר אַ נייעם קוואַרטאַל — היינטיקער הדר־הכרמל (דער יידישער טייל פון חיפה). אויך דאָ איז באָדן געקויפט געוואָרן פאַרן פּריוואַטן באַזיץ, אַ חוץ דעם פּלאַץ, אויף וועלכן עס איז אויס־געבויט געוואָרן דער היפער טעכניקום. די דאָזיקע הילף פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד פאַר פּריוואַטע הויז־באַזיצער האָט פאַרשטענדלעך אַרויסגערופן גרויס פאַרביטערונג מצד דער אַרבעטערשאַפט. די פּועלי־ציון פאַרטיי האָט זיך דאַן געווענדט מיט א שאַרפן פּראָטעסט קעגן די דאָזיקע אָפּעראַציעס, און די א״ידיקע פּועלי־ציון האָבן דורך די דעלעגאַטן אויפן ציוניסטישן קאָנגרעס געפאָדערט אַ גרעסערן קאָנטראָל איבער דער טעטיקייט פון דעם פּאַלעסטינע־אַמט און ספּע־ציעל געפאָדערט אָפּצוהיטן, אַז עס זאָלן מער נישט געמאַכט ווערן קיין אָפּווייכונגען פון דעם גרונט־פּרינציפּ פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. אין אָנבליק פון דער גרויסער מאָדערנער שטאָט תל־אָביב און דעם פּרעכטיקן הדר־הכרמל אין חיפה, מיט אַ באַפעלקערונג פון איבער

200.000 נפשות, געדענקט מען זעלטן, אַז די דאָזיקע ביידע שטעט האָבן זיך געגרינדעט מיט דער הילף פון געקליבענע פּרוטות פון יידישן פאָלק אין דער גאַנצער וועלט. די גענעראַל־פאַרזאַמלונג פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד אין יאָר 1914, האָט אין שייכות מיט די דאָזיקע אָפּעראַציעס באַשלאָסן, אַז פון די געלטער פונעם פאָנד זאָל געגעבן ווערן קרעדיט נאָר אַזעלכע אונטערנעמונגען, ווו דער באָדן וועט געהערן צום כלל און נישט צום יחיד.

פון דעם גאַנצן סכום פון קרוב 200 טויזנט פונט, וועלכן דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט אויסגעגעבן אין ארץ־ישראל ביזן סוף פון דער מלחמה, זענען בלויז אַ 19 פּראָצענט געגאַנגען אויף איינקויפן באָדן ממש; די רעשט מיטלען זענען פאַרנוצט געוואָרן אויף אויס־האַלטן די לאַנדווירטשאַפטלעכע פערמעס, פאַר באַוועלדערונג, הייזער־בוי, הלוואות א. אַ. וו.

די וועלט־מלחמה האָט מיטאמאָל איבערגעהאַקט די אָנגעהויבענע אַנטוויקלונג פון דער נייער פאָרם פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע און פון דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. מען האָט זיך באַמיט בלויז איינצוהאַלטן מיט אַלע מיטלען דאָס פאַראַנענע. און דורך אַ ברייטער פינאַנסיעלער אונטערשטיצונג מצד דעם נאַציאָנאַל פאָנד איז די יונגע קבוצות און אַנדערע פונקטן געלונגען אויסצוהאַלטן דעם שטורעם פון דער וועלט־מלחמה.

נישט קוקנדיק אָבער אויף די אויסערגעוויינלעך שווערע באַדינגונגען אין דער צייט פון דער וועלט־מלחמה, באַזונדערס, ווען אין לאַנד האָט געהערשט הונגער אין פולסטן זין פון וואָרט און עס זענען אָנגעגאַנגען שווערע רעפּרעסיעס מצד דער טערקישער מיליטערישער מאַכט קעגן דער יידישער באַפעלקערונג, מיט צוואַנגס־עוואַקואַציעס, אַרעסטן, פאַרשיקונגען, וואָס האָבן באַזונדערס שווער געטראָפן די אַרבעטערשאַפט — איז דאָך די לאַנדווירטשאַפטלעכע זידלונגס־טעטיקייט פאָרגעקומען ווייטער. דווקא אין דער צייט פון דער מלחמה האָבן יידישע אַרבעטער איבערגענומען באָדן פון יק״א און געגרינדעט זידלונגען אין ווייטן גליל. אַזוי זענען אַנטשטאַנען כפר גלעדי, תל־חי, אילת־השחר, מחניים. עס איז געווען אַ דרייסטער פּרווו צו שטעלן אַ פוס אין איינעם פון די ווייטסטע און

אָפּגעלאָזנסטע ווינקלען פון לאַנד. אין גליל זענען צו יענער צייט באַשטאַנען בלויז געציילטע אַלטע קאָלאָניעס, ווי ראש פּינה, מתולה, משמר הירדן. דעם עלעמענט פאַר די דאָזיקע נייע פּונקטן האָט געגעבן דער „השומר", די יידישע וועכטער־אָרגאַניזאַציע, געגרינדעט אין יאָר 1907, וועלכע איז געשטאַנען אונטער דער נאָענטסטער השפעה פון פּועלי־ציון. דער „השומר" האָט אין משך פון יאָרן מיט העלדישקייט פאַרטיידיקט די יידישע קאָלאָניעס קעגן אָנפאַלן און רויב. אַ טייל פון די שומרים האָט מלחמה־צייט באַשלאָסן איבערגיין אויף לאַנד־ווירטשאַפט. זייערע ערשטע געצעלטן האָבן זיי פאַרלייגט טאַקע אין ווייטן, ווילדן צפון. אַ חוץ יק"א און דעם פּאַלעסטינע־אַמט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האָט אין דער דאָזיקער אויסערגעוויינלעך וויכטיקער התחלה פון אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע אין גליל געהאָלפן אויך דער „פּאַלעסטינע־אַרבעטער־פאָנד" (קפא"י). דער דאָזיקער פאָנד, געגרינדעט אויף דער צווייטער וועלט־קאָנ־פערענץ פון פּועלי־ציון אין יאָר 1909, האָט אָנגעהויבן זיין פּראַקטישע אַרבעט אין יאָר 1912 דורכן גרינדן דעם אַרבעטס־סעקרעטאַריאַט אין יפו. דורך הילף פאַר אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס, דורך גרינדונג פון שטאָטישע קאָאָפּעראַטיוון, שטיצע פאַר אַרבעטסלאָזע און אַרבעטס־פאַרמיטלונג, האָט דער פּ. אַ. פּ. געהאָלפן לייגן די יסודות פאַר אַ ריי אַרבעטער־פּאָזיציעס, וואָס זענען אויסגעוואָקסן אין דער היינטיקער צייט צו די וויכטיקסטע פאַקטאָרן פון יידישן אַרבעטער־ווערק אין לאַנד.

מיט דער וועלט־מלחמה ווערט אָפּגעשלאָסן די ערשטע תקופה פון דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד, צוגלייך אויך אַ תקופה פון יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל בכלל. די אידיי פון אַ פאָלקס־פאָנד, וועלכער זאָל איינקויפן באָדן אין רשות פון כלל, איז געוועזן נאָר אַ טייל פון אַ פיל גרעסערער אידיי פון אָנפירן אַ גרויסן קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס נישט פונעם שטאַנדפּונקט פון יחיד, פון זיינע פּריוואַטע עגאָאיסטישע אינטערעסן, נאָר אין די אינטערעסן פון דעם גאַנצן קאָלעקטיוו. נאָך צענדליקער יאָרן פון עקספּערימענטן און זוכענישן, פון שטיצע און גערענגל, איז דאָס פּראָבלעם געשטאַנען

בולטער, ווי ווען עס איז: אָדער ארץ־ישראל וועט ווערן בלויז און אויסשליסלעך אַן אינוועסטיציע־פּלאַץ פאַר פּריוואַטע קאַפּיטאַלן, וואָס זוכן פאַר זיך גוטע רווחים, אָדער אין לאַנד וועט פאָרקומען אַן אלזייטיקער פּראָצעס פון איבעראַנדערשן די סאָציאַלע סטרוקטור פון די איינגעוואַנדערטע יידישע מאַסן. דאָס לעצטע האָט פאַרלאַנגט די אויסבילדונג פון אַ שיכט אַרבעטס־מענטשן אין שטאָט און אין דאָרף, וואָס זאָל אריינדריגען אין אַלע ווירטשאַפטס־צווייגן, וועלכע זענען ביז אַהער געווען פרעמד פאַר יידן בכלל. די פילאַנטראָפּישע קאָלאָניזאַציע, די אַרבעט פון חובבי־ציון, די באַמיאונגען פון באַראָן ראָטשילד און פון ייק"א, האָבן געגעבן זייער ענטפער: די אַנטשטייאונג פון אַ פלאַנטאטאָריש־באַלעבאַטישן שיכט, וואָס אַרבעט מיט ביליקער אָרטיקער אַרבעטס־קראַפט. די ערשטע אַרבעטס־תקופה פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד האָט שוין פאָראויסגעזאָגט זיין תשובה: די אַנטשטייונג פון אַ יידישן אַרבעטער־קלאַס אין לוין־אַרבעט און אין קאָלעקטיווער ווירטשאַפט אויפן נאַציאָנאַלן באָדן. די אויסברייטערונג פון דער איינוואַנדערונג און דערמעגלעכונג פון איינוואָרצלונג אויפן באָדן און ביי דער אַרבעט — און נאָר דער ענטפער איז אין הסכם מיטן רעאַליזירונגס־פּראָצעס פון ציוניזם — האָט אין די באַדינגונגען פון לאַנג געקאָנט געמאַכט ווערן נאָר מיט דער הילף פון נאַציאָנאַלן און געזעלשאַפטלעכן קאַפּיטאַל, דורך אַרויפלייגן אויף דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע די פונקציעס פון צוגרייטונג פון מענטשן־מאַטעריאַל און פון דעם באָדן פאַר אַ ברייטער לאַנדווירטשאַפטלעכער קאָלאָניזאַציע.

קאַפּיטל פיר

דער מאַנדאַט און די באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד

די וועלט־מלחמה (1914—18), וואָס האָט אויפגעטרייסלט די גאַנצע וועלט, פאַרניכטעט מלוכות און איבערבייטנדיק טיף די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע כוחות־פאַרהעלטענישן, האָט אויך אויסגעבייטערט באַדייטנד די פּערספּעקטיוון און מעגלעכקייטן פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון יידן אין ארץ־ישראל. אַ יאָר פאַרן סוף פון דער מלחמה (2־טער נאָוועמבער 1917) איז געגעבן געוואָרן די באַלפור דעקלאַראַציע, אין וועלכער די ענגלישע רעגירונג האָט צוגעזאָגט צו העלפן אויפשטעלן אַ „נאַציאָנאַלע היים" פאַרן יידישן פאָלק אין ארץ־ישראל. דער טערקישער רעזשים איז געפאַלן. ארץ־ישראל איז פאַרנומען געוואָרן דורכן ענגלישן מיליטער. און אין יאָר 1922 האָט דער פעלקערבונד ענדגילטיק איבערגעגעבן ענגלאַנד דעם מאַנדאַט איבערן לאַנד, כדי דאָרט זאָל אויפגעשטעלט ווערן די יידישע נאַציאָנאַלע היים.

די דעקלאַראַציע און דער מאַנדאַט האָבן אין משך פון יאָרן באַגייסטערט און אַרויסגערופן האָפענונגען און גלויבן ביי גרויסע טיילן פון יידישן פאָלק. היינט צו טאָג שטייען מיר שוין פאַר דער ליקוויר־דירונג פון דעם סיסטעם, וואָס איז דעמאָלט געשאַפן געוואָרן (דאָס „ווייס־בוך" פון מאי 1939).

די אַלע גרויסע בשורות זענען, פאַרשטענדלעך, נישט אויפגענומען געוואָרן איינהייטלעך. אויך נישט פון די אַלע, וועמענס אידעאַל איז פאַרבונדן מיט דער אויפריכטונג פון אַ יידישן צענטער אין ארץ־ישראל. בעת איין טייל האָט געלייגט די עיקר־האָפענונג אויף דעם מאַנדאַט אין די הענט פון ענגלאַנד, האָט ווידער דער רעוואָלוציאָנער־סאָציאַליסטישער טייל פון דעם יידישן אַרבעטער־קלאַס, אויפגענומען די אָריענטאַציע אויפן פאַרמאַרש פון סאָציאַליזם אין דער וועלט, וואָס האָט זיך אָנגעצייכנט אין דער גרויסער רוסישער

רעוואָלוציע פון 1917 און אין דער רעוואָלוציאָנערער יוירונג אין אַנדערע לענדער און דערין געזען די גאַראַנטיע אויף פאַרן סאָציאַליסטישן אויפבוי פון יידישן טעריטאָריאַלן צענטער אין ארץ־ישראל. אַלגעמיין איז אָבער געווען די אָנערקענונג, אַז עס איז געקומען די צייט אַרויסצופירן דעם קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס פון זיינע ענגע ראַמען אויף אַ ברייטן שליאַך, און אָרגאַניזירן די ברייטסטע איינוואַנדערונג פון יידישע מאַסן. די גרונט־פאַרשידענע אָפּשאַצונג פון דער תקופה, און פון דעם עצם־מאַנדאַט, זיינע כוונות און מעגלעכקייטן, וואָס האָט אין דער קאָנסעקווענץ דערפירט צו אַ שאַרפער שיידונג אין די רייען פון דעם פּראָלעטאַרישן ציוניזם (שפּאַלטונג פון פועלי־ציון וועלט־פאַרבאַנד אין יאָר 1920), האָט נישט פאַרמינערט די זיכערקייט, אַז דער רעאַליזירונגס־פּראָצעס פון ציוניזם האָט באַקומען אַ גרויסן שטויס פאָראויס און עס קענען דורכגעפירט ווערן גרויסע קאָלאָניזאַציע־פּראָיעקטן, צו קאָנצענטרירן אין דער מאַקסימאַל־קירצסטער צייט גרויסע מאַסן יידישע איינוואַנדערער אין לאַנד.

אָבער ביטער איז געווען די אַנטוישונג פון אַלע, וואָס האָבן געלייגט מאַקסימאַלע האָפנונגען אויף דעם נייעם רעזשים. אַלע גרויסע פּראָיעקטן צו באַזעצן לאַנדווירטשאַפטלעך פיל טויזנטער יידישע משפחות, זענען ביים אָנהייב פונעם מאַנדאַט־רעזשים געווען געבויט אויף דעם, אַז די מאַנדאַט־רעגירונג וועט אויספירן אירע פייערלעכע פאַרפליכטונגען, און טאַקע ממשותדיק צוהעלפן דער איינוואַנדערונג און באַזעצונג פון די יידן אין ארץ־ישראל. די פאָר הונדערט טויזנט דונאַם באָדן, וואָס זענען אויפגעקויפט געוואָרן אין משך פון פערציק יאָר צייט דורך פילאַנטראָפּישן און פּריוואַטן און נאָר אין דער קלענסטער מאָס דורכן נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל, האָבן דאָך נישט געקענט געבן דעם געהעריקן יסוד פאַר אַ גרויסער קאָלאָניזאַציע־אַרבעט. נישט דורך קליינע שטחים, און דערצו פאַר אַ טייערן אָפּטמאָל ספּעקולאַטיוון פּרייז, האָט געקענט צוגעשטעלט ווערן דער נויטיקער באָדן פאַר אַ ברייטער קאָלאָניזאַציע־אַרבעט. דאָס האָט געקאָנט געבן נאָר די מאַנדאַט־מאַכט פון די פרייע מלוכה־באָדנס און דורך אַן אַגראַר־רעפאָרם. די נאַציאָנאַלע פאָנדן און ציוניסטישע אינסטי־

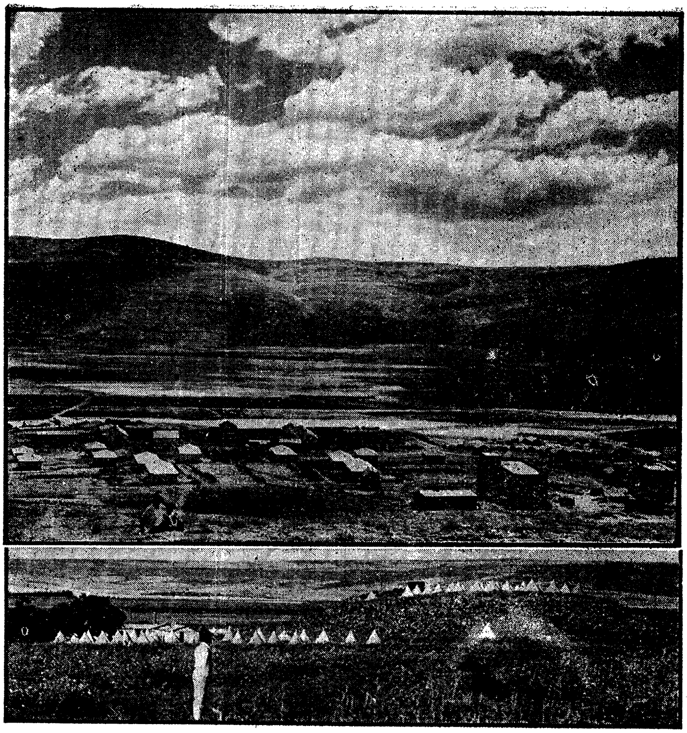

קיבוץ תל יוסף — אין אָנהויב און היינט

טוציעס האָבן יאָ געקאָנט פאַרזאָרגן די קאָלאָניסטן מיט פינאַנסיעלע מיטלען אויף איינצוזאָרדנען זייער ווירטשאַפט, אויף צוגרייטן דעם באָדן, ד. ה. ברענגען אים אין אַ צושטאַנד, וואָס זאָל דערמעגלעכן גלייך צוטרעטן צו דער לאַנדווירטשאַפטלעכער אַרבעט. עס האָט אָבער פּאַסירט אַנדערש. די מאַנדאַט־רעגירונג האָט באַלד פון אָנהויב נישט אַריינגענומען אין איר טעטיקייט דאָס צוטיילן באָדן פאַר יידישער קאָלאָניזאַציע. דאָס האָט לכתחילה אָוועקגעשטעלט די יידישע קאָלאָניזאַציע און דעם פּראָצעס פון טעריטאָריאַליזירונג אין גאַנץ באַגרענעצטע ראַמען. ממילא איז געהאַמעוועט, פאַרהאַלטן און פאַרלענגערט געוואָרן די אויסברייטערונג פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע. יעדע קאָלאָניזאַציע פאָדערט אויסער באָדן אויך אַ געהעריקן מענטשן־מאַטעריאַל און די מעגלעכקייט פון איינוואַנדערונג. שוין אין יאָר 1922 האָט די רעגירונג איינגעפירט דאָס סיסטעם פון איינוואַנדערונג אויפן יסוד פון סערטיפיקאַטן („ווייס־בוך" 1922), וועמענס קוואָטע זאָל באַשטימט ווערן לויט דער ווירטשאַפטלעכער אויפנעם־פעיקייט פונעם לאַנד. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איז דערמיט געשטעלט געוואָרן אין דער עיקר־פראַגע — באָדן און איינוואַנדערונג — אין גראַד פאַרקערטע באַדינגונגען פון די, וואָס מען האָט דערוואַרט פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע און דעם מאַנדאַט.

דער מאַנדאַט האָט בפירוש פאַרגעזען, אַז „די אַדמיניסטראַציע פון ארץ־ישראל דאַרף מיט אַלע מעגלעכקייטן פאַרגרינגערן די איינוואַנדערונג פון די יידן און שטיצן זייער קאָנצענטרירטע באַזעצונג אויפן באָדן". דאָס דאַרף פאַרקומען אויף אַלע יענע באָדנס, וואָס קענען פריי געמאַכט ווערן צו דעם צוועק און די, וועלכע געהערן דער רעגירונג אָדער ליגן נישט־באַאַרבעט בכלל. די מאַנדאַט־רעגירונג איז מחויב צו דערמעגלעכן אַ קאָנצענטרירטע קאָלאָניזאַציע אויף די באָדנס, וועלכע קענען אָן אַ שאָדן פאַר די ביז־איצטיקע באַזיצער, אויסגעטיילט ווערן פאַר נייע קאָלאָניסטן, דער עיקר, דורך איינפירן נייע פאָרמען אין דער באַאַרבעטונג פון באָדן, לויטן סיסטעם פון אַן אינטענסיווער ווירטשאַפט (באַוואַסערונג, געמישטע פאָרם אא"וו). אַנשטאָט הונדערטער דונאַמס וועלכע ווערן באַאַרבעט דורך איין משפחה לויטן אַלטמאָדישן עקסטענסיוון סיסטעם, זאָל די זעלבע משפחה פון

אַראַבישן לאַנדווירט קענען אויסקומען בעסער און גרינגער אויף אַ קלענערן שטח באָדן. קיין איינציקע פון די דאָזיקע אויפגאַבן, וועלכע זענען באַשטימט געוואָרן אין דעם מאַנדאַט, האָט די רעגירונג אין משך פון אַלע יאָרן נישט אויסגעפירט.

די באַציאונג פון דער רעגירונג צו דער באָדן־פראַגע פאַר יידישער קאָלאָניזאַציע, האָט אומגעהויער פאַרשווערט דאָס דאָזיקע פּראָבלעם, וואָס גייט נישט אראָפּ פון סדר־היום אין לעבן פון לאַנד. די פראַגע פון באָדן איז נישט נאָר אין ארץ־ישראל, נאָר אויך אין די איבעריקע לענדער פון נאָענטן מזרח, אַ זייער פאַרפּלאָנטערטער קנויל. אַנדערש איז, ווען מען נעמט־אָן, אַז די ביז איצט באשטייענדע באָדן־פאַרהעלטענישן לאָזן זיך נישט ענדערן, און אַנדערש שטעלט זיך די פראַגע פון באָדן, ווען מען גייט צו צו איר מיט אַן אַנדער מאָס: וואָס עס קען אַלץ אויפגעטאָן ווערן, און ממילא, וואָס פאַר אַ באַפעלקערונג עס וואָלט געקענט ציען חיונה פון באָדן, אויב די באַשטייענדע אַגראַר־פאַרהעלטענישן זאָלן געענדערט ווערן. אומזיניק איז די טענה, אַז ארץ־ישראל איז באַזעצט, אַז עס פעלט־אויס באָדן פאַר נייע איינוואַנדערער, ווי עס האָבן געפּרווט פאַרשטעלן די לאַגע אי די מאַנדאַט־רעגירונג דורך אירע אַנצאָליקע קאָמיסיעס (שאָו און סימפּסאָן א.א.), אי די אַנטי־ציוניסטישע „צער־בעלי־חיימניקעס״, וואָס האָבן זיך כלומרשט אָנגענומען די קריוודע פון דעם „באַגזלטן״ אַראַבישן פעלאַך.

דער אַלגעמיינער שטח פון ארץ־ישראל איז איבער 26 מיליאָן דונאַם. דערפון — אין געביט פון באר־שבע (וואָס איז צו־מייסטנס מדבר און נאָך דערצו ווייניק אויסגעפאָרשט) 12 מיט אַ האַלבן מיליאָן דונאַם. דער איבעריקער באָדן — 13 מיט אַ האַלבן מיליאָן דונאַם, פאַרטיילט זיך, לויט דער רעגירונג, אויף קרוב 8 מיליאָן דונאַם, פּאַסיקע פאַר לאַנדווירטשאַפט, און אַן ערך 5 מיט אַ האַלבן מיליאָן דונאַם באָדן, וואָס ווערט באַצייכנט אַלס נישט פּאַסיק. אין דעם דאָזיקן נישט־פּאַסיקן באָדן זענען טאַקע פאַראַן טיילן, וואָס קומען נישט אין באַטראַכט פאַר קאָלאָניזאַציע. עס איז דורכאויס נישט ריכטיק, אַז דער גאַנצער באָדן איז נישט פּאַסיק פאַר לאַנד־ווירטשאַפט. אַזוי, למשל, ווערן אַהער צוגערעכנט מצד דער רעגירונג

זומפּן אויף אַ שטח פון 100 טויזנט דונאַם. פאַר דער רעגירונג באַ־דייט עס „טויטער" באָדן, אָבער גראָד די יידישע קאָלאָניזאַציע האָט באוויזן, אַז אַזאַ מין „טויטער" באָדן קען גריילעך לעבעדיק ווערן. עס איז גענוג צו דערמאָנען, אַז היינט צו טאָג פיגורירט נאָך אין דעם חשבון פון זומפּיקן באָדן דער גאַנצער שטח פון עמק חפר (וואַדי חוואַרית), אַ באָדן, וועלכער איז אויסגעטריקנט געוואָרן און היינט געפינען זיך דאָרט בליענדע יידישע קאָלאָניעס מיט אַ לאַנדווירטשאַפטלעכער באַפעלקערונג פון איבער 2000 נפשות.

דער יידישער באָדן־באַזיץ באַטרעפט איצט קרוב 1.500.000 דונאַם, דאָס איז בײַ 5% פון דעם גאַנצן שטח פון ארץ־ישראל, און אויב מען זאָל אַראָפּרעכענען דעם געביט פון באר־שבע מאַכט עס אויס בײַ 9,3%. די יידישע באַפעלקערונג אין ארץ־ישראל באַטרעפט אין דער זעלבער צייט בײַ 32% פון דער אַלגעמיינער צאָל באַפעלקערונג (470.000 יידן אויף איבער 1.350.000 אַלגע־מיינע באַפעלקערונג פון לאַנד).

פון דעם סכום יידישן באָדן דאַרף מען אַראָפּרעכענען קודם כל 110.000 דונאַם שטאָטישן באָדן און 100.000 דונאַם, וואָס זענען באַקומען געוואָרן אַלס קאָנצעסיעס פון דער רעגירונג. פון די איבער־געבליבענע איבער 1.200.000 דונאַם זענען 22% נישט פּאַסיק פאַר לאַנדווירטשאַפט, אַזוי, אַז דער פאַקטישער באַשטאַנד פון יידישן באָדן, וועלכער איז צוגעפּאַסט פאַר לאַנדווירטשאַפט, קען גערעכנט ווערן אויף אַן ערך 1.000.000 דונאַם. מיט דעם ווערט נאָך מער פאַרקלענערט דער פּראָצענט פון יידישן טייל אין דעם באַאַרבעטונגס־פעיקן באָדן אין לאַנד. פון דעם דאָזיקן באָדן געהערן איבער 50% (452.000 דונאַם) צום לכתחילה נישט באַאַרבעטן באָדן (זומפּן, פאַרוואַרלאָזטע שטחים). דער דאָזיקער באָדן איז אוודאי קיינמאָל נישט געוועזן באַזעצט דורך אַראַבישער דאָרפישער באַפעל־קערונג. די מכלומרשטע „ארויסשטויסונג" פון דעם אַראַבישן פעלאַך ווערט נאָך בולטער, ווען מען פאַרגלייכט די פריערדיקע באַפעל־קערונג מיט דער צוגעקומענער יידישער אויף דעם זעלבן שטח באָדן:

	דונאם באדן	פריערד. באפעל־קערונג [נפשות]	יידישע באפעלקערונג
1. עמק חפר (וואדי חווארית)	30.718	850	2.000
2. נהלל־ראַיאָן (עמק יזרעאל)	20.006	173	787
3. נוריס־ראַיאָן " "	36.903	224	2.072
4. אבו־שושה (משמר העמק)	6.806	63	867
5. פרדס חנה . . .	16.702	50	1.020

ווי ס'איז צו זען פון די עטלעכע געבראַכטע ציפערן, איז נאָך דער אויסטריקענונג פונעם באָדן און נאָך אַן אינטענסיווער באַאַרבעטונג געלונגען צו פאַרגרעסערן די צאָל באַפעלקערונג אויף איין און דעם זעלבן שטח באָדן דורכשניטלעך אויף 10 מאָל אַזויפיל. אין ערטער, וועלכע האָבן געהאַט אַ פריערדיקע אַראַבישע באַפעלקערונג. אַ פשיטא שוין די גרויסע שטחים, וועלכע זענען בכלל נישט געווען באַזעצט און זענען געלעגן פוסט און וויסט אין משך פון דורות. די געזונט־מאַכונג פון דעם באָדן און די איינפירונג פון מאָדערנע ווירטשאַפטס־מעטאָדן האָט אויך דערמעגלעכט אַ באַדייטנדע פאַרקלענערונג פונעם שטח, וואָס איז נויטיק אויף אויסצוהאַלטן אַ משפחה אין דער לאַנדווירטשאַפט. אַזוי, למשל, אויף דעם באָדן, ווו עס געפינט זיך ר ח ו ב ו ת האָט דער דורכשניטלעכער אויסהאַלטונגס־שטח פאַר אַ פעלאַך באַטראָפן 61 דונאַם, אין יאָר 1929 איז דער שטח אַראָפּ ביז 11 דונאם אויף אַ משפחה. אויף דעם זעלבן באָדן, ווו עס געפינט זיך היינט נ ה ל ל זענען פריער נויטיק געווען 115 דונאַם, אַנטקעגן אין יאָר 1930 — 40 און אין יאָר 1935 — נאָר 25 דונאַם. אין דעם מזרח־טייל פון עמק־יזרעאל זענען געווען נויטיק פאַרן קויפן דעם באָדן דורך יידן 164 דונאַם פאַר אַ פעלאַכישער משפחה, אין יאָר 1930 — 29 און אין יאָר 1935 נאָר 18 דונאם. די דאָזיקע פאַקטן רעדן אַליין פאַר זיך.

איינע פון די פאַרשפרייטסטע לעגענדעס וועגן דער אַגראַרפראַגע אין ארץ־ישראל איז די באַהויפּטונג, אַז אין רעזולטאַט פון די יידישע באָדן־קניות, ווערט דער אַראַבישער פעלאַך אַראָפּגעטריבן פונעם באָדן. איז טאַקע נישט איבעריק אָנצוווייזן, אַז פון דעם באָדן, וואָס איז געקויפט געוואָרן דורך דער „חברת הכשרת הישוב"

(אַ געזעלשאַפט פאַר ערד־קניות אונטער דעם קאָנטראָל פון דער יידישער אַגענץ), אין משך פון די יאָרן 1910—1935, וועלכע נעמען אַרום 512.000 דונאַם, ד. ה. ביי 40% פון יידישן באָדן־באַזיץ, זענען 88,7% געקויפט געוואָרן ביי גרויסע ערד־באַזיצער און נאָר 11,3% — פון פעלאַכן, וועלכע האָבן פאַרקויפט אַ טייל פון זייער באַזיץ, כדי צו פאַרבעסערן זייער ווירטשאַפט אין דעם איבערגעבליבענעם טייל.

מען האָט אָפטמאָל געטענהט, אַז דער באָדן, וואָס איז פאַרקויפט געוואָרן דורך די גרויסע באָדן־באַזיצער, האָט געקאָנט באַפעלקערט ווערן דורך די פעלאַכן, אַלס פאַכטער. בכלל אין דער פראַגע פון אַראָפּזעצן פעלאַכן פון באָדן האָט זיך געפירט סיי אין לאַנד און סיי אין אויסלאַנד אַ ווייסטע העצע. איז טאַקע כדאי פעסטצושטעלן, אַז אַלע באַמיאונגען פון דער רעגירונג, צו געפינען אַ שטיצע פאַר איר פּאָליטיק אין דער דאָזיקער טענה, האָבן זיך געענדיקט מיט אַ פולשטענדיקן דורכפאַל. די רעגירונג האָט גערופן די אַלע, וואָס האַלטן, אַז זיי זענען באַעוולט געוואָרן ביים באָדן־איינקויף דורך יידן, זיי זאָלן זיך מעלדן. אין רעזולטאַט האָט די רעגירונג אַליין געקאָנט פעסטשטעלן בלויז 664 אַזעלכע פאָדערונגען זי האָט פאַרגלייגט די דאָזיקע באַעוולטע באָדן אין אַן אַנדער געגנט, און געוואָלט זיך פאַרפליכטן אויסצובויען זיי הייזער און באַזאָרגן מיטן נויטיקן אינווענטאַר, דערויף האָבן זיך געמאָלדן בלויז 43 פון די, וואָס האָבן אַנגעגעבן תביעות. און אַפילו פון די 664 פאַלן, ווי עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, זענען 437 משפחות געבליבן אויפן אָרט און פאַרנעמען זיך ווייטער מיט לאַנדווירטשאַפט. עס איז נאָך נישט געווען קיין שום קאָלאָניזאַציע אין דער וועלט, ווו דער פריערדיקער שיכט באָדן־באַזיצער און באַאַרבעטער זענען אַזוי מינימאַל געטראָפן געוואָרן, ווי דווקא דורך דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל.

די איבערגעבראַכטע עטלעכע פאַקטן און ביישפילן באַווייזן נישט נאָר דעם פאַרנעם פון דער כלומרשטער „עקספּראָפּריאַציע“ פון דער אַראַבישער דאָרפישער באַפעלקערונג, נאָר אויך די גרויסע שקרים־געביידע, וועלכע איז אויפגעשטעלט געוואָרן אין שייכות מיט

דעם יידישן באָדן־איינקויף, און בפרט מיט דעם באָדן־איינקויף פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד.

אין ארץ־ישראל איז פאַראַן אַ באַזונדער קאַטעגאָריע באָדן, וואָס געהערט צו דער רעגירונג (דזשיפּטליק). וואָלט געווען פאַר־שטענדלעך, ווען די זעלבע רעגירונג, וועלכע דאגהט כלומרשט אַזוי פאַר דער לאַגע פון אראַבישן פויער, זאָל אויסטיילן דעם פעלאַך די נויטיקע שטחים ערד פון איר אייגענעם באַזיץ, בפרט נאָך, אַז דער דאָזיקער רעגירונגס־באָדן ליגט פאַרלאָזן און ווערט דורך קיינעם נישט באַאַרבעט. דער באָדן, וואָס געהערט צו דער רעגירונג נעמט אַרום קרוב אַ מיליאָן דונאָם, און פון זיי — 760.000 דונאָם באַ־ארבעטונגס־פעיקע. אין משך פון דער גאַנצער צייט האָט די מאַנ־דאַט־רעגירונג אָפּגעגעבן אין רשות פון די יידן אַ שטח באָדן פון 82.000 דונאָם, דערפון 75% נישט באַארבעטונגס־פעיקער באָדן און בלויז 24% לאַנדווירט. באָדן, ד.ה. 17.000 דונאָם (אויסער דער קאָנ־צעסיע פון חולה), וואָס מאַכט אויס איבער 2% פונעם גאַנצן רעגי־רונגס־באָדן, וואָס איז באַארבעטונגס־פעיק. אַנטקעגן האָבן אראַבער באַקומען 350.000 דונאָם פונעם באַארבעטונגס־פעיקן רעגירונגס־באָדן, ד. ה. 20 מאָל אַזויפיל, וויפיל עס האָבן באַקומען די יידן. דער בעסטער באַווייז פאַר דער דאָזיקער פּאָליטיק פון דער רעגירונג איז דער פאַל מיט דעם באָדן פון בית־שאָן, איינער פון די בעסטע באָדנס אין לאַנד, רייך אין וואַסער און צוגעפּאַסט פאַר אינטענסיווער לאַנדווירטשאַפט. אַנשטאָט דער באַשטימטער נאָרמע פון 150 דונאָם פאַר אַ משפחה, אַ נאָרמע, וואָס איז גלייך דעם שטח פאַר אַ משפחה אויף אַ וואַסערלאָזן באָדן, האָבן איינצלנע משפחות באַקומען פאַר דעם מינימאַלסטן פרייז פון 1—2 פונט חלקים צו 500, 1000 און נאָך מער דונאַמס באָדן. עס האָבן דעם באָדן באַקומען רייכע עפענדישע משפחות, אפילו אַזעלכע, וואָס וווינען אויסער א״י, נישט זעלטן אין דער הויך פון 3000, 5000 און מער דונאָם, ס׳פּאַסירט אויך, אַז די רעגירונג שענקט אַוועק ריזיקע שטחים פון איבער 10.000 דונאָם צו איינצלנע עפענדישע משפחות. אַנשטאָט צו לייזן דאָס פּראָבלעם פון באָדן־דחקות ביי די אָרעמע פעלאַכן, בילדעט די רעגירונג אויס אַ נייעם שיכט פון גרויסע גרונד־באַזיצער. מען

פאַרשפּאַרט צו דערמאָנען, אַז די יידן האָבן אַזעלכע „מתנות" קיינמאָל נישט באַקומען.

אין דער ווירקלעכער פּאַרגעקומענער פאַרבעסערונג פון דער לאַגע פון אַ גרויסן־טייל אַראַבישע פעלאַכן, האָט די פּאָליטיק פון דער רעגירונג געהאַט דעם מינדסטן חלק. דאָס פּראָבלעם באַשטייט פּאַקטיש נישט אין דעם איינקויף פון באָדן מצד די יידן, נאָר קודם כל אין די אינוואָלוויטע פאַרהעלטענישן פון דער אַראַבישער אַגראַר־ווירטשאַפט גופא. די אייגנטלעכע סיבה פון דער שוועריקייט באַשטייט דערין, וואָס דער באָדן, וועלכן עס באַזיצן קרוב צו 90.000 פעלאַכישע משפּחות, איז פּונקט אַזוי גרויס, ווי דער שטח באָדן, וואָס געפינט זיך אין די הענט פון אַ קלענערער גרופּע עפענדיס, בסך־הכל עטלעכע הונדערט משפּחות. דער קאָנצענטראַציע־פּראָצעס פונעם באָדן אין די הענט פון די עפענדיס האָט נישט נאָר פאַראָרעמט דעם פעלאַך, נאָר אויך געמאַכט אים פאַר אַ לעבנסלענגלעכן קנעכט ביים עפענדי. 30% פון אַראַבישן דאָרפישן ישוב זענען געצוואונגען צו פּאַכטן באָדן ביים עפענדי. דער פעלאַך קען, ביי די פּרימיטיווע פאָרמען פון זיין ווירטשאַפט, נישט אויפברענגען דעם פּאַכט־אָפּצאָל און די שטייערן פון דער רעגירונג. פון יאָר צו יאָר וואַקסט זיין חוב לגבי דעם עפענדי, אַזוי, אַז ער קען זיך פון אים קיינמאָל נישט אויסצאָלן. אָבער אויך דער פעלאַך, וועלכער זיצט אויף אייגענעם באָדן, פאַלט אונטער דער לאַסט פון די ציינזן, וועלכע פלעגן דערגיין ביז 30 און 40 פּראָצענט יערלעך, פון דעם געלט, וואָס ער איז געצוואונגען צו אַנטלייען ביי דעם זעלבן עפענדי. אויף אַזאַ אופן גייט אַריבער דער פעלאַכישער באָדן, צוליב די חובות און ציינזן, אין רשות פון דעם עפענדי, וועלכער איז באָדן־באַזיצער און פּראָצענטניק דערצו.

דאָס אַגראַר־פּראָבלעם אין ארץ־ישראל באַשטייט דעריבער נישט אין די 5% באָדן, וואָס זענען אָפּגעקויפט געוואָרן דורך יידן, פון וועלכן דריי־פערטל זענען געווען נישט באַאַרבעט, נאָר אין דעם סאָציאַלן בוי פון אַראַבישן דאָרף. דער שליסל צו דער דאָזיקער פראַגע ליגט קודם כל אין אַן אַ ג ר אַ ר ־ ר ע פ אָ ר ם,

וועלכע זאָל ליקווידירן דעם גרויסן באָדן־באַזיץ און מאַכן דעם פעלאַך פאַרן פרייען באַזיצער פון זיין באָדן.

אַזאַ רעפאָרם וואָלט געמוזט ארומנעמען נישט נאָר די פראַגע פון באָדן־טייל פאַר די אַראַבישע פעלאַכן, נאָר גלייכצייטיק אויך פאַרענטפערן די נישט ווייניקער וויכטיקע פראַגע פון באַפרייונג פון אַלטע חובות, וועלכע לאַסטן אויף דער פעלאַכישער ווירטשאַפט. דער ביישפּיל פון דעם „דזשיפטליק"־באָדן אַרום בית־שאָן, וועלכער איז ברייטלעך געגעבן געוואָרן צו רייכע עפענדיס און אָרעמע פע־לאַכישע און בעדואינישע משפחות, איז אַ געהעריקע אילוסטראַציע פאַרן אַלטן כלל, אַז מיט צוטיילן באָדן אַליין, ווערט נאָך די לאַגע פונעם פויער נישט פאַרבעסערט. די נייע באַזיצער פון בית־שאַנער חלקים ערד, זענען געווען געצווונגען גאָר שנעל פּטור צו ווערן פון דער דאָזיקער „מתנה" און פאַרקויפן זייער חלק דעם רייכן עפענדי און פראָצענטניק. צו אַן אַגראַר־רעפאָרם געהערט נישט נאָר באָדן, נאָר אויך גרויסע מיטלען מצד דער רעגירונג, כדי מעגלעך צו מאַכן די רענטאַבלע באַווירטשאַפטונג פון דעם באָדן. 100 ביז 150 דונאַם וואַסער־רייכן באָדן, וואָס ווערן אַוועקגעגעבן דעם פעלאַך, ווערן פאַר אים אַ קללה אָנשטאָט אַ ברכה, ווען ער שטייט מיט ליידיקע הענט און האָט נישט מיט וואָס אָנצוהייבן די אַרבעט. דאָס, וואָס די רעגירונג האָט אָנגערופן „פאַרטיידיקונג פון דעם פעלאַך און פאַכטער", איז אין דער אמתן געווען נאָר אַ מיטל צו באַרייכערן דעם קלאַס פון עפענדיס און פון דער אַנדערער זייט, אַ זעלטענער אויסרייד, צו פאַרשטעלן די אמתע כוונה, דורך דער כלומרשטער „פאַרטיידיקונג פון די רעכט פונעם פעלאַך", צו באַגרענעצן און כמעט אוממעגלעך מאַכן דעם וווקס פון יידישן קאָלאָניזאַציע־ווערק.

דאָס באָדן־פּראָבלעם אין ארץ־ישראל, וואָס האָט שטענדיק גע־האַט מער „דעה־זאָגערס" פון נאָענט און פון ווייט, איידער ממשות־דיקע העלפערס, פאָדערט אַן אַנטשידענעם קער אין דער אגראַר־סטרוקטור פונעם לאַנד: ליקווידאַציע פון גרויסן באָדן־באַזיץ, באַפרייונג פון דער פעלאַכישער ווירטשאַפט פון דער חובות־לאַסט און אין איבערגאַנג פון אַ גרויסן טייל פון דער לאַנדווירטשאַפט צו אינטענסיווע באַאַרבעטונגס־פאָרמען. נאָר דורך דעם

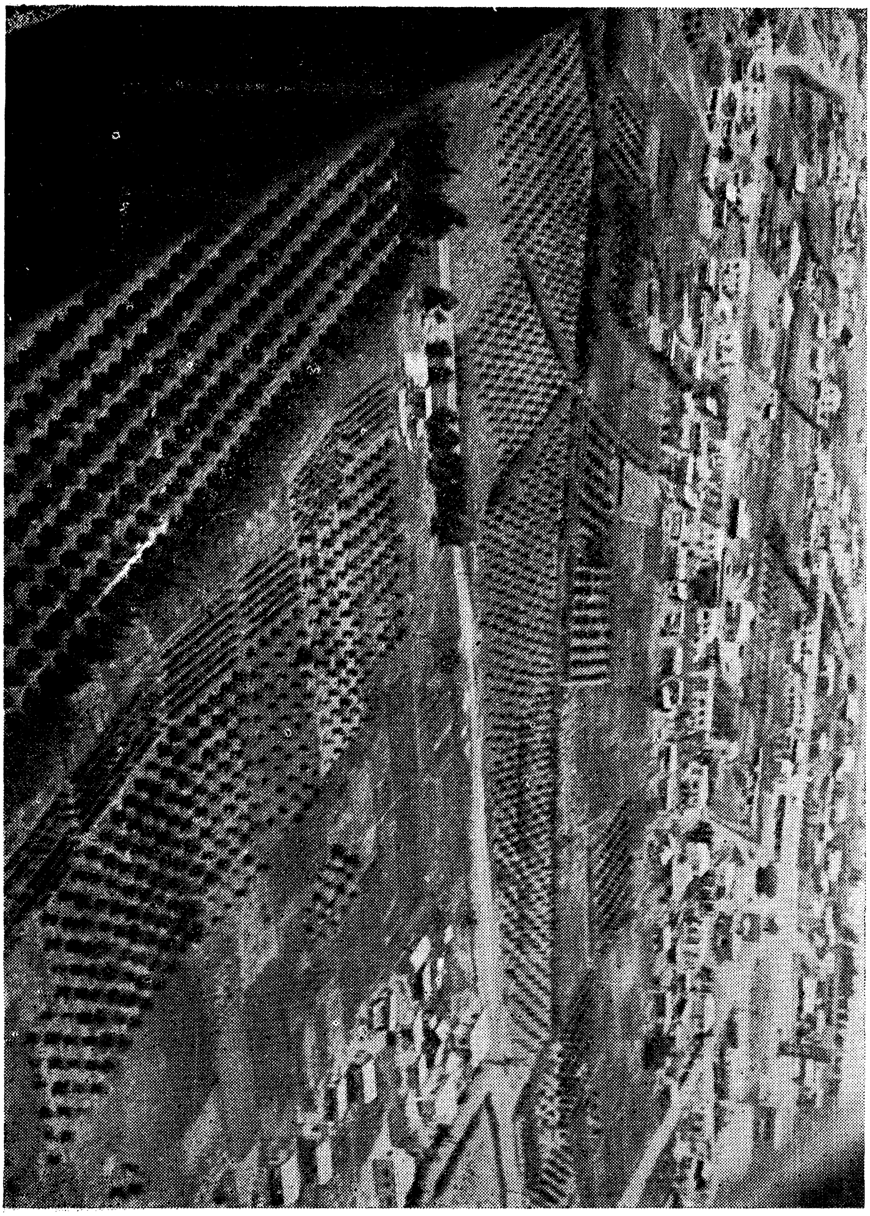

כפר ויתקין — אַרבעטער־זידלונג אין עמק חפר.

קען דערמעגלעכט ווערן די אויפריכטונג פון דער באַשטייענדער אראַ־
בישער באַפעלקערונג אין דאָרף און די שאַפונג פון אַ גרויסן באָדן־
רעזערוו פאר דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד. אָבער ביז צו
דער לייזונג פון דעם פּראָבלעם, וועלכע איז נאָך אַפילו נישט
אָנגעשניטן געוואָרן ביז איצט, האָט דער יידישער נאַציאָנאַל־פאָנד
געמוזט אַרבעטן אין די באַגרענעצטע ראַמען פון דערווירקלעכקייט,
אויסנוצן די מעגלעכקייטן, וואָס זענען נאָך איבערגעבליבן, און
גובר זיין די שוועריקייטן פון דער געזעצגעבונג, וועלכע זענען גע־
וואָרן אַלץ עפּטער און שווערער.

קאַפּיטל פינף

גרונט־הנחות פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד

די נאָכמלחמהדיקע באַדינגונגען מיט די גרויסע פּערספּעקטיוון אויף אַ באַלדיקער מאַסן־אײַנוואַנדערונג און ברייטער קאָלאָניזאַציע, האָבן אויך אַוועקגעשטעלט די פראגע פון באָדן פאַר דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין אַן אַנדער ליכט, ווי פאַר דער מלחמה. די גאַנצע פאַרמלחמהדיקע אַנטוויקלונג סיי לגבי דעם אײַנקויף פון באָדן, סײַ אין דער פּראַקטישער קאָלאָניזאַציע, איז אויסגעקומען קליין לגבי די אויפגאַבן פון דער ציוניסטישער באַוועגונג באלד ביים אָנהויב פון דעם מאַנדאַט־פּעריאָד. אויבן איז אָנגעוויזן געוואָרן, ווי אַזוי די באָדן־פּאָליטיק פון דער מאַנדאַט־רעגירונג האָט פאַרענגט דעם אומפאַנג און די גרויס פון דער קאָלאָניזאַציע־אַרבעט. נאָך דער באַלפור־דעקלאַראַציע און דער באַשטעטיקונג פונעם מאַנדאַט, מיט זײַן עיקר־אויפגאַבע צו פאַרלייכטערן די שאַפונג פון אַ יידישער נאַציאָנאַלער היים, האָט זיך די קאָלאָניזאַציע־אַרבעט אָנגעשטויסן אויף דער האַרבער פראַגע — ווו נעמט מען באָדן, דעם גרונט־יסוד פאַר דער פאַרוואָרצלונג פון די אײַנגעוואַנדערטע יידישע מאַסן אין לאַנד? די גרויסע האָפנונגען זענען צוריק רעדוצירט געוואָרן צו דעם אַלטן פאַרנעם פון די פאַרמלחמהדיקע טערקישע צײַטן. אַוודאי האָט מען נישט געקענט בויען די נאַציאָנאַלע היים אויף די פאַר צענדליק טויזנט דונאַם, וועלכע די רעגירונג האָט געשטעלט אין רשות פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע און ווידער האָט מען געמוזט אַרויפגיין אויף די אַלטע וועגן פון שאַפן באָדן און פאַרגרעסערן די באַזע פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע דורך אײַנקויפן פרייע, נישט באַאַרבעטע שטחים ביי פּריוואַטע אַראַבישע גרונט־באַזיצער.

די פאַרמלחמהדיקע תקופה מיט איר טעמפּ פון ארבעט האָט נישט געקענט גילטן פאַר דער נייער צייט, אָבער זי איז געווען אַ גרויסער קוואַל פון דערפאַרונג און לערע אויפן געביט פון קאָלאָניזאַציע און באָדן־אײַנקויף. דער דורכפאַל פון דער פילאַנטראָפּישער קאָלאָניזאַ־

ציע פֿון באַראָן ראָטשילד און ייק״אַ, די לאַגע אין די אַלטע יידישע קאָלאָניעס, די נייגונג פֿון פּריוואַטן קאַפּיטאַל צו גיין אין די שטעט אָדער אין די פּרוכט־ווירטשאַפֿט (פּרדסים און וויינגערטנערייַ), וועלכע ברענגען באַלדיקע רווחים, די כמעט אינגאַנצן אויסגעשלאָסענע מעגלעכקייט צו פֿאַרוואָרצלען דעם אַרבעטער און נישט־באַמיטלטן איינוואַנדערער אין דער לאַנדווירטשאַפֿט בכלל, הן צוליב די הויכע פּרייזן פֿון באָדן, הן צוליבן מאַנגל אין מיטלען אויף געזונט צו מאַכן דעם וויסטן און זומפּיקן באָדן, וועלכער איז מייסטנס געוואָרן אָנגעפּאַטן ביים איינקויף — די אַלע מאָמענטן האָבן באַלד נאָך דער מלחמה אַרויסגערוקט אין פֿאָדערגרונט די נויטווענדיקייט אַריינצוברענגען נייע פֿאָרמען אין דער אַרבעט געבויט אויף נייע יסודות.

דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד, נישט געקוקט אויף זיינע אומבאַדייטנדע דערגרייכונגען פֿון פֿאַר דער מלחמה, איז אַ דאַנק זיינע גרונט־הנחות, געוואָרן דער צענטער פֿון אַ נייער באָדן־פּאָליטיק פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. די קאָנפֿערענץ פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד אין לאָנדאָן אין יאָר 1920 האָט פֿאָרמולירט קלאָר און דייטלעך דעם אויפֿגאַבן־קרייז פֿון דער אַרבעט פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד. ער איז דערקלערט געוואָרן אַלס דער טרעגער פֿון דער ציוניסטישער באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד. אויף אים איז אַרויפֿגעלייגט געוואָרן די איין און איינציקע אויפֿגאַבע, איינצוקויפֿן און געזונט צו מאַכן דעם באָדן, וואָס ווערט דערוואָרבן אין רשות פֿון כלל. פֿאַר דער מלחמה האָט דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד געאַרבעט אַלזייטיק, אויפֿן גאַנצן געביט פֿון קאָלאָניזאַציע: ער האָט זיך געמוזט אָפּגעבן מיט איינקויפֿן באָדן, צוגרייטן אים פֿאַר לאַנדווירטשאַפֿטלעכער אַרבעט, אָבער גלייכצייטיק אויך באַזאָרגן די מיטלען פֿאַר דער באַזעצונג פֿון דעם קאָלאָניסט אויף דעם באָדן. מיט דער גרינדונג פֿון קרן־היסוד — דעם צענטראַלן פֿאָנד פֿאַר קאָלאָניזאַציע־אַרבעט (1920), האָט דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד באַקומען די מעגלעכקייט צו קאָנצענטרירן זיך אויף זיין אייגנטלעכן געביט — איינקויף פֿון באָדן, און צוגרייטן אים פֿאַר דער פּראַקטישער קאָלאָניזאַציע־אַרבעט. די דאָזיקע פֿאַרטיילונג פֿון די פֿונקציעס פֿון די ביידע צענטראַלע פֿאָנדן פֿאַר דער נאַציאָנאַלער קאָלאָניזאַציע האָט געגעבן אַ שטאַרקן שטויס פֿאַראויס סיי דער פֿאַרגרעסערונג פֿון

יידישן באָדן־באַזיץ און סיי דער אויסברייטערונג פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע לגבי דער צאָל לאַנדווירטשאַפטלעכע פונקטן און זייער אויפנעם־פעיקייט פאַר נייע איינוואַנדערער.

די גרונט־הנחה פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד און זיין אַרבעט איז געווען, אַז עס טאָרן נישט איבערגעחזרט ווערן די פעלערן פון דער אַמאָליקער קאָלאָניזאַציע, ווו פון אַ ריין־פילאַנטראָפישן הילפס־ווערק איז אויפגעקומען אַ שיכט פלאַנטאַטאָרן, פאַר וועלכע ארץ־ישראל איז געווען בלויז אַ לאַנד, ווו דער קאַפּיטאַל גיט גוטע רווחים. די אויסבילדונג פון אַזא שיכט, ווי מיר האָבן עס שוין געזען, איז עלול געווען צו באַגרענעצן די יידישע איינוואַנדערונג אויף בערך קליינע גרופּן פּריוואַטע קאַפּיטאַליסטן, בעת דער ציוניזם שטרעבט צו פאַר־ענטפערן די ברענענדע נויט פון די יידישע מאַסן דורך דער שאַפונג פון אַ טעריטאָריאַלן צענטער פאַר אלע יענע פאָלקס־טיילן, וואָס ווערן אַרויסגעשטויסן פון זייערע אַלטע וווין־לענדער. דער דאָזיקער פּראָצעס קען אָבער אַנדערש נישט אויסגעפירט ווערן, ווי נאָר דורך פּלאַנמעסיקער קאָלאָניזאַציע פונעם לאַנד. דאָס וואָלט דערמעגלעכט נישט בלויז צו ראַטעווען איינצלנע עקזיסטענצן, נאָר דורך דער ענ־דערונג פון דער עקאָנאָמישער סטרוקטור, דורך אויסבילדונג פון נייע אַרבעטס־געביטן, און דער עיקר טאַקע דורך דער לאַנדווירטשאַפט,—צו שאַפן אַ נאָרמאַלע באַזע פון אַ טעריטאָריאַל פאָלק. דאָס באַדייט קודם כל צושטעלן פרייען פאַסיקן באָדן פאַר די באַדערפענישן פון א ברייטער קאָלאָניזאַציע.

מיט דער באָדן־פראַגע איז געווען פאַרבונדן דער אָנהויב פון קאָלאָניזאַציע אויך אין אַנדערע לענדער, ווי צפון און דרום־אַמעריקע, דרום־אפריקע, אויסטראַליע א. אַנד. אָבער דאָרט איז זי געלייזט געוואָרן אויף אַ פיל גרינגערן אופן: די איינוואנדערער אַליין האָבן געקאָנט פאַרנעמען פרייע שטחים, וועלכע זענען געלעגן גרייט און פריי פאַר יעדן; אָדער די מלוכה, וואָס האָט זיך שפעטער אַנטוויקלט, האָט אַוועקגעשענקט פרייע באָדנס צו די אַלע, וועלכע האָבן געוואָלט זיך באַזעצן און באַשעפטיקן מיט לאַנדווירטשאַפט. די דאָזיקע פּראָ־צעסן זענען נישט אומעטום דורכגעגאַנגען גלאַטיק. אין א סאַך נייע קאָלאָניעס האָבן די קאָלאָניסטן אָפטמאָל, אָנשטאָט צו פאַראַקערן

וויסטע באָדנס, געוואָרפן אַן אויג אויף די שוין באַארבעטע שטחים פון דער איינגעבוירענער באַפעלקערונג. די קאָלאָניאַל־געשיכטע האָט צו דערציילן אַ סאַך פאַלן, ווו די ווייסע קאָלאָניסטן האָבן מיט שווערט און פייער אויסגעראָט און פאַרניכטעט די אָרטיקע באַפעלקערונג, פאַרכאַפנדיק זייערע קולטיווירטע באָדנס. קיין איינע פון די אַלע פאָרמען האָט, פאַרשטענדלעך, נישט געקענט און וועט נישט קומען אין באַטראַכט ביי דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל. די מאַנדאַט־רעגירונג, ווי מיר האָבן געזען, האָט לכתחילה נישט געוואָלט שטעלן אין רשות פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע די פרייע שטחים אין לאַנד, און די איבעריקע באָדנס, הגם זיי זענען געווען אומבאַזעצט, האָבן געהערט צו גרויסע אראַבישע גרונט־באַזיצער. גרויסע שטחים, מיט פאָרמעלע באַלעבאַטים, זענען געווען זומפּן אָדער באַדעקט מיט שטיינער און פעלזן. די אויפגאַבע פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד באַלד נאָך דער מלחמה איז דורך די אַלע מניעות געוואָרן קלאָר און איינציק — איינקויפן באָדן ביי די שווערסטע באַדינגונגען און געצוואונגען הויכע פרייזן און שטעלן עס אין רשות פון דער נאַציאָנאַלער קאָלאָניזאַציע.

פון צוויי אויסגאַנגס־פונקטן האָט זיך אויסגעפורעמט פון זיך אַליין דער מהות פון דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד: צו פאַרבייטן די מלוכה אין איר גרונט־פונקציע אין יעדן קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס אַלס צושטעלערין פון פרייען באָדן און פאַרבייטן גלייכצייטיק דעם פּריוואַטן קאַפּיטאַל אין די ערטער, ווו דאָס איינקויפן און צוגרייטן דעם באָדן האָט נישט געקענט ברענגען קיין שום רווחים אין דער ערשטער צייט. דער פּ י אָ נ ע ר ־ כ א ר א ק ט ע ר פון דער אַרבעט פונעם נ. פ. איז באַלד פון אָנהויב פעסטגעשטעלט געוואָרן, אָבער אָמבולטסטן איז ער געקומען צום אויסדרוק, ווען עס איז אויסגערונען געוואָרן די אילוזיע, אַז די „נאַציאָנאַלע היים" וועט געבויט ווערן מיט דער ממשותדיקער הילף פון דער מאַנדאַט־מאַכט.

פון די דאָזיקעביידע אויסגאַנגס־פונקטן איז ווייטער געקומען די פעסטשטעלונג פון די ג ר ו נ ט ־ פ ר י נ צ י פּ ן פון דעם נאַציאָנאַל פאָנד: דער באָדן, וואָס ווערט איינגעקויפט דורך אים קען קיינמאָל נישט ווערן דאָס אייגנטום פון יחידים, נאָר עס געהערט אויף אייביק

דעם פאָלק אַלס גאַנצן און אויפֿן באָדן, וואָס ווערט דורך דעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד אויסגעטיילט פֿאַר קאָלאָניזאַציע — קען די אַרבעט געפֿירט ווערן נאָר דורך דעם קאָלאָניסט און זיין משפּחה, אָן דער הילף פֿון געדונגענער אַרבעטס־קראַפֿט. אויב דער ערשטער פּרינציפּ איז אַ ריין נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ר און האָט פֿאַר אַ ציל אָפּצוהיטן דעם יידישן באָדן פֿאַר מעגלעכן פֿאַרלוסט דורך ספּעקולאַציע און האַנדל, איז שוין דער צווייטער פּרינציפּ אַ ריין ס אָ צ י אַ ל ע ר. דורך אים וועט לכתּחילה אויסגעשלאָסן ווערן די מעגלעכקייט פֿאַר דער אויס־בילדונג פֿון אַ קלאַס רייכע באָדן־באַזיצער, וואָס אַרבעטן מיט דער הילף פֿון געדונגענע אַרבעטער. דער באָדן פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד קאָן באַאַרבעט ווערן נאָר דורך מענטשן, וואָס לעבן פֿון זייער אייגע־נער פּראַצע. דורכדעם ווערט דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד פֿאַרוואַנדלט אויך פּאַקטיש אין אַן אינסטרומענט פֿון קאָלאָניזאַציע־פּאָליטיק פֿאַר די ברייטסטע שיכטן אומבאַמיטלטע אַרבעטס־מענטשן. ער דערמעגלעכט די באַזעצונג אויפֿן לאַנד פֿון איינוואַנדערער, וועמענס איינציקער פֿאַרמעגן איז די אַרבעטס־קראַפֿט. עס וואָלט אָבער פֿאַלש געווען צו מיינען, אַז דער דאָזיקער סאָציאַלער פּרינציפּ פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד איז געקומען אין רעזולטאַט פֿון אַ ל כ ת ח י ל ה ד י ק ן סאָציאַלן צוגאַנג. נישט איבערצייגטע סאָציאַל־רעפֿאָרמער און סאָציאַליסטן האָבן באַשטימט דעם כאַראַקטער פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד. אין די באַ־דינגונגען פֿון דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישׂראל, ווו ס'האָט זיך געהאַנדלט וועגן אַ וואָס ברייטערער אין צאָל און שטחים קאָלאָני־ציע, דווקא אין ערטער, ווו דעם פּריוואַטן קאַפּיטאַל לוינט זיך נישט צו גיין — האָט די דאָזיקע אויפֿגאַבע געקאָנט אויסגעפֿירט ווערן נאָר דורך דעם ח ל ו צ י ש ן און אַ ר ב ע ט ע ר ־ ע ל ע מ ע נ ט, קיין אַנדערער שיכט איינוואַנדערער האָט נישט געקאָנט קומען אין באַ־טראַכט. דאָס אַרויפֿגיין אויף פֿאַרוואָרפֿענע פּונקטן פֿון לאַנד, די שווערע קרבנותפֿולע אַרבעט פֿון צוגרייטן דעם באָדן, טריקענען די זומפּן און אויסראָטן די מאַלאַריע, איז געוואָרן דער מאָנאָפּאָל פֿון דער אַרבעטערשאַפֿט. די נאַציאָנאַלע כּוונה פֿון בירגערלעכן ציוניזם האָט זיך אַזוי פֿאַרוואַנדלט, במילא, אין אַ סאָציאַלער דעראָבערונג פֿון די חלוצישע און אַרבעטער־מאַסן. דער פּרינציפּ פֿון זעלבסט־אַרבעט

האָט אי געמוזט פירן צו דער פּאַקטישער איבערוואָג פון דעם אַרבע־טער־עלעמענט אין דער קאָלאָניזאַציע, אי צו דער אָנערקענונג פון ק אָ ל אָ נ י ז אַ צ י ע ־ פ אָ ר מ ע ן, וואָס זענען, אַ דאַנק דער אי־בערוויגנדער ראָל פון די אַרבעטער־קאָלאָניסטן, געגאַנגען אין דער ריכטונג פון קאָלעקטיווערווירטשאַפט, ווי קבוצות און קיבוצים מיט אַ פּראַקטיש קאָמוניסטישן לעבנס־שטייגער. הגם דאָס לעצטע האָט נישט געקענט שטאַרק געפעלן דעם ציוניסטישן בירגערטום.

די זאָרג פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד און זיינע אָנפירער פאַר דער דערהאַלטונג פונעם באָדן, וואָס ווערט איינגעקויפט פאַר געלטער, געזאַמלטע דורכן גאַנצן פאָלק, און מיר גלויבן, אַז ד ע ר ד אַ ז י ק ע ר מ אָ ט י וו איז געווען דער אַנטשיידנדסטער, האָט אין זיין קאָנסע־קווענץ געמוזט פירן צו דעם, אַז די אַרבעטנדע שיכטן זאָלן ווערן דער הויפּט־באַשטאַנד פון די קאָלאָניסטן אויפן נאַציאָנאַלן באָדן. דער פּרעזידענט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד מ. א ו ס י ש ק י ן, האָט נאָך אין יאָר 1929 צוגעגעבן אין אַ רעדע, אַז:

„היינט ברענגען מיר אַלע קרבנות פאַר דער אויסלייזונג פונעם לאַנד, אָבער אויב מיר וועלן איבערגעבן דעם דאָזיקן באָדן אין די הענט פון פּריוואַטע מענטשן — און זיי און זייערע קינדער וועלן זיין די איינציקע באַלעבאַטים אויפן באָדן — צי האָבן מיר וועלכע עס איז גאַראַנטיע, אַז די דאָזיקע ערד וועט לעולם בלייבן אין די הענט פון יידן?

„פון וואַנען זאָל איך שעפּן די זיכערקייט, אַז נאָך דעם גוטן ציוניסט, וועלכער גיט־אָפּ אויף אונזערע אויגן זיין נשמה און זיין פאַרמעגן פאַר דער אויסלייזונג פון באָדן, זאָל נישט קומען אַן אייניקל און אור־אייניקל, וועלכן עס וועט זיין באַקוועמער צו פאַרקויפן זיין באָדן אַ נישט־יידן און ער אַליין וועט זיך אויפ־הויבן און אַוועקגיין אין אַן אַנדער אָרט?

„דער אידעאַליזם, וואָס מיר זעען היינט ביי די חלוצים פון עמק יזרעאל, איז געווען אויך ביי די ערשטע קאָלאָניסטן אין גדרה, פּתח־תקוה א. א. וו. — און אָט זענען דורך נאָר אַ פּאָר צענדליק יאָר און מיר זעען, אַז אויף זייערע באָדנס זענען באַ־שעפטיקט אין אַ גרויסער צאָל נישט־יידישע אַרבעטער. דאָס

באַווייזט, אַז נישט די מענטשן זענען שולדיק, נאָר די פאָרם פון קאָלאָניזאַציע *).

אַזוי איז דער פּרינציפּ פון זעלבסטאַרבעט געוואָרן נישט נאָר אַ פאָדערונג פון דער אַרבעטערשאַפט, נאָר, פון אַן אַנדערן שטאַנדפונקט אַרויס, אויך די איינשטעלונג פון בירגערלעכן ציוניזם. נישט אַלעמאָל און אומעטום האָט מען אָפּגעהיט דעם דאָזיקן פּרינציפּ. זעלבסט־אַרבעט אויפן באָדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד איז פול און גאַנץ דורכגעפירט געוואָרן נאָר דאָרט, ווו דער באָדן ווערט באַאַרבעט דורך אַרבעטער־קאָלאָניסטן, און מערקווירדיק, ווערט נאָר דער באָדן איבערגעגעבן אין די הענט פון מיטל־שטאַנד, דאַן ווערט גלייך געבוירן די סתירה צווישן דעם פּרינציפּ פון זעלבסט־אַרבעט און דער ווירקלעכקייט. די אָנפירער פונעם פאָנד מוזן עס אליין מודה זיין, הגם זיי זוכן אויס פאַרשידענע מילדערנדע סיבות. אָפּנים עס איז שווער צו באַקעמפן דורך די בעסטע פּרינציפּן די נאַטור פון א קלאַס, וועמענס גאַנצער מהות איז קעגן דעם פּרינציפּ פון זעלבסט־אַרבעט. וואָס גרעסער עס ווערט דער אָנטייל פון בירגערלעכע עלעמענטן אין דער פאַרטיילונג פונעם נאַציאָנאַלן באָדן, אַלץ מער וואַקסט די צאָל דורכברוכן מצד די דאָזיקע קאָלאָניסטן קעגן פּרינציפּ פון זעלבסט־אַרבעט. היינט קען מען שוין געפינען געדונגענע אַרבעטער אין אַ סאַך ווירטשאַפטן פונעם מיטלשטאַנד אויך אויפן באָדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד.

דאָס בעסטע מיטל אויף אָפּצוהיטן דעם דאָזיקן וויכטיקן תנאי ביים צוטיילן נאַציאָנאַלן באָדן אויף קאָלאָניזאַציע, איז די מינימאַלע נאָרמע פון שטח, וואָס ווערט געגעבן אַן איינצלנער משפּחה, אין אַזאַ גרויס, אַז דער שטח זאָל קענען באַאַרבעט ווערן דורך אייגענער אַרבעטס־קראַפט. דער דאָזיקער מינימום שטח איז נישט באַשטימט אויף שטענדיק. ער ענדערט זיך סיי לויט דער קוואַליטעט פונעם באָדן, און דער מעגלעכקייט פון אינטענסיווער ווירטשאַפט דורך באַוואַסערונג. ער ווערט באַשטימט אויך לויט דעם, וואָס פאַר אַ כאַראַקטער עס טראָגט די ווירטשאַפט. ברויט־פעלדער פאַרלאַנגען

*) „דבר“, נומ׳ 1089, 1929.

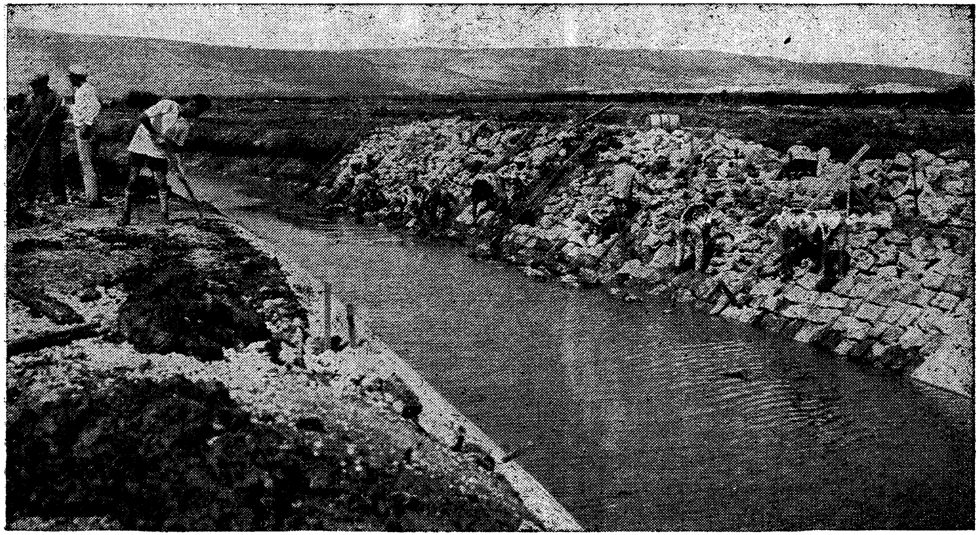

רעגולאַציע פון וואַסער־אָפּלויף ביים אויסטריקענען זומפּן אויפן באָדן פון נ.פ.

אַ גרעסערן שטח, אַנטקעגן געמישטע פֿאָרמען מיט באַוואַסערונג (גרינסן, פּרוכטן, מילך־ווירטשאַפֿט) קאָנען זיך באַגיין מיט אַ באַדייטנד קלענערן שטח. דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד האַלט פֿאַר זיך דאָס רעכט צו פֿאַרקלענערן דעם שטח פֿון באָדן פֿאַר אַ משפּחה ביי יעדער ענדערונג אין דער פֿאָרם פֿון ווירטשאַפֿט און ביים איבערגאַנג צו אינטענסיווערע מעטאָדן. דורך דער פֿעסטשטעלונג פֿון מינימאַלן שטח פֿאַר אַ משפּחה, לויט איר אייגענער אַרבעטס־קראַפֿט, ווערט אויסגעמיטן באַלד פֿון אָנהויב די מעגלעכקייט פֿון אויסבילדן קליינע פּריצים, וואָס אַרבעטן מיט פֿרעמדער אַרבעטס־קראַפֿט. די טרויעריקע דערפֿאַרונג פֿון די אַמאָליקע קאָלאָניסטן, וואָס פֿלעגן באַקומען אין די הונדערטער דונאַם באָדן און אַוועקגעבן טיילן אין פּאַכט — קען אויפֿן באָדן פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד, אַ דאַנק דעם דאָזיקן תּנאַי, קיינמאָל נישט אויפֿקומען.

די באַוועגלעכקייט פֿונעם מינימום־באָדן, לויט דעם שטאַנד פֿון לאַנדווירטשאַפֿטלעכער טעכניק און פֿאַרבעסערונגען אין באָדן, דערמעגלעכט אויך צו באַזעצן נייע קאָלאָניסטן אויף די אַזוי אַרום באַפֿרייטע שטחים ערד. דאָס גיט אַ מעגלעכקייט נישט נאָר צו פֿאַרגרעסערן די צאָל פֿון די, וואָס קענען זיך באַזעצן אויפֿן באָדן, נאָר עס איז אויך אַ דאַמבע קעגן דער אומגלייכקייט צווישן די קאָלאָניסטן.

עס איז פֿאַראַן בלויז איין מין **אייגנטום אויפֿן באָדן** פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד — דאָס אייגנטום פֿון כּלל, פֿון דער געזעלשאַפֿט, וועמענס פֿאַרטרעטער עס איז דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד. די סטאַטוטן פֿונעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד זעען נישט פֿאַר אין קיין שום פֿאַל דאָס רעכט צו פֿאַרקויפֿן באָדן, וואָס געהערט צום כּלל. דער באָדן ווערט געגעבן די קאָלאָניסטן צו נישט באַגרענעצטער באַנוצונג אין דער פֿאָרם פֿון **ירושה־פּאַכט** אָדער ירושה־בוי־פּאַכט, ווען עס האַנדלט זיך וועגן שטאָטישע בוי־פּלעצער. דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד שליסט מיט יעדן, וואָס באַזעצט זיך אויף זיין באָדן, אַ פּאַכט־אָפּמאַך אויף 49 יאָר, מיט דעם פֿאָררעכט אויף ווייטערע 49 יאָר. דעם פּעכטער־קאָלאָניסט ווערט פֿאַרזיכערט דאָס רעכט פֿריי צו באַנוצן זיך מיטן באָדן לויט זיין איינזען, מיט דעם ווייטערדיקן רעכט איבער־

צוגעבן דאָס פּאַכט־רעכט זיינע יורשים. די איינציקע באַגרענעצונג איז, אַז דער באָדן־טייל טאָר נישט צעפּיצלט ווערן לויט דער צאָל יורשים. אין פאַל עס איז פאַראַן מער ווי איין יורש — זעט דער אָפּמאַך פאָר, די מעגלעכקייט אויסצוצאָלן אַנטשעדיקונג די איבע־ריקע יורשים. דער נאַציאָנאַל־פאָנד באַקומט נאָר אַ קליינעם יער־לעכן פּאַכט־אָפּצאָל אין דער הויך פון 1—2 פּראָצענט באָדן־ווערט אויפן לאַנד און 4 פּראָצענט פון שטאָטישן באָדן. דער אָפּצאָל קען אין באַשטימטע תקופות (אַלע 10 יאָר אין שטאָט, יעדע 25 יאָר אין דאָרף) געענדערט ווערן לויט אַ נייער אָפּשאַצונג פונעם הכנסה־ווערט פון באָדן אין דער לאַנדווירטשאַפט אָדער פונעם בנין, וואָס איז אויפגעשטעלט געוואָרן אין שטאָט. די דאָזיקע באַשטימונג איז גריילעך אויפן פלאַץ אין אַ לאַנד פון אַן אויפקומענדער ווירטשאַפט, ווי ס׳איז ארץ־ישראל. שוין נישט רעדנדיק וועגן בוי־פּלעצער אין די שטעט, וועלכע האָבן אין עטלעכע יאָר דערגרייכט ממש פאַנטאַסטיש הויכע פּרייזן. אַפילו אין דער לאַנדווירטשאַפט איז ביי דער סיס־טעמאַטישער פאַרפּולקאָמונג פון דער ווירטשאַפט, איינפירונג פון נייע פלאַנצונגען (ספּעציעל מאַראַנצן און אַנדערע פּירות אויף עקס־פּאָרט), באַוואַסערונג און אינטענסיווע פאָרמען פון דער ווירטשאַפט — אוממעגלעך צו בלייבן שטענדיק ביי דער ווערט־אָפּשאַצונג פונעם באָדן.

לויט די אויבנדערמאָנטע תקנות, ספּעציעל לויט דעם פּאַכט־אָפּמאַך, קען זיך די אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד זיכער גלייכן צו די מאָדערנסטע אינסטיטוציעס פון אַגראַר־פּאָליטיק אין יענע לענדער, ווו דער פּרינציפּ פון ירושה־פּאַכט איז איינגעפירט ביים צוטיילן מלוכהשן באָדן פאַר קאָלאָניזאַציע און הייזער־בוי. די דאָ־זיקע באַשטימונגען געבן די מעגלעכקייט צו באַזעצן אין דער לאַנד־ווירטשאַפט אומבאַמיטלטע קאָלאָניסטן פון דער אַרבעטערשאַפט און חלוצישע עלעמענטן, זיי פאַרהיטן גלייכצייטיק, דורך דעם פּרינציפּ פון זעלבסטאַרבעט די מעגלעכקייט אויסצובילדן באַלעבאַטישע שיכטן אויפן באָדן.

אין דער פּראַקטישער טעטיקייט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד זענען אָבער נישט אַלעמאָל געהעריק אָפּגעהיט געוואָרן די אַלע תקנות. אין די שטעט, ווו דער נאַציאָנאַל־פאָנד פאַרמאָגט ווערטפולע שטחים באָדן, זענען די פּלעצער געשטיגן אין זייער ווערט צען־ און מער־פאַכיק. די גרויסע בהלה אויף שטאָטישע בוי־פּלעצער האָט אַריינגעצויגן אויך אַ טייל באַזיצער פון הייזער אויפן באָדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. עס זענען אויפגעשטעלט געוואָרן גרויסע הייזער מיט דירות און ביוראָען צום פאַרדינגען. דער ווערט פון אַזאַ פּלאַץ האָט זיך במילא אויסגעגליכט מיט דעם אַרום הערשנדן פּרייז. דאָס פּאַכט־רעכט אויפן באָדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד פלעגט אין טייל פאַלן פאַרקויפט ווערן פונקט ווי אַ פּריוואַטער קנין. דאָס זעלבע האָט אויך פּאַסירט מיט לאַנדווירטשאַפטלעכע באָדנס נאָענט צו די גרויסע שטעט, וועלכע זענען, אַ דאַנק דעם שנעלן וווּקס פון די שטעט, איבער נאַכט פאַרוואַנדלט געוואָרן אין שטאָטישע בוי־פּלעצער, מיט דעם גאַנצן געווינס, וואָס קומט פון דעם אַרויס. אין די יאָרן פון גרויסן אויפשוווּנג און איינוואַנדערונג (1933—1935), האָט מען באַמערקט די דאָזיקע שעדלעכע דערשיינונג אין די שטאָטישע קוואַרטאַלן פון תל־אָביב און חיפה. אַזעלכע דערשיינונגען איז טאַקע שווער צו באַקעמפן אויפן וועג פון יורידישע סאַנקציעס. זיי קענען אָבער אויסגעמיטן ווערן, ווען בוי־פּלעצער פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד אין די שטעט וועלן נישט פאַרגעבן ווערן צו יחידים מיט ספּעקולאַטיווע נייגונגען, נאָר פאַר הייזער־קאָאָפּעראַטיוון, שכונות־עובדים, ווו דער איינצלנער מיטגליד פון אַזאַ קאָאָפּעראַטיוו האָט נישט קיין אייגנטום־רעכט אויפן באָדן פון די הייזער. אויף דעם דאָזיקן וועג גייט טאַקע איצט די פּראַקטיק פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד.

די אַלע אויבנאָנגעוויזענע גרונט־הנחות אין דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד ביים פאַרטיילן דעם באָדן פאַר קאָלאָניזאַציע, צי דער הייזער־בוי און אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען אין שטאָטישע ראַיאָנען, גיבן דאָס בילד פון אַ גרויסן ווערק, אין וועמענס יסוד עס ליגן די פּראָגרעסיווסטע אידייען פון באָדן־פּאָליטיק אין אַ

קאָלאָניזאַציע־לאַנד, ווי א״י בײַ דער באַשטייענדער געזעלשאַפט־אָרדנונג *) דאָס דאָזיקע בילד לערנט אָבער דערצו נאָך אַ וויכטיקע זאַך: אַז יורידישע און אָרגאַניזאַציאָנעלע תקנות, מעגן זיי זײַן די בעסטע און פּראָגרעסיווסטע, ווערן נישט אײַנגעהאַלטן אין לעבן, בעת זיי טרעפן זיך אָן מיט אינטערעסן פון פאַרשידענע סאָציאַלע

---

*) דער נ.־פּ. מיט זײַן פּראָגרעסיווער באָדן־פּאָליטיק אין ייִדישן ישוב אין א״י, און זײַן אַרבעט אויפן געביט פון ראַציאָנעלן באָדן־אײַנקויף, האָט געשטויסן דעם קאָלאָניסט צום איבערגאַנג אויף אינטענסיווע פאָרמען פון דער ווירטשאַפט, ער האָט אויך געגעבן די אָנרעגונג פאַר דער געשטאַלטונג פון דער צוקונפטיקער באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד בכלל. די געשיכטע מיט דער קאָנצעסיע אין חולה, וואָס איז נאָך לאַנגדויערנדע אונטערהאַנדלונגען מיט סירישע קאָנצעסיאָנערן, וועלכע האָבן יאָרן לאַנג פאַרוואָרלאָזט דעם באָדן, אַריבער אין ייִדישע הענט, איז דער בעסטער באַווײַז פאַר דעם.

די קאָנצעסיע, וואָס איז דערהאַלטן געוואָרן, פאַרנעמט אַ שטח פון קרוב 57 טויזנט דונאם. דער דאָזיקער באָדן, אין זײַן גרעסטן טייל, איז זומפּיק און פול מיט מאַלאַריע־באַצילן. די אָרטיקע אַראַבישע באַפעלקערונג איז קליין און אָרעם. מיט דער אויסטריקענונג פונעם באָדן, און דער אינטענסיווירונג פון די ווירטשאַפטס־פאָרמען, שאַפן זיך דאָרט מעגלעכקייטן פאַר עקזיסטענץ פון אַ צענפאַכיק גרעסערער לאַנדווירטשאַפטלעכער באַפעלקערונג.

דער פאַקט, אַז די קאָנצעסיע פון חולה איז איבערגענומען געוואָרן דורך ייִדן מיטן תנאי, אַז נאָכן געזונט מאַכן פונעם באָדן, זאָלן פון אים אויסגעטיילט ווערן ביז 15 טויזנט דונאם פאַר די אָרטיקע אַראַבער — אילוסטרירט בולט די פּערספּעקטיוון, וואָס עפענען זיך פאַר דער ייִדישער באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד בכלל, און גלײַכצײַטיק פאַר אַ פּראָגרעסיווער אַנטוויקלונג פון דער פעלאַכישער באַפעלקערונג.

שיכטן אין דער געזעלשאַפט. כמעט אַלע דורכבּרוכן אין די תקנות פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד, ווי מיר האָבן געזען, קומען פאַר דעמאָלט, ווען די פּראַקטיק ביים פאַרטיילן נאַציאָנאַלן באָדן טרעפט זיך אָן מיט בירגערלעכע עלעמענטן. דאקעגן האָט די יאָרן־לאַנגע דערפאַרונג קלאָר געמאַכט, אַז נאָר די אַרבעטנדע שיכטן אַליין זענען מסוגל אָנצונעמען די תקנות און זיי פּאַקטיש ד ו ר כ פ י ר ן אין לעבן. מעג טאַקע דער נאַציאָנאַל־פאָנד זיין באַשטימט פאַר אַלע קלאַסן און שיכטן פונעם פאָלק, זיין כאַראַקטער און מהות וועלן קענען איינגעהאַלטן ווערן נאָר דאַן, ווען די קאָלאָניזאַציע וועט איינהאַלטן דעם פּרצוף, וואָס עס האָט איר געגעבן די אַרבעטערשאַפט אין ארץ־ישראל.

קאַפּיטל זעקס

דער אויפטו

די לאָנדאָנער קאָנפערענץ האָט אַרויפגעלייגט אויפן נאַציאָנאַל־פאָנד די גרויסע אויפגאַבע צו ווערן דער טרעגער פון דער נאַציאָנאַלער באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד. די פאַרמלחמהדיקע קאָלאָניזאַציע האָט שוין באַוויזן, אַז דער באָדן־איינקויף אין ארץ־ישראל מוז זיין צענטראַליזירט, כדי נישט צו דערלאָזן, אָדער, לכל הפּחות, שטאַרק צו באַגרענעצן, אַ קינסטלעכע, דורך פּריוואַטער ספּעקולאַציע באַשטימטע, אויפשרויפונג פון באָדן־פּרייזן. די ביטערע ווירקלעכקייט און, דער עיקר, דער שאַרפער מאַנגל אין מיטלען האָבן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד נישט דערמעגלעכט צו קאָנצענטרירן די באָדן־אָפּעראַציעס אין לאַנד און משפּיע זיין אויף די באָדן־פּרייזן. פאַרקערט, ער איז אַליין געבליבן שטאַרק אונטערגעוואָרפן די גערעצן פון פּרייזן האַנדל מיטן באָדן און דער ספּעקולאַטיווער שטייגערונג פון די פּרייזן. נאָך דער מלחמה זענען אויפגעקומען פּראָיעקטן וועגן נאַציאָנאַליזאַציע פונעם באָדן אין ארץ־ישראל פאַר די באַדערפענישן פון דער קאָלאָניזאַציע. דער עיקר זענען זיי געקומען מצד דער אַרבעטערשאַפט, וועלכע איז באַלד נאָך דער מלחמה נאָכגעגאַנגען פאַרשידענע אילוזיעס בנוגע דער נאָענטער צוקונפט. צווישן זיי, די כאַראַקטעריסטישע פאָדערונג צו קאָנצענטרירן אַלע באָדן־קניות אין די הענט פונעם נ. פ.. אין דער האָפענונג, אַז די יידישע בורזשואַזיע וועט דערויף געבן די נויטיקע גרויסע קאַפּיטאַלן. (דער פּלאַן פון ד״ר נ. סירקין). די לאָנדאָנער קאָנפערענץ האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַ קאָמפּראָמיס. די פאָדערונג, ס׳זאָל אויסגעשלאָסן ווערן אַפילו פאַרבאָטן ווערן, דער איינקויף פון באָדן דורכן פּריוואַטן קאַפּיטאַל, איז אָפּגעוואָרפן געוואָרן. די אַנהענגער פון פּריוואַטן באָדן־איינקויף האָבן געהאַלטן, אַז דער פּריוואַטער־קאַפּיטאַל האָט נאָך אויפצוטאָן אַ גרויסע אַרבעט ביים באָדן־איינקויף אין א״י. פון די 418.000 דונאַם, וועלכע האָבן געהערט צו יידן ביים סוף פון דער מלחמה, האָט דער נ. פ. פאַרמאָגט קוים

4 פראָצענט. מיט אַזאַ פאַרמעגן איז געווען שווער צו גלויבן, אַז דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל זיין בכוח צו פארגרעסערן דעם יידישן באָדן־באַזיץ, אויך ביי די נייע באַדינגונגען. די גרויסע האָפנונגען אויפן פריוואַטן קאַפּיטאַל, אַז ער וועט איינקויפן באָדן אין די גרויסע שטחים באַלד ביים אָנהויב פונעם נייעם קאָלאָניזאַציע־פעריאָד, זענען נישט מקוים געוואָרן. פריוואַטע קאַפּיטאַליסטן האָבן זיך נישט געאיילט איבערצופירן זייערע קאַפּיטאַלן פון אויסלאַנד. און ווען יידישע־קאַפּיטאַליסטן האָבן יאָ אָנגעהויבן צו קומען אין לאַנד, איז זייער ערשטע דאַגה נישט געווען איינצוקויפן באָדן פאַר אַ ברייטער פאָלקס־קאָלאָניזאַציע, אין וויסטע, פאַרוואָרפענע געגענטן. דער „נאַציאָנאַלער באַוווסטזיין" האָט אויך דאָ אָפּגעטראָטן זיין אָרט דעם איינפאַכן מסחר־אינטערעס. פריוואַטער קאַפּיטאַל האָט איינגעקויפט גערן שטאָטישע פלעצער אָדער באָדן, צוגעפּאַסט פאַר פרדסים. אַזעלכע קניות האָבן צוגעזאָגט אַ באַלדיקן גרויסן ריוח, זיי גיבן אויך אַ מעגלעכקייט, קינסטלעך צו הויבן די באָדן־פרייזן. בוי־פלעצער אין די שטעט אָדער פרדסים־באָדן ווערן ביי פריוואַטע קאַפּיטאַליסטן פונקט אַזאַ סחורה ווי יעדע אַנדערע. מיט אַזאַ סחורה ווערט געהאַנדלט. זי גייט־איבער פון האַנט צו האַנט און האָט אַ טבע צו שטייגן אין ווערט ביים איבערגאַנג פון איין ספּעקולאַנטישער האַנט צו אַ צווייטער. ביי אַזאַ סאָרט „הילף" האָט נישט געקאָנט, פאַרשטייט זיך, זיין קיין רייד וועגן שאַפן באָדן פאַר דער נאַציאָנאַלער קאָלאָניזאַציע. די אויפגאַבע האָט געקענט אויספירן אויסשליסלעך דער נאַציאָנאַלער קאַפּיטאַל און טיילוויז ייק"א, הגם די לעצטע פירט אַריבער מיט דער צייט דעם אויסגעטיילטן באָדן אין פריוואַטן באַזיץ פון די קאָלאָניסטן.

די ווייטערדיקע טאַבעלע באַווייזט די אַנטוויקלונג פון באָדן־קניות פון פריוואַטן און נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל אין ארץ־ישראל אין די נאָכמלחמהדיקע יאָרן:*)

*) ד"ר א. גרנובסקי — „מדיניות קרקעית עברית בא"י", ז. 108.

יידישע באָדן־קניות
[אין דונאַם]

יאר	בכלל	דערפון: פריוואַטע איינ־שליסלעך יק"א	דערפון: דורך דעם נאַציאָנאַל־פאָנד	נ.־פ.־קניות לגבי יידישע בכלל (אין פראָצ.)
1921	90.785	47.764	43.021	47,4
1922 1923	56.852	31.416	25.436	44,7
1924	44.765	4.540	40.225	89,9
1925	101.131	68.041	33.090	32,7
1926	38.978	25.234	13.744	35,3
1927	18.995	216	18.779	98,9
1928	21.515	16.082	5.433	25,3
1929	64.517	4.968	59.549	92,3
1930	19.365	2.378	16.987	87,7
1931	18.583	8.605	9.978	53,7
1932	18.895	10.590	8.305	44,0
1933	36.992	4.621	32.371	87,5
1934	62.114	49.539	12.575	20,2
1935	72.905	56.381	16.524	22,7
1936	18.146	4.985	13.161	72,5
ס"ה	684.538	335.360	349.178	51,0

די טאַבעלע ווייזט אין אַ בולטער פאָרם, אין וואָס פאַר אַ צייטן פאַרגרעסערט זיך דער אַנטייל פונעם פריוואַטן קאַפּיטאַל ביים באָדן־איינקויף. אין די יאָרן 1925־26, בעת דער גרויסער איינוואַנדערונג און גוטער עקאָנאָמישער לאַגע, וואַקסט דער אַנטייל פון פריוואַטן קאַפּיטאַל. דאָס זעלבע אויך אין דער „פּראָספּעריטי״־צייט פון 1934—1935. אין אַזעלכע יאָרן רעדוצירט זיך דער אַנטייל פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד ביז אַ מינימום. די סיבה פון דעם איז אויבנאויף: דער נאַציאָ־נאַל־פאָנד מיט זיין געזעלשאַפטלעכן קאַפּיטאַל קען פשוט נישט אָנ־יאָגן די ספּעקולאַטיווע פרייזן אויף באָדן, וועלכע ווערן דיקטירט אין לאַנד דורך דעם בהלהדיקן איינקויף און דורך אַ שטאַרקן קאָנקורענץ־

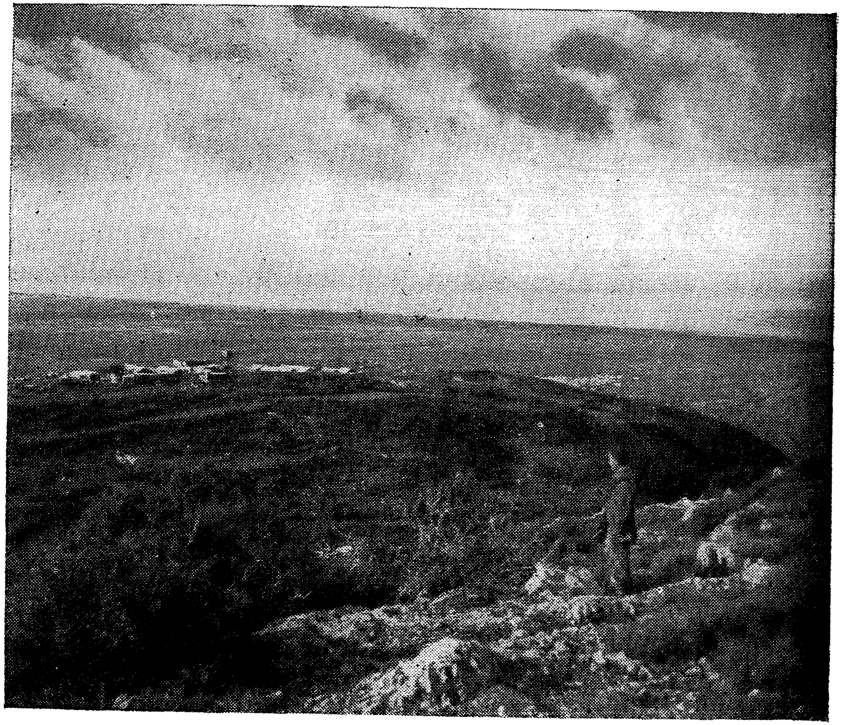

חניתא — אַרבעטער קיבוץ אין גליל־העליון, אַנטשטאַנען אָנהויב 1938.

קאַמף פון פּריוואַטן קאַפּיטאַל. אין אַזעלכע יאָרן ווערט יעדעס שטיקל לאַנד פאַרמסחרט. די פּרייזן פאַר באָדן פון דער ערגסטער קוואַליטעט ווערן געטריבן אין אַ פאַנטאַסטישער הויך, שטחים ערד ווערן געקויפט אָן אַ סדר און אַ פּלאַן. די זעלבע שטחים, געקויפטע ביי אַראַבער, ווערן דערנאָך איבערפאַרקויפט עטלעכע מאָל דורך באָדן־ספּעקולאַנטן, ביז דער שטח ווערט ענדלעך פאַרפּלאַנצט אָדער פאַרבויט. ספּעציעל אַנטוויקלט זיך דער דאָזיקער באָדן־פיבער אין די שטעט, ווו די שטאַרקע איינוואַנדערונג פאַרלאַנגט אַ תיכפדיקע פאַרגרעסערונג פון דער צאָל דירות פאַר נייע עולים. אַלץ לעבט אינעם פּסיכאָז, אַז מאָרגן קען שוין זיין צו שפּעט, דערפאַר מוז מען נאָך היינט איינקויפן און צאָלן דעם ווילדסטן פּרייז. אָט אַזעלכער איז געווען דער צושטייער פון פּריוואַטן קאַפּיטאַל אין דער פאַרגרעסערונג פון יידישן באָדן־באַזיץ אין לאַנד. דערפאַר ציט זיך דער פּריוואַטער קאַפּיטאַל שנעל צוריק אין יאָרן פון קריזיס און פּאָליטישער שפּאַנונג. אַזוי אין יאָר 1927, מיט דעם קריזיס פון דער „פערטער עליה”, אין 1929 און 1930 אין רעזולטאַט פון די בלוטיקע געשעענישן. אַמבולטסטן זעען אָבער די ציפערן פאַר די לעצטע 2 יאָר פון דער „פּראָספּעריטי” — 1934 און 1935. אין די יאָרן פאַלט דער אָנטייל פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד ביז 20% פון אַלע באָדן־קניות, אָבער שוין אין 1936, נאָכן אויסברוך פון אַראַבישן טעראָר, שטייגט דער אָנטייל פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד ביז 72,5%. פאַר די לעצטע דריי יאָר געשעענישן (פון אַפּריל 1936 ביז אַפּריל 1939) האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד איינגעקויפט, נישט געקוקט אויף די אומגינסטיקסטע באַדינגונגען און ביי דעם הערשנדן טעראָר — 87.500 דונאַם באָדן, וואָס עס מאַכט אויס 80% פון אַלע יידישע באָדן־קניות פאַר די דערמאָנטע דריי בלוטיקע יאָרן.

אָנגעהויבן פון יאָר 1921 געהערט איבער אַ העלפט באָדן (51%), וועלכער איז אַריבער דורך איינקויף אין יידישן באַזיץ, צום נאַציאָנאַל־פאָנד.

דער אַ ל ג ע מ יי נ ע ר ש ט ח ב אָ ד ן, וואָס געהערט דעם נאַציאָנאַל־פאָנד האָט אויסגעמאַכט אין אַפּריל 1939 454.517 דונאַם; פון דעם דאָזיקן סכום איז 93,3% לאַנדווירטשאַפטלעכער באָדן און

בלויז 6,7% שטאָטישער. דער אַנטייל פון נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן אין דעם אַלגעמיינעם יידישן באָדן־באַזיץ איז געשטיגן פון 4% אין יאָר 1920 ביז איבער אַ דריטל(34%) פון אַלגעמיינעם יידישן באָדן־באַזיץ. די דאָזיקע ציפערן באַווייזן דעם גרויסן וווּקס פון נאַציאָנאַלן באָדן־באַזיץ אין משך פון די לעצטע 18 יאָר. אוודאי זענען די דאָזיקע צי־פערן געוווג קליין לגבי דעם אַלגעמיינעם שטח פונעם לאַנד, וואָס איז פאַסיק פאַר לאַנדווירטשאַפט. דער באָדן־באַזיץ פונעם נ. פ. איז אויך געוווג קליין לגבי די מעגלעכקייט צו קויפן באָדן, וואָס זענען געווען, בפרט נאָך, אַז באָדן־קניות ווערן שווערער פון יאָר צו יאָר. בעת די פרייזן פאַר באָדן זענען אין דער צייט פון אָנהויב פון קאָלאָניזאַציע ביז דער מלחמה געשטיגן אויף 200%, האָט דער וווּקס פון די פרייזן נאָך דער מלחמה, ביז 1936, אויסגעמאַכט 550%, ד. ה. אַ שטייגערונג פון 5 מיט אַ האַלב מאָל אַזויפיל אין משך פון 16 יאָר. די פּאָליטישע שוועריקייטן און באַגרענעצונגען מצד דער רעגירונג און די שעדלעכע ווירקונג פון די באָדן־ספּעקולאַציעס מצד דעם פּריוואַטן קאַפּיטאַל האָבן ענגער געמאַכט די גרענעצן פאַר דער טעטיקייט פונעם נאַציאָ־נאַל־פאָנד. גרויסע געפאַרן אויף דעם געביט לויערן אין דער צוקונפט, אָבער אויך די התחלה, וועלכע איז געמאַכט געוואָרן אין די שווערסטע באַדינגונגען האָט אַ פונדאַמענטאַלן ווערט אין דעם אויסבוי און וווּקס פון דער יידישער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד.

דער פּיאָנערישער כאַראַקטער פון דער טעטיקייט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד ווערט נאָך דייטלעכער, בעת מען באַטראַכט, אין וועלכע געגענטן דער נאַציאָנאַל־פאָנד קויפט איין דעם באָדן. די געאָ־גראַפישע פאַרטיילונג פון נאַציאָנאַלן באָדן־באַזיץ באַווייזט, אַז אַלס עיקר־אויפגאַבע האָט זיך דער נאַציאָנאַל־פאָנד געשטעלט, איינצוקויפן באָדן אין אַזעלכע געגנטן, ווו דער פּריוואַטער קאַפּיטאַל האָט נישט קיין שום אינטערעס צו גיין. דער נאַציאָנאַל־פאָנד שטרעבט קודם כל איינצוקויפן קאָנצענטרירטע שטחים, וועלכע זאָלן מעגלעך מאַכן די ראַציאָנעלע קאָלאָניזאַציע פון די נייע פונקטן און זייער זיכערקייט פאַר איבערפאַלן.

די ערשטע קניות פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד באַלד נאָך דער מלחמה זענען געווען אין עמק יזרעאל, וואָס האָט מיט זיך דאַן פאָרגע־

שטעלט אַ וויסטן זומפּיקן באָדן פול מיט מאַלאַריע. עס איז נאָר אַריבער אַ קורצע צייט, און דער דאָזיקער טאָל איז געוואָרן אַ בליענדער שטח פון לאַנדווירטשאַפטלעכער קאָלאָניזאַציע מיט אַזעלכע ישובים ווי עין חרוד, תל־יוסף, בית־אלפא. דאָס זעלבע איז אויך געוועזן מיט עמק חפר (וואַדי חווארית), ביים ברעג פון ים, וווּ דער באָדן, אַ פאַרלאָזענער אין משך פון דורות, איז אויסגעטריקנט געוואָרן פון זומפּן. היינט איז דער באָדן פון עמק חפר איינער פון די פּרוכטבאַרסטע אין לאַנד. ער איז צוגעפּאַסט פאַר פלאַנצונגען און אינטענסיווער ווירטשאַפט און באַדעקט מיט אַ ריי נייע פּונקטן. אויף די זאַמד־דיונעס פון עמק זבולון, ביי חיפה, וואָס זענען געלעגן וויסט און נישט באַזעצט, ווערט געשאַפן אַ ראַיאָן פון ביישטאָטישער קאָלאָניזאַציע פאַר וווינונגס־הייזער און אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען. אין דער גאָר לעצטער צייט וואַרפט זיך אַריבער דער נאַציאָנאַל־פאָנד אין אַ געגנט, וווּ די יידישע קאָלאָניזאַציע האָט נאָך נישט געשטעלט קיין פוס. דאָס איז דער ראַיאָן פון בית־שאן, רייך מיט וואַסערן, אָבער אויסערגעוויינלעך פאַרלאָזט. די לעצטנס געגרינדעטע פּונקטן, ווי טירת צבי, מעוז, בית יוסף, געפינען זיך אין דער דאָזיקער געגנט. די סאַמע לעצטע באַמיאונגען, גייען אויף פאַרגרעסערן דעם באָדן באַזיץ אין גליל העליון, וועלכער איז יאָרנלאַנג געלעגן אָן אַ זייט פון דעם ברייטן שליאַך פון יידישער קאָלאָניזאַציע. אין דער דאָזיקער כמעט ווילדער געגנט ווערן פאַרלייגט נייע פּונקטן: חניתה און דפנה — די צוויי גרענעץ־פּונקטן אין מערב און מזרח פונעם גליל העליון, זענען די ערשטע שפּראָצן פון אַ גרויסער אַרבעט ביים פאַרלייגן יידישע ישובים אין דעם ווייטן גליל. אין משך פון די לעצטע עטלעכע יאָר אַליין, האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד איינגעקויפט קרוב צו 33,000 דונאַם באָדן אין גליל העליון. ביי 80% פון דעם באָדן־באַזיץ פון דעם נאַציאָנאַל־פאָנד געפינען זיך אין די אויסגערעכנטע קאָנצענטרירטע שטחים באָדן. נאָך איז די דאָזיקע פּיאָניער־אַרבעט נישט פאַרענדיקט. פּאָליטישע און קאָלאָניזאַציע־מאָטיוון וועלן נאָך אַ היפּשע צייט פאַרלאַנגען די אינטענסיווע אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד אינעם צפון־טייל פון לאַנד.

דעם גרעסטן טייל אין די יידישע באָדנס האָט דער נאַציאָנאַל־פאָנד

אין עמק יזרעאל און עמק הירדן, די וויכטיקסטע צענטרען פון גע־
מישטער לאַנדווירטשאַפט, וועלכע איז געשאַפן געוואָרן הויפּטזעכלעך
מיט דער הילף פון נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל. אין די דאָזיקע געגענטן
דערגרייכט דער אָנטייל פון נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן ביז 67%—73%.
אנטקעגן דעם פאַלט דער אָנטייל אין ש ר ו ן, וועלכער האָט זיך אַנט־
וויקלט הויפּטזעכלעך דורכן פּריוואטן קאַפּיטאַל, ביז 36%, און נאָך
קלענער איז זיין טייל אין יהודה — 19%, און אין שומרון 12%, ווו
דער גרעסטער טייל באָדן געהערט דער פּיק״אַ.

דער וויכטיקסטער געביט אין דער טעטיקייט פונעם נאַציאָנאַל־
פאָנד — דער באָדן־איינקויף, האָט טאַקע איינגעשלונגען דעם ווײַ־
גרעסטן טייל פון זיינע אויסגאַבן. ביזן יאָר 1921 האָט דער נאַציאָנאַל־
פאָנד אויסגעגעבן אויף באָדן־איינקויף סך־הכל 53.000 פונט. פאַר
דער צייט פון 1921—1936 האָט ער אינוועסטירט אין באָדן־קניות
קרוב צו 3 מיליאָן פונט.

דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט זיך אָבער נישט געקענט באַגרענעצן
בלויז מיטן איינקויף פונעם באָדן. אויבן איז שוין אָנגעוויזן געוואָרן,
אַז דער ווייט גרעסטער טייל איינגעקויפטער באָדן איז לחלוטין נישט
געווען צוגעפּאַסט פאַר לאַנדווירטשאַפט. ער איז באַשטאַנען פון זומפּן
אָדער פאַרלאָזענעם שטייניקן באָדן. דער צוועק, וועלכן עס האָט זיך
געשטעלט דער נאַציאָנאַל־פאָנד — צושטעלן אַ באַאַרבעטונגס־פעיקן
באָדן פאַר צוועקן פון לאַנדווירטשאַפט, וואָלט קיינמאָל נישט געקענט
דערפילט ווערן, ווען עס ווערט נישט, גלייך נאָכן איינקויף, געמאַכט
אַ גרויסע אַרבעט פאַר ג ע ז ו נ ט ־ מ אַ כ ו נ ג פ ו נ ע ם ב אָ ד ן.
דערצו געהערט די אויסטריקענונג פון די זומפּן, דורכפירונג פון קאַ־
נאַלן אויף אָפּצוציען דאָס וואַסער, אָפּרייניקונג פונעם באָדן פון שטיי־
נער, באַזייטיקונג פון פעלזן א. א. וו. איבער 250.000 דונאַם פונעם
נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן האָבן זיך גענויטיקט אין אַזאַ אַרבעט. אָבער
אויסערדעם האָבן אין באַשטימטע ערטער געמוזט דורכגעפירט ווערן
אויך אַזעלכע אַרבעטן, ווי דער בוי פון וועגן, טיפער אַקער, אויס־
ברענען ווילדע גרעזער און בוימער, אויסגלייכן זאַמדיקן באָדן א. א.
וו. די דאָזיקע אַרבעט האָט איינגעשלונגען איבער 150.000 פונט.
אָבער אויך דער צוגעגרייטער באָדן האָט נאָך נישט געקענט זיין

באַארבעטונגס־פעיק. אויף גרויסע שטחים איז קיין וואַסער פאַרווירט־שאַפטלעכע צוועקן נישט געווען בנמצא. דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט דאָן געמוזט, צוגלייך מיט אַלע איבעריקע אַרבעטן, פאַרנעמען זיך מיט אויסגעפינען נייע וואַסער־קוואַלן, דורך טיפן גראָבן אין באָדן און אינסטאַלירונג פון וואַסער־רערן פאַר דער באַוואַסערונג פון די פעלדער. ביזן יאָר 1929 איז עס געווען די אויסשליסלעכע אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד, שפּעטער האָט זיך מיט דעם פאַרנומען דער קרן־היסוד. אָבער אויך אין די ווייטערדיקע יאָרן האָט די דאָזיקע אַרבעט נישט אויפגעהערט. ביזן יאָר 1929 זענען די אויסגאָבן אויף באַוואַסערונג געשטיגן ביז 84.000 פונט (אין 41 פונקטן) און פון יאָר 1929 ביזן סוף 1936 — 47.000 פונט (אין נאָך 22 פונקטן). אויסער־דעם באַטייליקט זיך דער נאַציאָנאַל־פאָנד אויך אין די לעצטנס ספּעציעל געגרינדעטע וואַסער פאַרזאָרגונגס־געזעלשאַפטן פאַר לאַנד־ווירטשאַפטלעכע צוועקן.

דאָס אויסגעפינען נייע וואַסער־קוואַלן אין דער ערד איז נאָך אין ארץ־ישראל ביים סאַמע אָנהויב. עס איז איבעריק אָנצווייזן אויף דער געוואַלדיקער באַדייטונג פון דער דאָזיקער אַרבעט, וועלכע דער־מעגלעכט דעם איבערגאַנג צו אינטענסיווע פאָרמען אין דער לאַנד־ווירטשאַפט, דער עיקר לגבי פלאַנצונגען און געמישטע ווירטשאַפטן. רייכע וואַסער־קוואַלן ברייטערן אויס די אויפנעם־פעיקייט פון דער לאַנדווירטשאַפט, ווייל באַוואַסערטער באָדן פאָדערט אַ קלענערן שטח פאַר יעדער באַזעצטער משפחה. דערביי איז כאַראַקטעריסטיש, אַז פון 388 טיפע גראָבונגען אין לאַנד זענען 372 געמאַכט געוואָרן דורך יידן, בלויז 16 דורך נישט־יידן. אויך דאָס באַווייזט, ווי אינטענסיוו עס זענען די אַרבעטס־מעטאָדן פון דער יידישער לאַנדווירטשאַפט, אַ דאַנק דעם מאַנגל און יקרות פון באָדן.

אַ וויכטיק קאַפּיטל אין דער אַרבעט פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד איז די באַוועלדערונג פון שטחים ערד, וועלכע זענען נישט צוגעפּאַסט פאַר לאַנדווירטשאַפט. צוליב דעם, וואָס די אַמאָליקע וועלדער זענען, ביז אויף ווינציקע רעשטלעך, אויסגעהאַקט געוואָרן, איז די באַדייטונג פון נייע וואַלד־פלאַנצונגען באַזונדערס גרויס. אַז זיי קאָנען פאַרלייכטערן די שווערע קלימאַטישע באַדינגונגען, אַז זיי

זענען אַ שוץ־וואַל קעגן דער אויסברייטערונג פון זאַמד־דיונעס, וואָס ווערן אָנגעטראָגן דורך דעם ים. די לאַנדשאַפט אין א״י, וואָס איז אַזוי גרוי און אָרעם אין גרינסן, ווערט דורך דעם באַרייכערט און פאַרשענערט. ס׳איז גענוג אָנצווייזן ווי די וואַלד־פלאַנצונגען פון יידישן נאַציאָנאַל־פאָנד ביי גניגר אויפן וועג חיפה־נצרת האָבן געביטן דעם אויסזען פון דער גאַנצער סביבה. דאָס זעט מען אויך אומעטום, וווּ דער נאַציאָנאַל־פאָנד האָט אונטערגענומען די דאָזיקע ארבעט. די באַוועלדערונגס־אַרבעט מצד דעם נאַציאָנאַל־פאָנד פירט זיך כמעט פון סאַמע אָנהויב פון זיין טעטיקייט. ביז אַהער זענען פאַרפלאַנצט געוואָרן איבער 2 מיליאָן ביימער אויף אַ שטח פון קרוב 11.000 דונאַם, דאָס באַטרעפט 18,9% פון דעם גאַנצן וואַלד־שטח אין לאַנד— 58.000 דונאַם, פון וועלכע דער רעגירונג געהערט 20.000 דונאַם — 34,5%. די אַרבעט ביי דער באַוועלדערונג האָט אַ גענוג גרויסן באַטייט פאַר יענע יונגע לאַנדווירטשאַפטלעכע פונקטן, וועלכע באַזעצן זיך אין דער נאָענט און שעפן פון איר אַ טייל פון דער הכנסה.

די אייגנטלעכע גרויסע באַדייטונג פון נאציאָנאַל־פאָנד־באָדן ווערט ערשט רעכט קלאָר, ווען מען באַטראַכט די פ א ר נ ו צ ו נ ג פון דעם באָדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. דערפון איז דאָך אָפּהענגיק דער פאַרנעם און די גרויס פון דער אויפגעטאָענער אַרבעט פון נאַציאָנאַל־פאָנד.

ווי מיר האָבן שוין פריער אָנגעוויזן זענען 93% נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן באַשטימט פאַר לאַנדווירטשאַפטלעכער קאָלאָניזאַציע און בלויז איבער 6% פאַר שטאָטישע ישובים. פון ביידע אַוועקגעשטעלטע עיקר־צילן פון נאַציאָנאַל־פאָנד: שאַפונג פון אומזיסטן באָדן פאַר אַ פאָלקס־קאָלאָניזאַציע אין דאָרף און פאַר הייזער־בוי אין שטאָט, האָט די ווירקלעכקייט צעשטערט די האָפנונג, אַז אין די באַדינגונגען פון קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט וועט זיך איינגעבן מיט דער הילף פון געזעלשאַפטלעכן קאַפּיטאַל גובר צו זיין די באָדן־ספּעקולאַציע. אַוודאי איז עס געווען גרינגער דורכצופירן ביים אָנהויב פון דער קאָלאָניזאַציע, אָבער ביים שנעלן וווּקס פון ישוב נאָך דער מלחמה, ביי די באַגרענעצטע מיטלען פון נאַציאָנאַל־פאָנד און ביים מאַנגל פון אַ געהעריקער געזעצגעבונג, איז געווען איבער די כוחות פון דעם

נאַציאָנאַל־פאָנד צו ווערן אַווירקלעכע דאַמבע קעגן דער אומגעצוימטער ספעקולאַציע פון פּריוואַטן קאַפּיטאַל. עס איז געווען מער ווי אוטאָפּיש צו טראַכטן, אַז בלויז מיט אַזעלכע מיטלען וועט מען קענען לייזן די באָדן־פראַגע, בפרט אין די שטעט, און פאַרטרייבן דעם פּריוואַטן באָדן־האַנדל מיט זיינע שעדלעכע רעזולטאַטן. די באַדייטונג פון נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן פאַר דער דאָרפישער קאָלאָניזאַציע ווערט דעריבער נאָך גרעסער, ווען מען פאַרגלייכט זי מיטן עפעקט פון זיין טעטיקייט לגבי שטאָטישן און ביי־שטאָטישן באָדן.

וואָס פאַר אַ פּלאַץ פאַרנעמט דער נאַציאָנאַל־פאָנד אין דער קאָלאָניזאַציע פון לאַנד? פון 245 יידישע לאַנדווירטשאַפטלעכע ישובים אין לאַנד, געפינען זיך 139, אָדער 57% אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד. נאָך קלאָרער איז עס צו זען פון דעם פאָלגנדן פאַרגלייך:

	יאר	צאל יידישע דערפער בכלל	פון זיי אויפן באדן פון נ.־פ.	פראצענט
1.	סוף 1914	44	7	16%
2.	" 1927	110	43	39%
3.	" 1937	219	123	56%
4.	" 1939	245	139	57%

פון נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה אָן זענען צוגעקומען 201 נייע דאָרפישע יידישע פּונקטן, פון זיי 132 אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד. אַ חוץ דער אויבנדערמאָנטער צאָל דאָרפישע ישובים, געפינען זיך אויפן באָדן פון נ. פ. העכער 50 אַרבעטער־לאַגערן אין די יידישע קאָלאָניעס, 10 דאָרפישע אַרבעטער־שכונות, 8 פערמעס און לאַנדווירטשאַפטלעכע שולן, 2 לאַנדווירטשאַפטלעכע עקספּערימענטאַל־סטאַנציעס. אין שטאָט און ביישטאָטישע געגנטן געפינען זיך 16 פאָרשטעט און קוואַרטאַלן אויפן באָדן פון נ. פ., אויסערדעם נאָך ביי 45 אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען (אין ספּעציעלן ראַיאָן פון עמק־זבולון ביי חיפה). דער ישוב אויפן באָדן פון נ. פ. ציילט שוין איצט 56.000 נפשות, פון וועלכע 40.000 געפינען זיך אין דאָרף און ביי 16.000 נפשות אין שטאָט. פון דער צאָל 11.000 לאַנדווירטשאַפטלעכע

משפחות אין דעם יידישן ישוב געפינען זיך 7.000 אויפן באַדן פון נ. פ., ד. ה. 60%. אין די דריי לעצטע יאָרן פון די בלוטיקע געשע־ענישן אין ארץ־ישראל, זענען געגרינדעט געוואָרן 48 נייע לאַנדווירט־שאַפטלעכע פונקטן, פון זיי — 36 אויפן באַדן פון נ. פ.

דעם אַנטייל פון נ.־פ.־באַדן אין דער יידישער לאַנווירטשאַפט ווייזן אויך די ציפערן פון דער לאַנדווירטשאַפטלעכער פּראָדוקציע פון די ישובים אויפן נ.־פ.־באַדן, אין פארגלייך מיט דער אַלגעמיינער לאַנדווירטשאַפטלעכער פּראָדוקציע פון דעם יידישן ישוב:

1.	מאראַנצן	12%
2.	פרוכט־בוימער	23%
3.	תבואות	52%
4.	פאַשע	66%
5.	גרינסן	62%
6.	מילך־ווירטשאַפט	60%
7.	אייער	63%
8.	עופות	51%
9.	ראַסאָווע במהות	61%

פון די ציפערן זעט מען, אַז אין אַלע יענע צווייגן, וואָס באַשטי־מען דעם כאַראַקטער פון דער יידישער לאַנדווירטשאַפט אין ארץ־ישראל, אַ חוץ דעם צווייג פון אָראַנזשן און אַנדערע פלאַנטאַציעס, וואָס געפינען זיך דער עיקר אין פריוואַט־קאַפּיטאַליסטישע הענט, פאַרנעמט דעם אויבנאַן די לאַנדווירטשאַפטלעכע פּראָדוקציע אויפן באַדן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. די וויכטיקייט פון דעם דאָזיקן פאַקט ווערט נאָך בולטער, ווען מען נעמט אין באַטראַכט, אַז די דעצידירנדע שטעלונג פון דער לאַנדווירטשאַפט אויפן נ.־פ.־באַדן געפינט זיך דווקא אין צווייגן, וואָס זענען באַשטימט פאַרן אינערלעכן מאַרק פון דעם ישוב, און נישט ווי מאַראַנצן און ווייַן, וועלכע ווערן פּראָדו־צירט פאַרן עקספּאָרט קיין אויסלאַנד.

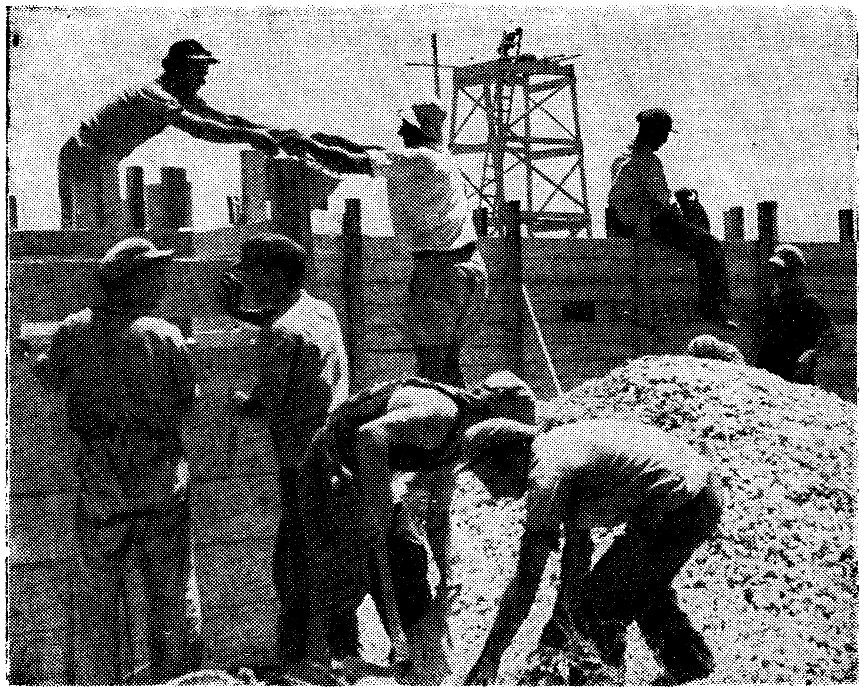

קיבוץ מ ע ו ז אין עמק בית־שאן —ביים בוי פון טורעס און שוץ־וואַנט

דער פּרינציפּ פון זעלבסט־אַרבעט אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד, האָט אויך גורם געווען דערצו, אַז יעדע משפּחה, וואָס פאַרנעמט זיך מיט לאַנדאַרבעט אויף די שטחים פון נאַציאָנאַל־פאָנד, באַקומט אַזאַ חלק, וואָס זי קען אַליין באַאַרבעטן. דער שטח ענדערט זיך לויט דער וואַסער־רייכקייט און קוואַליטעט פון דעם באָדן, עס ווערן צוגעטיילט שטחים פון 150 דונאַם פאַר תבואה־ווירטשאַפט, אָבער וואָס מער דער באָדן פאַרמאָגט וואַסער און דערמעגלעכט אַז אינטענסיווע ווירטשאַפט, אַלץ קלענער ווערט דער שטח, ביז ער דערגייט אין די געגנטן פון ים־ברעג ביז 15—17 דונאַם אויף אַ משפּחה. יעדע אינטענסיווירונג פון באָדן פירט צו דער פאַרקלענערונג פון דעם שטח, וואָס ווערט באַשטימט פאַר דער לאַנדווירטשאַפטלעכער משפּחה. דאָס האָט דערמעגלעכט, אַז אַנשטאָט 36 נפשות, וואָס זענען געזעסן אויף 1000 דונאַם נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן אין יאָר 1917, און 41 נפשות אין יאָר 1927, זענען שוין אין יאָר 1936 געזעסן אויף 1000 דונאַם 90 נפשות. די פאַרבעסערונג פונעם באָדן און די איינפירונג פון נייע ווירטשאַפטס־פאָרמען דורך באַוואַסערונג און בייטן פון לאַנדווירטשאַפטלעכע קולטורן, פירט צו דער פאַרגרעסערונג פון דער באַפעלקערונג אויף דעם זעלבן שטח באָדן.

די גרעסטע באַדייטונג האָט אָבער דער נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן פאַר דער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע אין לאַנד. די גרינדער פון דעם נאַציאָנאַל־פאָנד האָבן זיך אַוודאי נישט פאַרגעשטעלט, אַז דער באָדן, וואָס ווערט איינגעקויפט צום נוצן פאַרן גאַנצן פאָלק, אָן אונטערשיד פון קלאַס און גרופּע, זאָל ווערן דער יסוד, דער עיקר פאַר אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע. די קיבוצישע באַוועגונג און די אַרבעטער־זידלונגען (מושבי עובדים) זענען כמעט אַלע, מיט קליינע אויסנאַמען, געשאַפן געוואָרן אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד און מיט דער הילף פון נאַציאָנאַלן קאַפּיטאַל. דער פּרינציפּ פון זעלבסט־אַרבעט אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד האָט געבראַכט צו דעם, אַז דער דאָזיקער באָדן האָט געקענט אויסגענוצט ווערן הויפּטזעכלעך דורך אַרבעטער־קאָלאָניסטן. פון 120 לאַנדווירטשאַפטלעכע פּונקטן אין יאָר 1937 אויפן באָדן פון נאַציאָנאַל־פאָנד זענען גאַנצע 102 אַרבעטער־

ווירטשאַפֿטן (58 קבוצים און קבוצות און 44 מושבֿי עובֿדים). נאָר 18 פּונקטן זענען באַזעצט דורך דעם מיטלשטאַנד. לויט די ציפֿערן פֿון 1937, האָבן די דאָזיקע פּונקטן פֿון אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע געציילט איבער 15.000 אַרבעטער, אָדער 24.000 נפֿשות. אויב מען זאָל צורע־כענען צו דער דאָזיקער צאָל אויך די איינוווינערשאַפֿט פֿון די אַרבע־טער־קוואַרטאַלן ביי די פּריוואַטע קאָלאָניעס, וועלן מיר באַקומען דאָס אמתע בילד וועגן דעם אָנטייל פֿון דער אַרבעטערשאַפֿט אין דער אויסנוצונג פֿון די באָדנס פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד, אין אַלע אירע פֿאָרמען.

דער דאָזיקער אַרבעטער־כאַראַקטער פֿון דער לאַנדווירטשאַפֿט אויפֿן באָדן פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד רופֿט, פֿאַרשטייט זיך, אַרויס אומצופֿרידנקייט אין ביר־גערלעכע קרייזן. עס איז אויך פֿאַרשטענדלעך דער פֿאַרדרוס, וואָס די יעניקע, וועלכע רעדן אַזוי הויך וועגן אַלגעמיין־נאַציאָנאַלן כאַראַקטער פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד, מוזן אין דער ווירקלעכקייט באַזעצן די באָדנס פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד מיט אַרבעטער עלעמענטן. דער מיטל־שטאַנד גייט ווייניק אויפֿן לאַנד, און הגם דער באָדן פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד שטייט פֿאַר זיי פֿריי נישט ווייניקער, ווי פֿאַר די אַרבעטער, איז עס דאָך אַ פֿאַקט, אַז נאָר אַרבעטער, אָרגאַניזירטע אין קבוצות אָדער מושבֿים, קענען דורכפֿירן די גרונט־פּרינציפּן פֿון נאַציאָנאַל־פֿאָנד. דער בעסטער באַווייז דערצו זענען די נייע 54 פּונקטן, געשאַפֿענע פֿאַר די לעצטע יאָרן אין די ווייטסטע געגנטן פֿון לאַנד. דער פּיאָניר־כאַראַקטער פֿון דער דאָזיקער קאָלאָניזאַציע האָט פֿון זיך אַליין אויס־געשלאָסן, אַז אַנדערע עלעמענטן חוץ אַרבעטער זאָלן זיין ביכולת צו גיין אויף דעם שווערן וועג פֿון פֿאַרלייגן נייע פּונקטן אין אַזאַ בית־שאָן, אין גליל העליון און אין נגבֿ. די חלוצישע טאַט האָט פֿאַרלאַנגט אמתע חלוצים פֿון דעם נייעם לעבן אין ארץ־ישראל.

דער כּוח פֿון טאַט און קרבנות־גרייטקייט פֿון דער אַרבעטער־שאַפֿט האָט אין לעבן אָנגעפֿילט גאָר מיט אַן אַנדער אינהאַלט אַלע, לכתחילה אויפֿגעשטעלטע טעאָריעס און פּלענער וועגן אַלגעמיינעם פֿאָלקס־פֿאָנד. יידישע אַרבעטער, וואָס לעבן פֿון אייגענער פּראַצע, זענען געוואָרן פּאַקטיש די טרעגער און פֿאַרווירקלעכער פֿון דעם נאַציאָנאַל־פֿאָנד־געדאַנק, וואָס איז מיט פֿיר צענדליק יאָר צוריק

אויפגעקומען אין גייסט פון נאַציאָנאַלער אַחדות, און אַרויפגעדריקט אויף אים זייער אייגענעם סאָציאַלן שטעמפּל.

די ארץ־ישראלדיקע ווירקלעכקייט און די פּראַקטיק פון נאַציאָנאַל־פאָנד האָט צוגעגעבן דער דאָזיקער אינסטיטוציע דעם פאָלקסטימלעכן כאַראַקטער לגבי דער זאַמלונג פון מיטלען אין דער גאָרער וועלט. אין אונטערשיד פון אַנדערע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס, קומען די הכנסות פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד מייסטנס פון קליינע באַשטייערונגען פון די ברייטסטע שיכטן פון פאָלק. דורך פּרוטות, געזאַמלטע פון טויזנטער זאַמלער אין אַלע יידישע ישובים אין דער וועלט, דורך דער טראַדיציאָנעלער נאַציאָנאַל־פאָנד־פּושקע, דורך בלימל־טעג, באַזאַרן, מאַרקעס — ווערט געשאַפן דער גרויסער סכום פון אַן ערך אַ האַלבן מיליאָן פונט אַ יאָר. עס האָבן זיך אין דער לעצטער צייט אויך אַנטוויקלט נייע פאָרמען פון גרעסערע באַשטייערונגען. דאָס זענען סומען, פאַרשריבענע פאַרן נאַציאָנאַל־פאָנד לויט צוואות און דעפּאָזיטן פון לעבעדיקע, נאָך וועמענס טויט דער קאַפּיטאַל גייט אַריבער אין רשות פון נאַציאָנאַל־פאָנד. עס פאַרגרעסערן זיך אויך די הכנסות פון די פּאַכט־געלטער פון דעם נאַציאָנאַל־פאָנד באָדן, באַזונדערס פון די שטאָטישע שטחים.

דער גאַנצער מהות פון נאַציאָנאַל־פאָנד, זיין גרויסע באַדייטונג פאַר דער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל באַשטימען צוגלייך די באַציאונג פון יידישן אַרבעטער און יוגנט צו זיין אַרבעט, ווי זייערס אַן אייגענע זאַך. דער סאָציאַלער ווערט און אינהאַלט פון דער דאָזיקער נאַציאָנאַלער אינסטיטוציע, זענען משפּיע, אַז יידישע אַרבעטער און יוגנט אומעטום, אין אַלע לענדער מיט יידישע ישובים, זאָלן דורך זייער זעלבשטענדיקער פּראָלעטאַרישער פּראָפּאַגאַנדע, העלפן פאַרשטאַרקן און אויסבויען די אַרבעט פאַרן נאַציאָנאַל־פאָנד, וואָרום דערמיט העלפן זיי זייערע קלאַסן־ברידער — די אַרבעטער־חלוצים אין ארץ־ישראל אין זייער קאַמף פאַר דער רעאַליזירונג פון יידישן אַרבעטער־צענטער אין ארץ־ישראל.

קאַפּיטל זיבן

דער יידישער אַרבעטער און דער נאַציאָנאַל־פֿאָנד

די באָדן־פֿראַגע אין ארץ־ישראל איז פֿון אָנהויב אָן געווען דאָס אַנטשיידנסטע פּראָבלעם פֿון דעם יידישן קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס אין לאַנד. די געשיכטע פֿון אַלע ביזהעריקע קאָלאָניזאַציעס אין דער וועלט ווייס נישט פֿון אַזאַ אייגנאַרטיקן פֿאַל, אַז אין משך פֿון עטלעכע צענדליק יאָר זאָל זיך אייגעבן דער אויפֿבוי און איינוואָרצלונג פֿון אַ צענטער פֿאַר אייראָפּעישער איינוואַנדערונג ביי אַזעלכע באַדינגונגען, ווי אין ארץ־ישראל. קיין איינציקער פֿון די פֿאַקטאָרן, וואָס זענען געשטאַנען אין רשות פֿון אַלע ביז־איצטיקע קאָלאָניזאַציעס אין דער וועלט, איז נישט געווען בנמצא אין דעם לאַנד פֿון יידישער טעריטאָריאַליזירונג. נישט קיין פֿרייער, אומבאַזעצטער באָדן בשפֿע, נישט קיין אונטערדריקונג און עקספּראָפּריאירונג פֿון דער איינגעבוירענער באַפֿעלקערונג. נישט קיין אונטערשטיצונג פֿון דער רעגירונג, נאָר, פֿאַרקערט, **באַגרענעצונגען** און שטערונגען פֿון אַלע זייטן! ממילא האָט דער גאַנצער קאָלאָניזאַציע־פּראָצעס באַקומען אַ גאַנץ אַנדער ריכטונג. אָן באָדן פֿאַר לאַנדווירטשאַפֿט און באַזעצונג וואָלט די איינוואַנדערונג פֿון אייראָפּעישע יידן בלויז באַטייט די פֿאַרשטאַרקונג פֿון קאַפּיטאַליזאַציע אין א״י און שכנותדיקע אַראַבישע לענדער. אויך פֿאַר אַזאַ איינוואַנדערונג איז דאָ פֿאַראַן אַ באַדייטנדאָרט און בפֿרט אין די לענדער פֿון נאָענטן מזרח. אין אַזאַ מין פּראָצעס וואָלט אָבער די יידישע איינוואַנדערונג אויסגעפֿירט די זעלבע שליחות, ווי מיט הונדערטער יאָרן צוריק אין אַ דורכאויס אַנדערער תקופֿה, דער גירוש פֿון יידן פֿון דייטשלאַנד און זייער איבערוואַנדערונג קיין פּוילן, ליטע און רייסן. אין דער דאָזיקער איבערוואַנדערונג האָבן די יידן אַריינגעבראַכט פֿאָרמען פֿון האַנדל, קרעדיט און טיילווייז מלאָכות, וועלכע זענען ביז דאַן געווען אומבאַקאַנט אין יענע לענדער, און האָבן צו יענער צייט באַטייט אַ שריט פֿאָרויס אין דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג פֿון מזרח־אייראָפּע. די דאָזיקע **דערגענצונג**

פון אַן עקזיסטירנדיקער עקאָנאָמישער סטרוקטור פון אַ לאַנד מיט נייע צוגאָב־שטאַפּלען האָט געשאַפן דעם אייגנאַרטיקן מצב פון דער יידישער באַפעלקערונג, צו ווערן די אויספירער פון גאַנץ באַשטימטע און באַגרענעצטע עקאָנאָמישע פונקציעס. יעדעס מאָל, ווען די סאָציאַלע און עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פון די איינוואַנדערונגס־לענדער פלעגט אַרויסברענגען נייע שיכטן און קלאַסן פון דער אָרטיקער נישט־יידישער באַפעלקערונג, פעיקע צו פאַרבייטן דעם יידישן עלעמענט, פלעגט זיך אָנהייבן די אַרויסשטויסונג פון דער יידישער באַפעלקערונג מיט די פאַרשידנסטע מאָטיווירונגען: רעליגיעזע, נאַציאָנאַלע, עקאָנאָמישע.

מיר שטייען היינט אין סאַמע מיטן פון אַזאַ גרויזאַמער אַרויסשטויסונג און פאַרניכטונג אין האַרצן פון אייראָפּע. די גרויסע וואַנדער־באַוועגונג אין די לענדער מעבר לים האָבן געראַטעוועט מיליאָנען יידישע עקזיסטענצן, אָבער זיי האָבן געלאָזט אָפן די אייגענע געפאַרן אין די נייע איינוואַנדערונגס־לענדער.

דער ציוניזם, וואָס איז אַלס געזעלשאַפטלעכע באַוועגונג אַ רעזולטאַט פון די דאָזיקע דערשיינונגען פון יידישן מאַסן־לעבן, איז דעריבער אויסן, נישט נאָר ראַטעווען די איינצלנע, די יחידים פון פאָלק, נאָר אויפן שפּיץ פון זיינע שטרעבונגען האָט ער אוועקגעשטעלט די פראַגן וועגן דער פולסטער איבעראַנדערשונג פון יידישן לעבן, דורך שאַפן אַ טעריטאָריעל קאָנצענטרירטן ישוב אין ארץ־ישראל, אויף נאָרמאַליזירטע עקאָנאָמישע יסודות. אַזוי איז דער ציוניזם, אַלס פאָלקס־באַוועגונג, פאַרבונדן נישט מיט בלויזער רעטונגס־ און הילפס־אַרבעט פאַר גערודפטע און אַרויסגעשטויסענע יידישע מאַסן, נאָר דער עיקר מיט אַ פּלאַנמעסיקער שאַפונג פון אַ טעריטאָריעלן צענטער. אַ פאָלק, וואָס האָט דורות־לאַנג געלעבט צווישן אַנדערע פעלקער אויף אומנאָרמאַלע יסודות, מוז באַקומען אַ באַזע אונטער זיך. דעריבער איז די לאַנדווירטשאַפט געוואָרן אַן עיקר־פאַקטאָר אין דעם עקאָנאָמישן איבערבוי, און דורך פאַרוואָרצלונג אין באָדן און אויסשפּרייטונג איבערן לאַנד איז זי אויך געוואָרן דער סימבאָל פונעם גאַנצן טעריטאָריאַליזירונגס־פּראָצעס אין ארץ־ישראל.

אויף צוויי וועגן איז מעגלעך געווען דאָס אַריינדרינגען פון דער יידישער אימיגראַציע קיין ארץ־ישראל: איינער אַ גרינגערער, דער צווייטער — דער שווערער. דער גרינגער וועג איז שוין פון לאַנג באַקאַנט: דאָס איז דער וועג פון פריוואַטע קאַפּיטאַל־אינוועס־טיציעס אין אינדוסטריע און פּרדסים. אויף דעם וועג איז שוין גע־גאַנגען די ערשטע יידישע קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל. ער איז גע־וואָרן דער אידעאַל פון אַלע יענע, וואָס זעען דעם אידעאַל אין מיטלשטאַנד און פּריוואַטער איניציאַטיוו. אויף דעם וועג קאָן די ציוניסטישע באַוועגונג גאָר גרינג פאַרוואַנדלט ווערן אין אַן אַסע־קוראַציע־געזעלשאַפט פאַרן יידישן קאַפּיטאַל און בירגערטום. אין תוך איז דאָס אויך די ליקווידאַציע פונעם ציוניזם.

דער צווייטער וועג איז דער שווערער. ער איז אויסן איינ־צוואָרצלען אין לאַנד גרויסע מאַסן, וואָס קומען אָן מיטלען און זענען פעיק צוליגן צום אויפבוי פונעם לאַנד בלויז זייער אַר־בעטס־קראַפט און גרויסן אידעאַליזם. דאָס איז דער וועג פון פּראָלע־טאַרישן ציוניזם, פון חלוצישער זעלבסטפאַרווירקלעכונג און קרבנות־גרייטקייט ביים אויפשטעלן אַ צענטער, געבויט אויף נייע יסודות. פאַר די דאָזיקע מאַסן איינוואַנדערער באַטייט קאָלאָניזאַציע נישט רווחים, נאָר דאָס אויסבילדן אַן אַרבעטס־פאָלק, פאַרוואָרצלט אין דער לאַנדווירטשאַפט און אין דער פאַבריק.

דער נאַציאָנאַל־פאָנד שטייט אָביעקטיוו אין דינסט פון די אַלע, וואָס גייען מיטן צווייטן וועג. זיין עיקר־אַרבעט ביים אויפקויפן באָדן אין רשות פונעם פאָלק און אלס אייגנטום פונעם פאָלק און איבערגעבן אים אין די הענט פון די, וואָס אַרבעטן אַליין, איז געוואָרן אַ פאַקטאָר, אָן וועלכן די אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע אין לאַנד וואָלט געווען ביי די געגעבענע באַדינגונגען אַן אוממעגלעכקייט. די אומ־דערקענבאַר שווערע אַרבעט פון איינקויפן און אויסנוצן פרייען פאַר־וואָרלאָזטן באָדן, פון טריקענען זומפן, פון באַוואַסערונג און באַוועל־דערונג, פון איינפירן אינטענסיווע פאָרמען אין דער לאַנדווירטשאַפט, וואָס דערמעגלעכן אַן אַלץ גרעסערע אויפנעם־פעיקייט פאַר נייע עולים־קאָלאָניסטן, די גרינדונג פון אַרבעטער־קוואַרטאַלן אין די פריוואַטע קאָלאָניעס און אינדוסטריע־ראַיאָנען, די הילף פאַר געזעל־

שאָפּטלעכע נוצלעכע בנינים אין די שטעט, דורך צושטעלן זיי אומזיסטן באָדן — די דאָזיקע גרויסע אַרבעט וואָלט געווען אוממעגלעך אָן דער עקזיסטענץ פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד. ער וואָלט אָבער אויך, פון דער אַנדערער זייט, אוממעגלעך געווען אָן דעם יידישן אַרבעטס־מענטש, אָן דער חלוצישער יוגנט, וועלכע זענען און בלייבן די אויספירער פון די דאָזיקע אַרבעטן און בילדן סאָציאַל און פּסיכאָלאָגיש דעם נאַטירלעכן עלעמענט פאַר קאָלאָניזאַציע אויפן נאַציאָנאַלן באָדן.

ניט באַשטימונגען פון אויבן, נאָר דאָס לעבן אַליין האָט צוגעבראַכט צום פּיאָנעריש באָדן דעם אַרבעטער־פּיאָנער.

דער **נאַציאָנאַל־פאָנד** שטעלט מיט זיך פאָר אַ פאָלקס־אינסטיטוציע אין פולן זין פונעם וואָרט, ווען מען נעמט אין אַכט, אַז בוכשטעבלעך אַלע קרייזן און שיכטן פון פאָלק גיבן זייער באַשטייערונג לטובת דעם נאַציאָנאַל־פאָנד. אַוודאַי שטעלט זיך דאָ די פראַגע, פאַרוואָס גיט די יידישע בורזשואַזיע געלט פאַרן נאַציאָנאַל־פאָנד, בעת זי קען עס ניט אויסנוצן פאַר זיך אַליין? — אין דעם געזעלשאַפטלעכן קאַמף האָט יעדער קלאַס זיין סאָציאַלן חשבון. און ווייל דער נאַציאָנאַל־פאָנד איז טאַקע דער פּיאָנער פון אַריינדרינגען אין ווייטע אומבאַזעצטע טיילן פונעם לאַנד, וווּ דער פּריוואַט־קאַפּיטאַל האָט נאָך ניט דערווייל קיין מעגלעכקייט פון באַלדיקן פּראָפיט, האָט די אַרבעט אַ גרויסן ווערט אויך פאַרן יידישן בירגערטום. עס שאַפן זיך פאַרלייכטערנדע באַדינגונגען פאַר אַ שפּעטערדיקער בירגערלעכער קאָלאָניזאַציע, עס שאַפן זיך באַדינגונגען אויסצובילדן פרישע שטאָטישע ישובים מיט האַנדל און פאַבריקאַציע אויפן גרונט פון אַ ניי־אַנטשטאַנענעם לאַנדווירטשאַפטלעכן הינטערלאַנד. דערווייל טוט אָפּ דער נאַציאָנאַל־פאָנד אַ גרויסע אַרבעט פון מלוכהשן כאַראַקטער. נאָך אים וועט זיכער קומען דער פּריוואַטער סוחר און פּלאַנטאַטאָר און דאָס אַלץ אויסנוצן פאַר זיינע אינטערעסן. דאָס איז דער קלאַסן־צוגאַנג פון דעם יידישן בירגערטום. נאַטירלעך לאָזט עס אויך איבער אַ פּלאַץ פאַר פאַרשטייער פון דעם זעלבן בירגערטום, צו העלפן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד צוליב נאַציאָנאַלע און פילאַנטראָפּישע סענטימענטן. אָבער דער צוגאַנג פון דעם בירגערטום אַלס קלאַס ווערט דורך דעם ניט געביטן.

פון דער אַנדערער זייט איז אויך דער צוגאַנג פון גרויסע טיילן
פון דער ארץ־ישראלדיקער אַרבעטערשאַפט און ספּעציעל פון דער
חלוצישער יוגנט צו די אַנגערירטע פּראַגן נישט געווען פריי פון
פעלערן און אילוזיעס. די ערשטע נאָכמלחמה־יאָרן, ווי מיר האָבן עס
שוין געזען, האָבן געשאַפן אַ פּלאַץ פאַר אַן אייגנאַרטיקן אוטאָפּיסטישן
צוגאַנג צו אַ גאַנצער ריי פּראַגן פון ארץ־ישראלדיקן אויפבוי־ווערק.
די נייע צייט נאָך דער מלחמה און רעוואָלוציע האָט צוגעזאָגט דעם
רוב יידישע אַרבעטער נישט נאָר נאַציאָנאַלע אויסלייזונג, נאָר אויך
באַלדיקן אויפבוי פון אַ נייער סאָציאַלער געזעלשאַפט. מען האָט גע־
גלויבט נישט נאָר אין א דורכאויסיקער נאַציאָנאַליזאַציע פון באָדן
דורכן נאַציאָנאַל־פאָנד, נאָר אויך אין דער מעגלעכקייט אויפצובויען
אַ קאָאָפּעראַטיווע אינדוסטריע און אַפילו שטאָטישע ישובים מיט דער
הילף פון נאציאָנאַלן קאַפּיטאַל. און ארץ־ישראל האָט מיט אָט דער
דאָזיקער אויפפאַסונג געזאָלט געבויט ווערן אַלס סאָציאַליסטישע
געזעלשאפט, נישט געקוקט אויף דער אַרומיקער קאַפּיטאַליסטישער
ווירקלעכקייט. דאָס איז געווען די שיטה פונעם אַזוי גערופענעם
קאָנסטרוקטיוון סאָציאַליזם, וואָס האָט יאָרן לאַנג באַ־
הערשט די מוחות פון דעם רוב יידישע אַרבעטער אין ארץ־ישראל.
דער דאָזיקער גלויבן אין קאָלאָניזאַציע און אויפבוי פונעם לאַנד אויף
נייע קאָאָפּעראַטיווע יסודות האָט אין זיין קאָנסעקווענץ אויסגעשלאָסן
דעם קלאַסן־קאַמף און זיינע באַגלייט־דערשיינונגען. עס האָט געמיינט,
פאַרמאַכן די אויגן און נישט וועלן זען דעם פאַקט, אַז אויך אין ארץ־
ישראל קומען אַריין גלייכצייטיק צוויי אַנטאַגאָניסטישע עלעמענטן —
פּריוואַטער קאַפּיטאַל און אַרבעטס־קראַפט, וואָס וועלן אין דער וויי־
טערדיקער אַנטוויקלונג פונעם לאַנד מוזן קומען צום צוזאַמענשטויס.
אַנשטאָט צו זען דעם יידישן קאַפּיטאַליסט מיט זיין נאַטירלעכער פּראָ־
פיט־זוכעריי, האָט מען יאָרן־לאַנג געוואָלט, זיך און אנדערע איינ־
רעדן, אַז דער דאָזיקער פּריוואַטער קאַפּיטאַליסט וועט אין ארץ־
ישראל נישט דערגיין צו קיין גרעסערן באַטייט אָדער פאַרלירן זיינע
קלאַסן־אייגנשאַפטן. די שפּעטערדיקע גרויסע קאַמפן צווישן ארבעט
און קאַפּיטאַל אין לאַנד: דער קאַמף פאַרן אַרבעטס־פּלאַץ אין די
פּרדסים, פאַרן לוין און פאַר אַרבעטער־רעכט, די אויפשטעלונג פון

געלע שטרייקברעכערישע אָרגאַניזאַציעס מצד דעם בירגערטום, האָבן צעשטערט דעם דאָזיקן אויטאָפּיסטישן גערדאַנקן־גאַנג.

היינט צו טאָג שטייט שוין נישט די פראַגע פון „קאָנסטרוקטיוון סאָציאַליזם" ביים אויפבוי פון לאַנד. די ווירקלעכקייט פון ארץ־ישראלדיקן לעבן האָט אים באַזייטיקט גיכער, ווי די גרויסע ויכוחים, וואָס האָבן זיך געפירט אין די רייען פון דער ארץ־ישראלדיקער יידישער אַרבעטערשאַפט.

באַפרייט פון דעם אוטאָפּיזם, טאָר אָבער די אַרבעטערשאַפט באין אופן נישט פאַרלייקענען די גרויסע פּאָזיטיווע אויפטוען, ספּעציעל פונעם נ.־פּ.: די פאַרשטאַרקונג פון אַרבעטער־פּאָזיציעס אין דער לאַנדווירטשאַפט, אַלס איינעם פון די וויכטיקסטע טיילן פון עקאָנאָמיק פונעם לאַנד. עס ווערט אויסגעבילדעט אַ דאָרפישע באַפעלקערונג, וואָס איז לכתחילה געבונדן מיטן אַרבעטער אין שטאָט. צוזאַמען בילדן זיי די שטאַרקסטע שוץ־וואַנט קעגן אַנגריפן פונעם בירגערטום. נישט די ארבעטער האָבן „אָקופּירט" דעם נאַציאָנאַל־פאָנד־באָדן און ארויסגעיאָגט עמיצן אַנדערש, נאָר דער נאַציאָנאַלער באָדן, צוגלייך מיט אַנדערע אינסטיטוציעס פון נאַציאָנאַלן כאַראַקטער, זענען אַן אָביעקט פון קאַמף, ווי אַלץ אין דער היינטיקער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג. דערפאַר איז אויך די אַנטשיידונג איבער דעם, ווער עס וועט „אָקופּירן" דעם נאַציאָנאַלן באָדן, געבונדן מיט אַלע קאַמפן, וואָס שפּילן זיך אָפּ אין דער ציוניסטישער באַוועגונג. מען קען עס נישט אָפּרייסן איינס פון אַנדערן. עס קען נישט הערשן קיין האַרמאָניע אין דער פראַגע פון נאַציאָנאַלן באָדן, בעת עס גייט אָן אַ קאַמף וועגן דער אָנפירונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַלס גאַנצע.

די יידישע ארבעטערשאַפט קען דעריבער מיטן פולן רעכט באַטראַכטן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אַלס גאָר אַ וויכטיקן כלי־זין אין קאַמף פאַר דעם אָרט, וואָס זי דאַרף פאַרנעמען אין דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל. זי גיט איר באַשטייערונג פאַר דער אויסיילזונג פון באָדן, זי גיט אויך די מענטשן, וואָס גרייטן־צו דעם באָדן און באַזעצן זיך אויף אים.

די פּועלי־ציון־באַוועגונג איז געשטאַנען ביים סאַמע אָנפאַנג פון דער אַרבעט פונעם נ. פּ. אין א"י. אין לויף פון איר

ווייטערדיקער אַנטוויקלונג האָט זי קיינמאָל נישט באַטראַכט דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אלס אַן אָפּגעריסענע זאַך פון דער גאַנצער ציוניס־טישער באַוועגונג און אירע אינסטיטוציעס. אין די יאָרן, ווען די פועלי־ציון־באַוועגונג האָט זיך נישט באַטייליקט אין ציוניסטישן קאָנגרעס און אָרגאַניזאַציע, האָט זי קיינמאָל נישט באַקעמפט דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אַלס אַזעלכן. פאַרקערט, זי האָט תמיד איינגעזען די וויכטיקייט זיינע פאַר דער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד. זי האָט אָבער באַקעמפט די סאָציאַלע אילוזיעס, וואָס מען האָט מיט אים פאַרבונדן. די באַציאונג פון פועלי־ציון צום נאַציאָנאַל־פאָנד און זיין אַרבעט איז געווען אַרויסגעדרונגען פון איר נישט־באַטייליקונג אין די אַר־בעטן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע בכלל.

דער באַשלוס פון דער 10־טער וועלט־קאָנפערענץ, אין יאָר 1937 אין תל־אָביב, ווידער אַריינצוטרעטן אין דער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע, האָט ממילא באַזייטיקט די שטערונג, וואָס האָט אָפּגעהאַלטן די לינקע פועלי־ציון פאַרטייען אין דער וועלט צו באַ־טייליקן זיך אין דער אַרבעט פאַר דעם יידישן נאַציאָנאַל־פאָנד. די אַחריות פאַרן גורל פון דעם לאַנד און פונעם אַרבעטער־קלאַס אינעם ציוניזם, די זיכערונג פון זיין אָרט און כוח אינעם ישוב ביי נייע געענדערטע באַדינגונגען אין לאַנד און אין דער וועלט, די טאָגטעג־לעכע אינטערעסן פון גרויסע מאַסן יידישע אַרבעטער אין ארץ־ישראל און יידישע אַרבעטס־מענטשן אין דער גאַרער וועלט, די אַחריות, וואָס האָט געפירט פועלי־ציון צו דער באַנייטער באַטייליקונג אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע — הייסט מיט טיפסטן אינטע־רעס און גרעסטער ענערגיע העלפן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אין זיין אַרבעט, און אויפקלערן פאַר דער יידישער אַרבעטערשאַפט זיין ראָל און די אויפגאַבן, וואָס שטייען פאַר אים אין דעם היסטאָרישן וועג פון דעם יידישן אַרבעטער אין ארץ־ישראל.

אין קאַמף פאַרן יידישן סאָציאַליסטישן ארץ־ישראל איז דער יידישער נאַציאָנאַל־פאָנד אַ פּאָזיציע און אַ געווער, וואָס מוז אָפּגע־היט און אויסגעבויט ווערן לטובת דער יידישער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע. דאָס איז אַ ברייט פעלד פון אַרבעט, באַזונדער פאַר

דער יוגנט און איר באַוועגונג, געבונדן מיטן טאָגטעגלעכן פּאָליטישן געראַנגל וועגן דער פאַרווירקלעכונג פונעם טעריטאָריאלן צענטער אין ארץ־ישראל, און צוגלייך מיט דער אַקטיווער אַרבעט פאַר דער שטאַרקונג פונעם פאָנד און זיינע מיטלען, וועט די פועלי־ציון־באַוועגונג אומעטום שטיין אויף דער וואַך, אַז די גרונט־פּרינציפּן פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד, די גאַראַנטיע פאַר זיין פּראָגרעסיוון און סאָציאַלן כאַראַקטער, זאָלן אויך ווייטער דינען אַלס אָנהאַלט פאַר דער אויסברייטערונג פון דער יידישער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל.

אינהאַלט

זייט

אַרייַנפיר 3

ערשטער קאַפיטל:

אין אָנהויב פון יידישער קאָלאָניזאַציע אין א"י 7

צווייטער קאַפיטל:

פּריוואַטע און פילאַנטראָפּישע קאָלאָניזאַציע 15

דריטער קאַפיטל:

ערשטע שריט פון דער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע
און דער נאַציאָנאַל־פאָנד ביז איבער
דער וועלט־מלחמה 25

פערטער קאַפיטל:

מאַנדאַט און באָדן־פּאָליטיק אין לאַנד . . . 39

פינפטער קאַפיטל:

גרונט־הנחות פונעם נאַציאָנאַל־פאָנד 50

זעקסטער קאַפיטל:

דער אויפבוי 62

זיבעטער קאַפיטל:

דער יידישער אַרבעטער און דער נאַציאָנאַל־פאָנד 76